శరణాగతి గద్య

వ్యాఖ్యాత

శ్రీమాన్ శ్రీభాష్యం శ్రీనివాస

ప్రచురణ

శ్రీరామాయణ ప్రవచన మహాయజ్ఞ నిర్వహణ సంఘం

విశాఖపట్నం

శరణాగతి గద్య

వ్యాఖ్యాత :
శ్రీమాన్ శ్రీభాష్యం శ్రీనివాస

ప్రతులు : 500

ముద్రణ : 21 మే, 2018

మూల్యం : రూ॥ 50/-

ప్రతులకు :
శ్రీమాన్ శ్రీభాష్యం శ్రీనివాస
ఎ61, షీలానగర్, విశాఖ - 12
ఫోన్ : 2516645

ముద్రణ :
రామకృష్ణ ప్రింటర్స్
మధురానగర్, విశాఖపట్నం - 16
ఫోన్స్ : 2798072, 2740222

ఆనందావిష్కారం

'న్యాసమేషాంతపసామతి రిక్తమాహుః' అంటూ భగవంతుని పొందే అన్ని ఉపాయాలలోనూ శ్రేష్ఠమైనది శరణాగతి అని ఉపనిషత్తు స్థిరీకరించింది. ఇదే విషయాన్ని చాటిచెప్పిన వారు ఆళ్వారులు, వారి బాటలోనే పయనించిన భగవద్రామానుజులు, రంగనాధుని సమక్షంలో చేసిన శరణాగతి తరువాత గ్రంధస్థమై శరణాగతి గద్యగా రూపుదిద్దుకున్నది. రామానుజులకు, రంగనాయకికి, రామానుజులకు, రంగనాధునకు మధ్య జరిగిన సంభాషణా రూపంగా సాగుతుందీ గద్య. దీనిలో భగవానుని దివ్యావయవ సంపద, ఆయుధ వైభవం, కళ్యాణ గుణ పరీవాహం ఒకటేమిటి సర్వమూ ప్రస్తుతింపబడుతాయి. చిదచిత్తుల స్వరూప స్వభావాలు కూడ ఇందులో సూచనప్రాయంగా ప్రస్తావింపబడుతాయి. ముఖ్యంగా రామానుజుల హృదయమార్దవం, భగవత్సౌందర్య తరంగతాడిత ఆనందనైర్భర్యం పాఠకులను సమ్మోహితులను చేస్తాయి.

అటువంటి శరణాగతి గద్యకు సంస్కృత ద్రావిడ భాషలలో వ్యాఖ్యానాలు వెలిసాయి. కాని తెలుగు పాఠకుల సౌకర్యార్థం తెలుగులో వ్యాఖ్యానాన్ని రచించాడు. చిరంజీవి శ్రీనివాస, ద్రావిడ, సంస్కృత వ్యాఖ్యానాలను క్షుణ్ణంగా పరిశీలించి వాటిలోని అందాలు చెడకుండా విషయం మరుగుపడకుండా చక్కటి తెలుగులో ఈ వ్యాఖ్యాన రచన సాగింది. శ్రీమాన్ శ్రీభాష్యం అప్పలాచార్యుల వారి తనయుడై, పితృశుశ్రూషా తత్పరుడై జీవితాన్ని సార్థకం చేసుకున్న శ్రీనివాస 60 వసంతాలు పూర్తి చేసుకున్న సంర్భంగా ఈ గ్రంథం వెలుగులోనికి రావడం హర్షించదగిన విషయం మా సోదరుడైన శ్రీనివాస భగవద్భాగవత విషయికమైన అనేక విషయాలపై ఇంకా ఇంకా రచనలు చేయాలి అని ఆశాసిస్తూ...

కరి తిరువెంగళమ్మ

నివేదనము

శ్రీశ్రీశ్రీ త్రిదండి శ్రీరంగ రామానుజ జీయరు స్వామివారి ఏకాంతవాస సమయములో, శ్రీమతి సత్యగారు శరణ్యకేమైనా రాస్తే బాగుంటుంది అని అన్నారు. దేన్ని గురించి రాయాలో తెలియని స్థితి. చిన్నప్పటి నుండి మా నాన్నగారు శ్రీభాష్యం అప్పలాచార్య స్వామివారు రోజూ శరణాగతి గద్య, స్తోత్రరత్నం పారాయణ చేస్తుండేవారు. ఆ ప్రభావం వల్ల కాబోలు శరణాగతి గద్యమీద వ్రాయాలనిపించింది. ఎందరో పెద్దలు దాని కింతకుముందు వ్యాఖ్యానాలనుగ్రహించారు. అవన్నీ ఆధారంగా చేసుకొని నాకు బోధపడినంత రాయడానికి ప్రయత్నం చేశాను. భగవంతుని అనుగ్రహం వల్ల అది ధారావాహికగా శరణ్యలో వచ్చింది. పూర్తైన నెలలోనే దక్షిణాది దివ్యదేశాలు సేవించడానికి వెళ్ళడం శ్రీరంగనాథుని, రంగనాయకిని సేవించడం జరిగింది. భగవద్రామానుజులు గద్యత్రయాన్ని అనుగ్రహించిన ప్రదేశం దాన్ని గురించి మాట్లాడుకుంటూ ఉంటే మా స్నేహితులు సూర్యారావుగారు శరణ్యలో వచ్చినది పుస్తకరూపంలో వస్తే బాగుంటుందనే భావాన్ని వ్యక్తీకరించారు. అది ఈనాటికి ఆచార్యానుగ్రహం వల్ల కార్యరూపం దాల్చింది. శ్రీశ్రీశ్రీ త్రిదండి శ్రీరంగరామానుజ జీయరు స్వామివారి ఆశీర్వచనమే ఈ నిర్విఘ్న పరిసమాప్తికి కారణము.

సమయానికి ప్రింట్‌చేసి ఇచ్చిన రామకృష్ణ ప్రింటర్స్ వారికి కృతజ్ఞతలు.

ఇట్లు

భాగవత విధేయుడు

శ్రీభాష్యం శ్రీనివాస

భగవద్రామానుజులు అనుగ్రహించిన

శరణాగతి గద్య

ఓమ్ భగవాన్నారాయణాభిమతానురూప, స్వరూప రూప, గుణ విభవ, ఐశ్వర్య శీలాద్యనవధికాతిశయ, అసఙ్ఖ్యేయ కల్యాణగుణగణాం, పద్మ వనాలయాం, భగవతీం, శ్రియం, దేవీం, నిత్యానపాయినీం, నిరవద్యాం, దేవదేవదివ్యమహిషీం, అఖిల జగన్మాతరం, అస్మన్మాతరం, అశరణ్య శరణ్యాం, అనన్యశరణః శరణ మహం ప్రపద్యే, పారమార్థిక భగవచ్చరణారవిన్ద, యుగలైకాన్తి కాత్యన్తిక, పరభక్తి పరజ్ఞాన, పరమభక్తి కృత, పరిపూర్ణానవరత, నిత్యవిశదతమానన్య, ప్రయోజనా నవధికాతిశయ, ప్రీతికారిత, అశేషావస్థోచితాశేష, శేషతైక రతిరూప, నిత్య కైఙ్కర్యప్రాప్త్య పేక్షయా, పారమార్థికీ భగవచ్చరణార విన్ద, శరణాగతి ర్యథావస్థితాఽ విరతాస్తుఽ మే॥

అస్తుతే తయైవ సర్వం సమ్పత్స్యతే ।

అఖిలహేయప్రత్యనీక కల్యాణైకతాన, స్వేతర సమస్త వస్తు విలక్షణ, అనన్త జ్ఞానానన్దైక స్వరూప!, స్వాభిమతానురూపైక రూపాచిన్త్య, దివ్యాద్భుత నిత్యనిరవద్య నిరతిశయౌజ్జ్వల్య, సౌన్దర్య సౌగన్ధ్య సౌకుమార్య, లావణ్య యౌవనాద్యనన్తగుణనిధి దివ్యరూప!, స్వాభావికానవధికాతిశయ, జ్ఞాన బల ఐశ్వర్య వీర్య శక్తి తేజస్సౌశీల్య, వాత్సల్య మార్ద వార్జవ సౌహార్ద సామ్య కారుణ్య, మాధుర్య గామ్భీర్య, ఔదార్య చాతుర్య స్థైర్య ధైర్య శౌర్య పరాక్రమ సత్యకామ సత్యసఙ్కల్ప కృతిత్వ కృతజ్ఞతాది, అసఙ్ఖ్యేయకల్యాణగుణగణౌఘమహార్ణవ!, స్వోచిత వివిధ విచిత్ర అనన్తాశ్చర్య నిత్యనిరవద్య నిరతిశయసుగన్ధ, నిరతిశయ సుఖస్పర్శ, నిరతిశయౌజ్జ్వల్య

కిరీటమకుట చూడావతంస మకరకుండలగ్రైవేయక హార కేయూర,

కటక శ్రీవత్స కౌస్తుభ ముక్తాదామోదరబన్ధన, పీతామ్బర కాఞ్చీగుణనూపురాది, అపరిమిత దివ్యభూషణ !, స్వానురూపాచిన్త్య శక్తి శఙ్ఖచక్ర గదాసి శార్ఙ్గాది, అసంఖ్యేయ నిత్య నిరవద్య, నిరతిశయ కల్యాణదివ్యాయుధ !, స్వాభిమతనిత్యనిరవద్యానురూప స్వరూప రూప గుణ విభవ ఐశ్వర్య శీలాద్యనవధికాతిశయ, అసంఖ్యేయ కల్యాణగుణగణ శ్రీవల్లభ. ఏవంభూత భూమి నీళానాయక !

స్వచ్ఛన్దానువర్తి స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి భేదాశేష, శేషతైకరతిరూప నిత్యనిరవద్య నిరతిశయ జ్ఞాన క్రియైశ్వర్యాది, అనన్త కల్యాణ గుణ గుణ శేష శేషాశన గరుడ

ప్రముఖ, నానావిధానన్త పరిజన పరిచారికా పరిచరిత చరణయుగళ ! పరమయోగి, వాఙ్మనసాపరిచ్ఛేద్య స్వరూపస్వభావ స్వాభిమత వివిధ విచిత్ర, అనన్త భోగ్యభోగోపకరణ భోగస్థాన సమృద్ధానన్త, ఆశ్చర్యానన్త మహావిభవానన్త పరిమాణ, నిత్య నిరవద్య నిరతిశయ వైకుణ్ఠనాథ !, స్వసఙ్కల్పానువిధాయి స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైక స్వభావ ప్రకృతిపురుష కాలాత్మక, వివిధ విచిత్రానన్త భోగ్య భోక్తృవర్గ భోగోపకరణ భోగ స్థానరూప నిఖిల జగదుదయ విభవ లయలీల ! సత్యకామ ! సత్యసఙ్కల్ప ! పరబ్రహ్మ భూత ! పురుషోత్తమ ! మహావిభూతే ! శ్రీమన్నారాయణ ! శ్రీవైకుణ్ఠనాథ ! అపార కారుణ్య సౌశీల్య వాత్సల్య ఔదార్య ఐశ్వర్య సౌన్దర్య మహోదధే ! అనాలోచిత విశేషాశేషలోక శరణ్య ! ప్రణతార్తి హర ! ఆశ్రిత వాత్సల్యైకజలధే ! అనవరతవిదిత నిఖిల భూతజాత యాథాత్మ్య ! అశేషచరాచర భూత నిఖిలనియమననిరత ! అశేష చిదచిద్వస్తు శేషిభూత ! నిఖిలజగదాధార ! అఖిలజగత్స్వామిన్ ! అస్మత్స్వామిన్ ! సత్యకామ ! సత్యసఙ్కల్ప ! సకలేతరవిలక్షణ ! అర్థికల్పక ! ఆపత్సఖ ! శ్రీమన్నారాయణ ! అశరణ్య శరణ్య ! అనన్యశరణః, త్వత్పాదారవిన్దయుగళం శరణమహం ప్రపద్యే ।

అత్ర ద్వయమ్

పితరం మాతరం దారాన్ పుత్రాన్ బన్ధూన్ సఖీన్ గురూన్ ।
రత్నాని ధనధాన్యాని క్షేత్రాణి చ గృహాణి చ ॥
సర్వధర్మాంశ్చ సన్త్యజ్య సర్వకామాంశ్చ సాక్షరాన్ ।
లోకవిక్రాన్త చరణౌ శరణం తేఽవ్రజం విభో! ॥

త్వమేవ మాతా చ పితా త్వమేవ త్వమేవ బన్ధుశ్చ గురుస్త్వమేవ ।
త్వమేవ విద్యా ద్రవిణం త్వమేవ త్వమేవ సర్వం మమ దేవదేవ ॥

పితాఽసి లోకస్య చరాచరస్య త్వమస్య పూజ్యశ్చ గురు ర్గరీయాన్ ।
న త్వత్సమోఽస్త్యభ్యధికః కుతోఽన్యోలోకత్రయేఽప్యప్రతిమప్రభావ ॥

తస్మాత్ప్రణమ్య ప్రణిధాయ కాయం
ప్రసాదయే త్వా మహ మీశ మీడ్యం ।
పితేవ పుత్రస్య సఖేవ సఖ్యుః
ప్రియః ప్రియాయార్హసి దేవ సోఢుమ్ ॥

మనోవాక్కాయై రనాదికాల ప్రవృత్త, అనన్తాకృత్యకరణ కృత్యాకరణ భగవదపచార భాగవతాపచార, అసహ్యాపచారరూప నానావిధానన్తాప చారాన్, ఆరబ్ధకార్యాన్, అనారబ్ధకార్యాన్, కృతాన్, క్రియమాణాన్ కరిష్యమాణాంశ్చ సర్వానశేషతః క్షమస్వ ॥

అనాదికాలప్రవృత్త విపరీతజ్ఞాన మాత్మవిషయం, కృత్స్న జగద్విషయఇ్చ, విపరీతవృత్తఇ్చ, అశేషవిషయ మద్యాపి వర్తమానం, వర్తిష్యమాణఇ్చ విపరీతవృత్తఇ్చ, సర్వం క్షమస్వ ॥

మదీయానాది కర్మప్రవాహప్రవృత్తాం, భగవత్స్వరూప తిరోధానకరీం, విపరీతజ్ఞానజననీం, స్వవిషయాయాశ్చ భోగ్యబుద్ధేర్జననీం, దేహేన్ద్రియత్వేన భోగ్యత్వేన సూక్ష్మరూపేణ చావస్థితాం, దైవీం గుణమయీం మాయాం, దాసభూతం 'శరణాగతోఽస్మి తవాఽస్మిదాసఃఇతి వక్తారం మాం తారయ'

తేషాం జ్ఞానీ నిత్యయుక్త ఏకభక్తిర్విశిష్యతే ।
ప్రియో హి జ్ఞానినోఽత్యర్థమహం సచ మమ ప్రియః ॥
ఉదారాస్సర్వ ఏవైతే జ్ఞానీ త్వాత్మైవ మే మతం ।
ఆస్థిత స్స హి యుక్తాత్మా మామేవానుత్తమాంగతిమ్ ॥
బహూనాంజన్మనామన్తే జ్ఞానవాన్ మాంప్రపద్యతే
వాసుదేవ స్సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః'
ఇతిశ్లోకత్రయోదితజ్ఞానినం మాం కురుష్వ,
పురుషస్సపరః పార్థ ! భక్త్యా లభ్యస్త్వనన్యయా ।
భక్త్యా త్వనన్యయా శక్యః మద్భక్తిం లభతే పరామ్ ॥

ఇతి స్థానత్రయోదిత పరభక్తియుక్తం మాం కురుష్వ, పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్త్యేకస్వభావం మాం కురుష్వ, పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తి కృత పరిపూర్ణానవరత, నిత్యవిశదతమానన్య, ప్రయోజనానవధికాతిశయ, ప్రియ భగవదను భవోఽహం, తథావిధ భగవదనుభవజనితా నవధికాతిశయ ప్రీతికారితా శేషావస్థోచితా శేష, శేషతైకరతిరూపనిత్యకిఙ్కరో భవాని.

ఏవమ్భూతమత్కైఙ్కర్య ప్రాప్త్యుపాయతయా, అవక్లృప్త, సమస్త వస్తు విహీనోఽపి, అనన్త తద్విరోధి పాపాక్రాన్తోఽపి, అనన్త మదపచార యుక్తోఽపి, అనన్త మదీయాపచార యుక్తోఽపి, అనన్తాసహ్యాపచార యుక్తోఽపి, ఏతత్కార్యకారణ భూతానాది విపిరీతాహంకార విమూఢాత్మ స్వభావోఽపి, ఏతదుభయకార్యకారణ భూతానాది విపరీత వాసనాసమ్బద్ధోఽపి, ఏతదనుగుణప్రకృతివిశేష సమ్బద్ధోఽపి, ఏతన్మూలాధ్యాత్మిక, ఆదిభౌతికాధిదైవిక సుఖదుఃఖతద్ధేతు తదితరోపేక్షణీయ, విషయానుభవ జ్ఞానసఙ్కోచరూప, మచ్చరణారవిన్ద యుగలైకాన్తికాత్యన్తిక పరభక్తి పరజ్ఞాన

పరమభక్తి విఘ్నప్రతిహతోఽపి, యేవకేనాపి ప్రకారేణ ద్వయవక్తా త్వం కేవలం మదీయయైవ దయయా, నిశ్శేష వినష్ట సహేతుక మచ్చరణారవిన్దయుగలైకాన్తి కాత్యన్తిక, పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తి విఘ్నః, మత్ప్రసాదలబ్ధ మచ్చరణారవింద యుగళై కాన్తి కాత్యన్తిక పరభక్తి, పరజ్ఞాన పరమభక్తి మత్ప్రసాదాదేవ సాక్షాత్కృత యథావస్థిత మత్స్వరూప రూప గుణవిభూతిలీలోప కరణ విస్తారః,అపరోక్ష సిద్ధమన్నియామ్యతా మద్దాస్యైక స్వభావాత్మ స్వరూపః, మదేకానుభవః, మద్దాస్యైక ప్రియః, పరిపూర్ణా నవరత నిత్య విశదతమానన్య ప్రయోజనాన వధికాతిశయప్రియ మదనుభవస్త్వం, తథావిధ మదనుభవజనితానవధికాతిశయ ప్రీతికారిత, అశేషావస్థోచితాశేష శేషతైక రతిరూప నిత్యకిఙ్కరో భవ ॥

ఏవంభూతోఽసి, ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక దుఃఖవిఘ్న గన్ధ రహితస్త్వం, ద్వయమర్థానుసన్ధానేన సహ, సదైవం వక్తా యావచ్ఛరీరపాత మత్రైవ శ్రీరఙ్గే సుఖమాస్వ, శరీరపాతసమయే తు కేవలం మదీయయైవ దయయాఽతిప్రబుద్ధః, మామేవ అవలోకయన్, అప్రచ్యుత పూర్వసంస్కారనోరథః, జీర్ణమివ వస్త్రం సుఖేనేమాం ప్రకృతిం స్థూలసూక్ష్మ రూపాం విసృజ్య, తదానీమేవ మత్ప్రసాదలబ్ద మచ్చరణారవిన్దయుగలై కాన్తి కాత్యన్తిక పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తి కృత, పరిపూర్ణా నవరతనిత్య విశదతమానన్య, ప్రయోజనానవధికాతిశయ ప్రియమదను భవస్త్వం తథావిధ మదను భవజనితానవధికాతిశయ, ప్రీతికారితా శేషావస్థోచితా శేష, శేషతైకరతిరూప నిత్యకిఙ్కరో భవిష్యసి, మాతే భూదత్ర సంశయః ॥

అనృతం నోక్తపూర్వంమే న చ వక్ష్యే కదాచన ।
రామో ద్విర్నాభిభాషతే ।
సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్మీతి చ యాచతే ।
అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యేతద్ వ్రతం మమ ॥
సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ ।
అహం త్వా సర్వ పాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా శుచః ॥
ఇతి మయైవ హ్యుక్తమ్ ॥

అత స్త్వం తవతత్త్వతో మద్జ్ఞానదర్శన ప్రాప్తిషు
నిస్సంశయస్సుఖ మాస్స్వ ॥

అన్త్యకాలే స్మృతి ర్యాతు తవ కైఙ్కర్యకారితా ।
తా మేనాం భగవన్నద్య క్రియమాణాం కురుష్వ మే ॥

ఇతి శ్రీ భగవద్రామానుజ విరచితే గద్యత్రయప్రబన్ధే
శరణాగతి గద్యమ్

వందే వేదాంత కర్పూర చామీకర కరణ్డకమ్ ।
రామానుజార్య మార్యాణాం చూడామణిమహర్నిశమ్ ॥

భగవద్రామానుజులు అనుగ్రహించిన గద్యలు మూడు. అవి **'శరణాగతి గద్య', 'వైకుంఠ గద్య', 'శ్రీరంగగద్య'.** ఈ మూడింటిలోనిదైన శరణాగతి గద్యను గూర్చి సంక్షేపంగా తెలుసుకొనే ప్రయత్నమే ఇది.

తైత్తరీయ ఉపనిషత్తులో **'సత్యం తపోదమశ్శమో దానం ధర్మః ప్రజననమగ్నయోఽ గ్ని హోత్రం యజ్ఞోమానసమ్'** అని సత్యం మొదలైనవి ఒకదానికన్న ఒకటి ఉత్కృష్టమైనవని చెప్తూ అన్నింటికన్న మించినదిగా శరణాగతిని తెలియజేస్తూ **'తస్మా న్యాసమేషాం తపసామతిరిక్తమాహుః'** అన్నారు. ఈశావాస్యోపనిషత్తు భగవంతుని దృష్టిలో చాల గొప్పది నమస్కారమని **'భూయిష్ఠాంతే నమ ఉక్తిం విధేమ'** నిష్కర్షగా చెప్పింది. ఈ నమస్కారమే శరణాగతికి బాహ్యలక్షణం.

'శరణము' అనగా ఉపాయము. 'ఆగతి' అనగా మనసులో ధృఢముగా నిలచుట. వాడే ఉపాయము అను భావము ధృఢముగా నిలచుటకు 'శరణాగతి' అని పేరు. అనగా మనను మనం రక్షించుకోలేమనే వాస్తవాన్ని ఎరిగి, ఇతరులెవరూ రక్షకులు కారనే నమ్మిక కలిగి, భగవానుడే రక్షకుడనీ, ఆయనే పొందదగినవాడనీ, పొందించీ సాధనమాయనే అనీ గాఢమైన విశ్వాసం కలిగి ఉండి భగవత్పాదారవింద సన్నిధిని మన భారాన్ని ఉంచడమే శరణాగతి. ఈ శరణాగతికి ఆరు లక్షణాలు ఉండాలని పెద్దల నిర్ణయం.

'అనకూల్యస్య సంకల్పః ప్రాతికూల్యస్య వర్జనమ్ రక్షిష్యతీతి విశ్వాసః
గోప్తృత్వ వరణం తథా ఆత్మ నిక్షేప కార్పణ్యే షడ్విధా శరణాగతిః'

భగవంతుడే అనుకూలుడనే భావం కలగడం, భగవదితర విషయములు వదిలివేయడం, భగవానుడు తప్పక రక్షిస్తాడని నమ్మిక కలిగి ఉండడం, త్రివిధ కరణములతో నీవే రక్షకుడవని తెలియజేయడం, తమ ఆత్మను సమర్పించుకోవడం, దైన్యం కలిగి ఉండడం అనే ఈ ఆరు శరణాగతికి లక్షణాలు.

మోక్షసాధనమేది? జ్ఞానమా? కర్మా? భక్తా? లేక వాటి సముచ్ఛయమా? అనే సందేహాన్ని నివారిస్తూ భక్తిరూపాపన్న ఉపాసనాత్మక జ్ఞానమే మోక్షసాధనమని అదే ప్రపత్తి అని ఈ గద్య రూపంగా భగవద్రామానుజులు మనకు అందించారు. మనం శరణాగతి చేయగలమా? యజ్ఞాలూ యాగాలూ ఎలాగూ చేయలేం. శరణాగతిని కూడ చేయలేమేమో అని భయం కలుగుతుంది. ఈ శరణాగతికి మానసికమైన నమ్మికే పునాది. చంచల మనస్కులమైన మనకు అది కుదరదేమో అనేది సందేహమే. కాని ఒక్కసారి రామాయణం పరిశీలిస్తే మనకి ధైర్యం వస్తుంది. ఒకరి కోసం వేరొకరు చేసిన శరణాగతి కూడ ఫలిస్తుంది అని తెలుస్తోంది. రాక్షస స్త్రీల కొరకై త్రిటజ సీతమ్మ సన్నిధిని చేసిన శరణాగతి ఫలించింది. వాయుసూనుని బారి పడకుండా జానకి వారిని కాపాడింది. ఇదేవిధంగా రాక్షస స్త్రీల వంటి మనందరి తరపునా భగవద్రామానుజులు చేసిన శరణాగతి ఈ 'శరణాగతి గద్య'. తప్పు చేసినప్పుడు ఏమాత్రం సంకోచం లేకుండా చేయడం, ఫలితమనుభవించాలంటే భయపడిపోవడం అనే లక్షణాలు మనకీ రాక్షస స్త్రీలకీ సమానమే.

పంగుని (ఫాల్గుణ మాసం) ఉత్తరానక్షత్రంలో కూడిన శుభదివసాన రంగనాయకితో కలసి వేంచేసి ఉన్న రంగనాధుని సన్నిధిని భగవద్రామానుజులు చేసిన శరణాగతి ఇది.

భగవద్రామానుజులకు కూడ సంసారభీతి అనువర్తించిందట. సంసారమంటే భార్య, బిడ్డలు, ఇల్లు, వాకిలి కాదు. జన్మపరంపరావలయం. దాని నుండి విడివడాలని కోరిక కలిగి భగవద్రామానుజులు వారి ఆచార్యులైన శ్రీ పెరియనంబిగారి సూచన మేరకు శ్రీరంగనాధుని సన్నిధిలో సంసార నివృత్తి పూర్వక కైంకర్యము సిద్ధించుట కొఱకు ఈ శరణాగతి గద్యను అనుసంధానం చేసారు.

రామానుజులు శ్రీభాష్యంలో చెప్పినది భక్తి. ఇక్కడ చెప్తున్నది ప్రపత్తి లేక శరణాగతి. మరి వీరికి ఏదిష్టం? తాము ఒకటి చేసి ఇతరులకు మరొకటి చెప్పేరా అనేది సందేహం. భక్తునకైనా, ప్రపన్నునకైనా ఉండవలసింది భక్తే. భక్తంటే? **'తైలధారవదవిఛ్ఛిన్న స్మృతి సంతతి'** నూనె ధారవలె మధ్య విచ్ఛేదం లేకుండా ఒకే విషయం మీదకు సాగే తలంపులు వరుసే భక్తి. ఈ భక్తికి ముందు ఉండవలసిన సోపానాలు కర్మ, జ్ఞానము. ప్రపత్తికైతే భగవదనుగ్రహం. అక్కడ కర్మ, జ్ఞానములు చేసే పని భగవదనుగ్రహమే చేస్తుందని నమ్మి ఉండడమే దీని ప్రత్యేకత. మొదటిది సాధన భక్తి. రెండవది సాధ్య భక్తి.

మన ప్రయత్నం లేకపోతే ఉత్కృష్టఫలం లభించదేమో అనే అనుమానం మనసున ఆవరిస్తుందేమో అని శ్రీ భాష్యంలో సాధన భక్తిని తెలియజేసేరు. పరిపక్వ మనస్కులైన వారికి గాఢమైన నమ్మిక కలవారికి ఉపయోగపడేలా శరణాగతి గద్యను అనుగ్రహించేరు.

మోక్షేచ్ఛగలవారు తెలుసుకొనవలసిన రహస్యాలు మూడు. అందులో మొదటిది నారాయణుడు నరునకు ఉపదేశించిన 'అష్టాక్షరీ మహా మంత్రం'. శ్రీ వైకుంఠంలో శ్రీమన్నారాయణుడు లక్ష్మీదేవికి ఉపదేశించిన 'ద్వయమంత్రం' రెండవది. కృష్ణపరమాత్మ అర్జునకు ఉపదేశించిన 'చరమ శ్లోకం' మూడవది.

ద్వయమంతత్రంలో మనం తెలుసుకోవలసిన విషయాలివి. లక్ష్మీ విశిష్టుడైన నారాయణుని శ్రీపాదములనే ఉపాయంగా వరించాలి. వానినే ఉపాయంగా స్వీకరించుచున్నానని ఆ దంపతుల సన్నిధిని విన్నవించాలి. ఆ లక్ష్మీ నారాయణ మిధునమునకు చేయు సేవ నా ఆనందం కొఱకో లేక నా ప్రయోజనం కొఱకో అనుకుంటే అది భగవదనుభవ ప్రతిబంధకమవుతుంది. అటువంటి ప్రతిబంధకాలు తొలగాలని 'నమః' అంటూ ప్రార్థన చేయాలి. ఈ విధంగా ద్వయమంత్రం చెప్పిన విషయాలన్నీ శరణాగతి గద్య వివరించింది.

శరణాగతి చేయాలంటే ముందుగా ఉపేయమైన భగవానుని మీద రుచి కలగాలి. భగవానుడే ఉపాయం అనే నమ్మిక కుదరాలి. ఇవి కలగాలని ముందుగా భగవద్రామానుజులు లక్ష్మీదేవి శ్రీ పాదాల వద్ద శరణు వేడారు. మనం చేసే సేవ లక్ష్మీ విశిష్టుడైన నారాయణునికే చేయాలి. కాని నారాయణుడే ఫలప్రదాత కద! లక్ష్మీదేవిని మొట్ట మొదట ప్రార్థించడం ఎందుకు అని సందేహం కలగవచ్చు. విష్ణుధర్మంలో **'సకల ఫల ప్రదోహి విష్ణుః'** అని సమస్త ఫలములనూ ఇచ్చువాడు విష్ణువు అని చెప్పబడింది. మరి లక్ష్మీదేవిని ఎందుకు శరణు వేడడం? దీనికి సమాధానం మన పెద్దలిలా చెప్పేరు.

'సుహృదం సర్వభూతానాం' అన్ని భూతములకూ సుహృత్తును నేనే అని తానే చెప్పుకున్న భగవానునికి కూడ మన దోషాధిక్యాన్ని బట్టి ఒక్కొక్కప్పుడు కోపం వస్తుందట. నీటిలో నిప్పు పుట్టినట్లు స్వామి కారుణ్య హృదయంలో క్రోధజ్వాల అంకురిస్తుందట. అటువంటప్పుడు కూడ అమ్మ లక్ష్మీదేవిలో వాత్సల్యం తరగదు. తల్లికదా! మన మీదున్న ప్రేమ, స్త్రీ సహజమైన క్షమ, పెల్లుబికి ఆయన కోపాన్ని తగ్గించే ప్రయత్నం చేస్తూ

ఉంటుంది. అందువల్ల లక్ష్మీదేవిని ముందుగా ప్రార్థించడమనేది సంప్రదాయంగా సాగుతోంది.

లక్ష్మణస్వామి మనకీ మార్గాన్నుపదేశించాడు. రామచంద్రుడు వనవాసగమనానికి సిద్ధమయ్యాడు. సీతమ్మను తనవెంట రావడానికి అంగీకరించాడు. ఇక లక్ష్మణుడు కూడ వనవాసగమనానికి అనుజ్ఞ అడగాలి. ఈ సన్నివేశంలో.

'సభ్రాతుశ్చరణౌ గాఢం నిపీడ్య రఘునందనః
సీతామువాచాఽతి యశా రాఘవంచ మహావ్రతమ్

లక్ష్మణుడు రామచంద్రుని పాదాలను గట్టిగా పట్టుకొని సీతమ్మకు ముందుగా విన్నవించి రామునితో కూడ తన కోరికను తెలియజేసాడు. ఈ శ్లోకంలో లక్ష్మణుడు మనకు మార్గాన్ని ఉపదేశించాడు. **గాఢం నిపీడ్య** అన్నప్పుడు గట్టిగా పట్టుకోవడమంటే మనసులో విశ్వాసపూర్వకంగా నమ్మి ఉండడం అని అర్థమట. పట్టుకున్నవి స్వామి పాదాలు. ముందుగా పలుకుతున్నది అమ్మ సీతమ్మతో. ఇది ఆశ్రయణ పద్ధతి. పట్టుకోవలసినవి స్వామి పాదాలే మనము పొందవలసినవీ పొందించేవీ స్వామి పాదాలే కాని ముందుగా విన్నవించవలసినంది అమ్మ సన్నిధినే. ఇలా ఆశ్రయిస్తేనే ఫలితం అనుకూలంగా ఉంటుంది. అలా చేసేడు కనుకనే లక్ష్మణుడు 'మహాయశుడు' అన్నారు. దీనివల్ల ఇద్దరి సన్నిధినీ శరణాగతి చేయాలి కాని ముందుగా అమ్మ సన్నిధినే విన్నవించుకోవాలని తెలుస్తున్నది. దీనినే ఆదర్శంగా తీసుకొని భగవద్రామానుజులు శరణాగతి గద్యలో ముందుగా అమ్మ సన్నిధిని శరణాగతి చేస్తున్నారు.

మన పూర్వాచార్యుల గ్రంథాలన్నీ మూడు విషయాల్ని తెలియజేయడానికే ఆవిర్భవించాయి. అవి తత్త్వ హిత పురుషార్థములు మనం పొందవలసిన తత్తమేది? మనకు మేలు కలిగించేదేది? ఫలమేది? వీటిని వివరించడమే ఉత్తమ గ్రంథ లక్షణం. శరణాగతి గద్య కూడ ఈ మూడు విషయాల్ని తెలియజేస్తున్నది. ఇందులో భగవంతుని 'సత్యకామ సత్యసంకల్ప...' మొదలైన పదాలతో సంబోధిస్తూ భగవత్తత్వాన్ని తెలియజేసారు. **'తత్పాదారవిందయుగలం శరణమహం ప్రపద్యే'** మొదలైన శరణ వరణ ప్రతిపాదక వాక్యాలతో హితమును తెలియజేసారు. **'నిత్యకింకరో భవాని'** అనునట్టి ప్రార్థనా ప్రకాశక వాక్యముల ద్వారా పురుషార్థమును తెలియజేసినారు. ఈ విధంగా ద్వయమంత్ర వివరణగా, తత్వహిత పురుషార్థోపదేశంగా తాపత్రయాతురులమైన

మనందరి కొఱకు భగవద్రామానుజులు చేసిన శరణాగతిని తెలుసకొనే ప్రయత్నం చేస్తూ ముందుకు సాగుదాం.

భగవన్నారాయణాభిమతానురూప స్వరూప రూప గుణ విభవైశ్వర్య శీలాద్యనవధికాతిశయాసంఖ్యేయ కల్యాణ గుణగణాం, పద్మవనాలయాం, భగవతీం, శ్రియం దేవీం, నిత్యాన పాయినీం, నిరవద్యాం, దేవదేవ దివ్యమహిషీం అఖిల జగన్మాతరం, అస్మన్మాతరం, అశరణ్య శరణ్యాం, అనన్యశరణశ్శరణమహం ప్రపద్యే.

భగవన్నారాయణునకు ఇష్టమైనదియు, తగినదియు, కల్యాణ గుణములు కలదియు 'శ్రీ' అను దివ్యనామము కలదియు, ఏనాడును భగవంతుని వీడి ఉండనిది పరమాత్మకు దివ్య మహిషియైనది ఐన లక్ష్మీదేవిని వేరొక ఆశ్రయము లేని నేను శరణు వేడుచున్నాను అని భగవద్రామానుజులు ఈ చూర్ణికలో ప్రార్థించేరు.

ఇందు మొదటగా 'భగవన్నారాయణ' అని ప్రారంభించేరు. 'భగవన్' శబ్దానికి అనేకమైన అర్థాల్ని విష్ణు పురాణం వివరించింది.

శుద్ధే మహావిభూత్యాఖ్యే పరే బ్రహ్మణి శబ్ద్యతే
మైత్రేయ భగవచ్ఛబ్ద స్సర్వ కారణ కారణే

భగవచ్ఛబ్దం మనం కారణమనుకునే సర్వపదార్థాలకూ కారణమైన వానిని, పరిశుద్ధుని, మహావిభూతి అనే పేరు కలవానిని, అంతటా వ్యాపించియుండువానిని తెలియచేస్తున్నది.

సంభర్తేతి తథా భర్తా భకారోఽర్థ ద్వయాన్వితః
నేతా గమయితా స్రష్టా గకారార్థస్తథామునే

భగవన్ శబ్దంలో భకారానికి రెండర్థాలు 1. పోషణము చేసేవాడు, 2. ఆధారమైనవాడు. అలాగే 'గ' కరానికి రక్షించేవాడు, లయకారకుడు, సృష్టించేవాడు అని అర్థాలు. (ఈ శక్తులన్నీ కలవాడు భగవంతుడు) ప్రకృతి పురుష కాలాలను కార్యోత్పత్తికి యోగ్యంగా ఎవడు చేస్తాడో అతడే 'సంభర్త'.

'భర్త' అంటే స్వామి, నియామకుడు అని అర్థం.

ఐశ్వర్యస్య సమగ్రస్య ధర్మస్య యశసశ్శ్రియః
జ్ఞాన వైరాగ్యయోశ్చైవ షణ్ణాంభగ ఇతీరణా

సంపూర్ణైశ్వర్యము, ధర్మము, యశస్సు, శ్రీ, జ్ఞానము మరియు వైరాగ్యము అనే ఆరు లక్షణములు కలిగియున్నవాడు భగవంతుడు.

ఉత్పత్తిం ప్రళయంచైవ భూతానామాగతిం గతిం
వేత్తి విద్యామవిద్యాం చ సవాచ్యో భగవానితి

సమస్త ప్రాణుల యొక్క ఉత్పత్తి ప్రళయములు, భూతముల యొక్క వచ్చుట, వెళ్లుట, విద్యను అవిద్యను తెలిసినవానిని భగవానుడు అని చెప్పుదురు.

జ్ఞానశక్తి బలైశ్వర్య వీర్య తేజాంస్యశేషతః
భగవచ్ఛబ్దవాచ్యాని వినా హేయైర్గుణాదిభిః

జ్ఞానము, శక్తి, బలము ఐశ్వర్యము, వీర్యము, తేజస్సు మొదలగు సద్గుణములు కలవాడు, హేయగుణములు లేనివాడు భగవానుడు అని తెలియజేస్తోంది విష్ణుపురాణం.

ఇట్టి లక్షణలక్షితుడు భగవంతుడు అని చెప్పి వెంటనే 'నారాయణ' అని చెప్పేరు. 'భగవాన్' అనగానే ఇన్ని గొప్పదనాలు తెలియడం వల్ల నారాయణుడని తెలుస్తూనే ఉండగా మళ్ళీ నారాయణ శబ్ద ప్రయోగం ఎందుకు అని సందేహం. దీనికి సమాధానం కూడ విష్ణు పురాణంలోనే కనిపిస్తుంది.

తత్ర పూజ్య పదార్థోక్తి పరిభాషా సమన్వితః
శబ్దోఽయం నోపచారేణ త్వన్యత్ర హ్యుపచారతః

పూజ్య పదార్థాలను, గుణాలను, సూచించడానికి లక్షణగా ఈ భగవచ్ఛబ్దం ప్రయోగింపబడుతుంది. ముఖ్యంగా పరమాత్మనే భగవచ్ఛబ్దం బోధిస్తుంది. ఏవో కొన్ని మంచి గుణాలున్నవారిని కూడ గౌణంగా భగవన్ అని సంబోధిస్తారు. అందువల్ల భగవన్ అన్న శబ్దాన్ని మాత్రమే ప్రయోగిస్తే వేరేవరినైనా స్ఫురింపచేస్తుందేమో అని 'నారాయణ' శబ్దాన్ని వాడారు. ఆ నారాయణ శబ్దం వేరెవరినీ తెలియచేయక వాసుదేవుని మాత్రమే తెలియజేస్తుంది. మహోపనిషత్తు సృష్టికి పూర్వం నారాయణుడొక్కడే ఉన్నాడంటూ – **'ఏకోహ వై నారాయణ ఆసీత్'** అని తెలియజేసింది. కారణతత్వమే భగవానుడు కనుక ఇక్కడ 'భగవన్' శబ్దం నారాయణునికే చెందుతుంది కనుక భగవచ్ఛబ్దం తరువాత నారాయణ శబ్ద ప్రయోగం అవసరమే.

ద్వాదశాక్షరి **'ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ'** అనే మంత్రంలో భగవచ్ఛబ్దం, అష్టాక్షరి 'ఓం నమో నారాయణాయ'లో నారాయణ శబ్దం మనకు రెండు విషయాల్ని తెలియజేస్తున్నాయి. భగవానుడు సమస్త కళ్యాణగుణాకరుడు, హేయగుణ ప్రత్యనీకుడు (చెడు గుణములకు ఎదిరి) అనే విషయాన్ని భగవచ్ఛబ్దం చెప్తోంది. ఉభయవిభూతులూ తనివిగా కలవాడు అనే విషయాన్ని నారాయణ శబ్దం చెప్తోంది. పరమపదాన్ని నిత్యవిభూతి అనీ మిగిలిన భాగమంతటినీ కలిపి లీలా విభూతి అనీ వ్యవహరిస్తారు. ఈ రెండు కూడ భగవంతుని చేత ధరింపబడేవి, నియమింపబడేవి అని నారాయణ శబ్దం చెప్తోంది. ఈ విధంగా 'భగవన్నారాయణ' అనడం వల్ల సమస్త కళ్యాణ గుణ పరిపూర్ణుడు, సమస్తైశ్వర్యసంపన్నుడు అని తెలియజేయబడుతోంది. అటువంటి నారాయణునికి –

అభిమతానురూప : ఇష్టమైనవి, తగినవి లక్ష్మీదేవికి చెందిన కొన్ని లక్షణాలను చెప్తూ అవన్నీ నారాయణునికి ఇష్టమైనవి, తగినవి అని చెప్తున్నారు. లోకంలో మనం స్త్రీ పురుష సంబంధం చూస్తుంటాం. తనకేవిధంగానూ సరిపోని స్త్రీపై పురుషునికి ఇష్టం ఏర్పడవచ్చు. తనకు అన్ని విధాలా తగిన యువతిపై అయిష్టత ఉండవచ్చు. అలా కాకుండా ఇక్కడ లక్ష్మీ దేవికున్న అన్ని గుణాలూ స్వామికీ ఇష్టమైనవి, తగినవి.

ఇకపైన లక్ష్మీదేవిలో ఉన్నటువంటి లక్షణాలు ఆ భగవానునికి అభిమతమైనవేవో, అనురూపమైన వేవో తెలియజేస్తున్నారు.

స్వరూప : మిగిలినవారికంటే తమను ప్రత్యేకంగా చూపించే ఒక అసాధారణ ధర్మాన్ని స్వరూపమంటారు. భగవానునకు అభిమతమై ఉండుటే లక్ష్మీదేవి యొక్క స్వరూపం. రామావతార కాలంలో జరిగిన సంఘటనలను బట్టి సీతాదేవి స్వరూపము రామచంద్రునకు ధారకమని రామచంద్రుని స్వరూపము సీతాదేవికి ధారకమని తెలుస్తున్నది. రామరావణ యుద్ధ సమయంలో ఇంద్రజిత్తు మాయాసీతను తీసుకొనివచ్చి రాముని ఎదుట వధించాడు. అలాగా మాయారాముని శిరస్సు సీతను చూపబడింది. ఆ పరిస్థితులో ఇద్దరూ చనిపోవలసిందే. కాని వాస్తవంగా వారు బ్రతికే ఉన్నారు కనుక సీతారాములిరువరూ మరణించలేదు. అంటే వారి ఉనికే వీరి ఉనికికి ఆధారం కాని వారు లేరు అన్న జ్ఞానం కాదని తెలుస్తున్నది. లక్ష్మీదేవి యొక్క స్వరూపం ఆయనకు ధారకమనడం సమంజసం కాదేమో అనిపిస్తుంది. ఒకరి ఉనికి మీద ఆధారపడిన ఉనికి కాదు కద భగవానునిది. అతడు స్వతంత్రుడు. కాని వానికి ఇష్టమై ఆమెపై

ఆధారపడి ఉండడంలో ఆశ్చర్యం లేదుకద. ఆమె స్వామికి అభిమత కనుకనే ఆయన స్వరూపము ఆమె అధీనమని చెప్పదగి ఉంటుంది. ఆమె స్వరూపము భగవదధీనమై ఉంటుంది. అది ఆమె యొక్క స్వరూపము. ఈవిధంగా ఈ దివ్య దపంతుల స్వరూపము ఒకరిపై ఒకిరిది ఆధారపడి ఉన్నదని తెలుపుతూ విష్ణుపురాణం –

నిత్యై వైషా జగన్మాతా విష్ణోః శ్రీరనపాయినీ
యథా సర్వగతో విష్ణుస్తథైవేయమ్ ద్విజోత్తమ

ఆమె నిత్యానపాయిని. ఎప్పుడూ విడివడి ఉండనిది. విష్ణువు ఎట్లు సర్వ వ్యాపకుడో ఆమె కూడ అట్లే.

స్వవైశ్య రూప్యేణ సదానుభూతయా
వ్యపూర్వవద్విస్మయమాదధానయా
గుణేన రూపేణ విలాస చేష్టితై
స్సదా తవైవోచితయా తవ శ్రియా

నీవు నీ సమస్త రూపములతో సర్వకాలముల యందు అనుభవించినా అపూర్వమైనది. ఆశ్చర్యమును కలుగజేసేది, గుణములు, రూపము. విలాసములు మొదలగు వానిచే నీకే అత్యంతమూ తగియున్న లక్ష్మితో కూడినవాడవై అనునట్లుగ ఆమె యొక్క స్వరూపము ఆయనకు అన్ని విధములా అభిమతమై ఉన్నది.

రూప : స్వరూపమంటే ఆమెకే చెందిన స్వభావం కద. స్వరూపం చెప్పిన తరువాత గుణాలు కాక రూపమంటున్నారేమిటి? అంటే స్వరూపానికైనా, స్వరూపాన్నాశ్రయించి ఉన్న గుణాలకైనా రూపమే ప్రకాశకము. కనుక స్వరూపం చెప్పిన వెనుక రూపం చెప్తున్నారు. స్వరూపం అభిమతమైనప్పుడు రూపం అభిమతమని వేరే చెప్పవలసిన అవసరం లేదు.

స్వరూపాన్ని ఆశ్రయించి ఉండి ఇష్టమై ఉంటుంది రూపం. వెనుక చెప్పిన అభిమత, అనురూప అనే విశేషణాలు ఈ రూపానికి కూడ వర్తిస్తాయి.

రూపం అభిమతం అంటే ఏమో తెలుసుకుందాం.

లక్ష్మీదేవి స్వామితో కలసి ఉండి కూడ **'అకల కిల్లే నిరయుం'** ఒక క్షణం కూడ దూరంగా ఉండలేను అని తల్లడపడే అంతటి సుందర విగ్రహమాయన దైతే

సర్వేశ్వరుడంతటివాడు కావాలని కోరుకొనే శరీర ఛాయ ఈమెది. రత్నము, కాంచనము మొదలగునవి ధరించిన వారికి శోభను పెంపొందించినట్లు ఈ తల్లి చేరిక స్వామికి సౌందర్యాన్ని వృద్ధి చేస్తుంది.

భగవంతునికి అనురూపమెలా అవుతుందో తెలుసుకుందాం - శీలము, వయస్సు, వృత్తము, అభిజనము, లక్షణము ఇరువరిదీ సమానమైతే ఒకరికొకరు అనురూపంగా ఉన్నారన్నమాట. ఈ విషయాన్నే హనుమ -

తుల్య శీల వయో వృత్తాం తుల్యాభిజన లక్షణామ్
రాఘవోర్హతి వైదేహీం తం చేయమసి తేక్షణా

శీలము, వయస్సు, వృత్తము, అభిజనము, లక్షణము ఈ ఐదూ సమానంగా ఉండాలి. శీలమనగా స్వభావము. రెండవది వయసు. వృత్తమనగా నడవడి. అభిజనమనగా వంశము. లక్షణమనగా రూపము. రామునకు సీతకు పరస్పరము అన్నింటా సాదృశ్యమున్నది. ఇట్లు వారి దాంపత్యము అన్యోన్యము తగియుండెనని ప్రశంసించెను.

గుణ : ఇక్కడ గుణ శబ్దం దేహగుణమైన సౌందర్య లావణ్యాదులను తెలియజేస్తోంది. **'గుణాత్ రూపగుణాచ్ఛాపి ప్రీతి భూయోభ్య వర్తత'** అని రామాయణంలో చెప్పినట్లుగా ఆసౌందర్యము ఆయనకు ప్రీతిని అతిశయింపచేయునది. సౌందర్యాదులు రూపమునకు ప్రకాశమును కలిగించి భోగవర్ధనములవుతాయి కనుక అభిమతమై ఉంటాయి. అందువల్లే అనురూపమని కూడ చెప్పవచ్చు.

విభవ : భోగోపకరణములై, కీర్తింపదగినవైన వస్తు సమూహమును 'విభవము' అంటారు. ఈ విభవము భగవదధీనము కద. ఈమెకు విభవము చెప్పుటెట్లు అనే సందేహానికి విష్ణు పురాణం సమాధానం చెప్పింది.

అర్థో విష్ణురియం వాణీ నీతిరేషా నయో హరిః
బోధో విష్ణురియం బుద్ధిర్ధర్మోஉ సౌ సత్క్రియాత్వియమ్

వాక్కు అమ్మ. దాని అర్థము స్వామి. విష్ణువు న్యాయమైనచో ఆమె నీతి. విష్ణువు తెలియజేయబడెడు వాడు అయిన ఆమె బుద్ధి అని చెప్పినట్లుగా ఆయనకు సంబందించినవన్నీ ఆమెకు చెందినవే. **పున్నామా భగవాన్ హరిః స్త్రీ నామ్నీ లక్ష్మీః**

అని చెప్పినట్లుగా లీలా విభూతి, నిత్య విభూతి కూడ ఆమెకు కలవని చెప్పుకొనవచ్చును. చతుశ్శ్లోకిలో **'ఫణిపతిశ్శయ్యాసనం వాహనం వేదాత్మా విహగేశ్వరో యవనికా మాయా జగన్మోహినీ'** అని చెప్పినట్లుగా శయ్య, ఆసనము, వాహనము మొదలగునవి అన్నీ నారాయణునితో సమానంగా కలిగినది మన తల్లి లక్ష్మీదేవి.

ఐశ్వర్య : సర్వ పదార్థములనూ నియమించు సామర్థ్యమును 'ఐశ్వర్యం' అంటారు. త్రివిధ చేతనులను ఆమె స్వరూపము చేత నియమించును. ఈశ్వరుని ప్రణయ రసంతోనియమించును. నియమించుట ఎట్లనగా, బద్ధులను కర్మానుగుణంగా నియమించును. నిత్యులను, ముక్తులను స్వరూపానుగుణముగా నియమించును. ఈశ్వరుని రక్షణానుకూలంగా నియమించును.

శీలము : శీలమంటే మంచి నడవడి. ఇది మనకి సీతాదేవి విషయంలో స్పష్టంగా గోచరిస్తుంది. రాక్షస స్త్రీల విషయంలో ఆమె శీలం ప్రసిద్ధం. తక్కువ వారితో వ్యత్యాసం లేక కలిసిమెలసి ఉండుటను 'శీలము' అంటారు. సర్వేశ్వరుని శీలము గుహుడు మొదలగు వారి విషయమున గోచరించినట్లు తల్లియొక్క శీలము త్రిజట మొదలగు రాక్షస స్త్రీల విషయమున గోచరించును.

రాజసంశ్రయ వశ్యానాం కుర్వంతీనాం పరాజ్ఞయా
విధేయానాం చ దాసీనాం కః కుప్యేద్వానరోత్తమ

ఈ రాక్షస స్త్రీలు రాజసేవా పరాయణులు. రాజాజ్ఞననుసరించి తమ ప్రభువు చేయమనిన పనిని చేయువారలు. రాజునకు పరతంత్రలు. అతడు ఆజ్ఞాపించిన పనిని చేయనిచో వారు దండింప బడుదురు. వారు రావణుని దాసీలు. దాసీలపై కోపము తెచ్చుకొనే వాడు ఎవడైన ఉండునా? శాసించిన ప్రభువుపై కోపించవలెను కాని దాసీలపై కోపించుట తగదు.

పాపానాం వా శుభానాం వా వధార్హానాం ప్లవంగమ
కార్యం కరుణమార్యేణ నకశ్చిన్నాపరాధ్యతి'

రాక్షస స్త్రీలు పాపాత్ములని నీ అభిప్రాయము. నా అభిప్రాయములో వారు మంచివారే. మంచివారైనా, చెడ్డవారైనా పాపపు పనిచేసినారని దండించరాదు. వారిపై కరుణ చూపుట ఆర్యుల కర్తవ్యము. తప్పు చేసినవారిని చూచి వెంటనే కోపము తెచ్చుకొనకుండా ఆ తప్పునకు కారణం ఆలోచించి వారిని శిక్షించవలెను కాని వెంటనే

శిక్షించరాదు. అట్లు శిక్షించుటకే ఉపక్రమించినచో లోకములో తప్పు చేయనివారు ఎవరుందురు?' అని ఉపదేశించి హనుమంతుని నుండి రాక్షస స్త్రీలని రక్షించినది. రావణునికి **'మిత్రమౌపయికం కర్తుం'** అని ఉపదేశాన్ని చేసిన తల్లి. రాముని గురించి **'విదితస్స హి ధర్మజ్ఞః శరణాగత వత్సలః'** అని చెప్పింది.

ఆది : ఈ పదంచేత పరత్వమునకు, సౌలభ్యమునకు కావలసిన గుణములన్నీ తెలియజేబడినాయి. వాత్సల్య సౌశీల్యాదులు దీనిచేత తెలియజేయబడతాయి.

అనవధికాతిశయ : వెనుక చెప్పిన స్వరూప రూప మొదలగు గుణములన్నీ ఒక్కొక్కగటే అనవధికము, అతిశయము అంటే హద్దులేనివి. అంతకన్న ఉత్కృష్టమైనది వేరొకటి లేనిది. లోకంలో కొందరిలో ఆ గుణాలు కొంచెం కనిపించినా ఆ గుణములలో పూర్ణత్వం కనిపించదు. ఆమె విషయంలో ఆ గుణాలకు అవధి లేదు. **'ఈశ్వరీం సర్వభూతానాం'.**

అసంఖ్యేయ : గుణములు వేరువేరుగా లెక్కించుటకు అలవి కాదు. సమూహముగా లెక్కించుటకు కూడ అలవికానన్ని అని తెలియజేయుటకు ఈ పదం వాడబడింది. **'దేవి త్వన్మహిమావధిర్న హరిణాపి త్వయాజ్ఞాయతే'** నీ మహిమ యొక్క ఆవలి హద్దు నీ భర్తయైన భగవంతునికీ, నీకూ కూడ తెలియదు అని శ్రీస్తవంలో చెప్పినట్లుగా ఆవలి హద్దు లేని, లెక్కించుటకు వీలు లేని కళ్యాణప్రదమైన గుణ సమూహము కలది అని కళ్యాణగుణ గణాం అని వాడేరు.

కల్యాణ : కల్యాణ అంటే **'మోక్ష పర్యవసాయి తత్త్వజ్ఞానాది మంగళావహత్వం స్వయం నిత్యానుకూలత్వం చ'** మోక్షాన్ని పొందించే తత్వ జ్ఞానాదులైన మంగళాలను కలిగించేది లేక స్వతస్సిద్ధంగా ఎప్పుడూ అనుకూలమే అయి ఉండేది కల్యాణము. భగవానుని గుణములకు అప్పుడప్పుడు దోషమాపాదించుటకు అవకాశమున్నది. ఆయన తన స్వరూపానికి తగినటువంటి నిరంకుశ స్వాతంత్ర్యం కలవాడు. **'క్రోధ మాహారయత్తీవ్రం'** అని చెప్పినట్లుగా కోపము తెచ్చుకొనుట మొదలగునవి దోషములుగా భావించినా ఈమెకు అటువంటి దోషములు కూడ లేకపోవటం చేత 'కల్యాణ' అనే పదం వాడేరు.

గుణగణాం : గుణ సమూహము. ఇక్కడ గుణ శబ్దం చేత వాత్సల్య సౌశీల్య సౌలభ్యాదులైన ఆత్మగుణాలను చెప్పవచ్చు. **'నతే వర్ణయితుం శక్తా గుణాన్ జిహ్వాపి వేధసః'** బ్రహ్మ జిహ్వకు కూడ అందనివి నీ గుణములు అని గుణముల యొక్క అతిశయము తెలియజేయబడింది.

పద్మవనాలయాం : పద్మవనమే నివాసంగా కలది. స్వామిని కూడ పరిమళింప చేయునది తల్లి. పరిమళమే ఆమె శరీరమునకు ఉపాదానము. ఆమె శరీర నిర్మాణమునకు మూల పదార్థము పరిమళమే. అందువలన **సర్వగంధః సర్వరసః** అనే రెండు లక్షణాలు ఈమె వల్లనే ఆయనకు లభించాయి. ఇచ్చట పద్మ శబ్దము మంగళమునకు ఉపలక్షణంగా వాడబడింది. సర్వమంగళ నివాసిని అని చెప్పవచ్చు. శ్రీస్తవంలో కూరత్తాళ్వాన్.

ఐశ్వర్యం యదశేష పుంసి విదితం సౌందర్య లావణ్య
రూపం యచ్చ హి మంగళం కిమపి యల్లోకే సదిత్యుచ్యతే
తత్సర్వం త్వదధీనమేవ యదతశ్శ్రీరిత్యభేదేన వా
యద్వా శ్రీమదితీదృశేన వచసాదేవి! ప్రథామశ్నుతే'

ఈ లోకంలో ఉన్నవారియందు కనిపించే ఐశ్వర్యం, సౌందర్యం కాంతి ఏదైనా మంచిది లేక మంగళమైనదని చెప్పబడినదంతా ఆమె అధీనమే. అందుచే 'శ్రీ' అనికాని 'శ్రీమత్' అని కాని చెప్పబడుచున్నవి. ఈ లోకంలో ఏవిధమైన ఉత్కర్ష అయినా లక్ష్మివల్లనే కలుగుచున్నది.

భగవతీం : ఇది పూజ్య వాచకము. **'తత్ర పూజ్య పదార్థోక్తిః పరిభాషా సమన్వితః శబ్దోయం నోపచారేణ'** అని భగవచ్ఛబ్ద విషయంలో చెప్పినట్లుగానే ఇది పూజ్య వాచకము.

శ్రియం : సర్వ సమాశ్రయణీయత్వ లక్షణము ఈ శ్రీ శబ్దము చేత చెప్పబడుతున్నది. భగవన్నారాయణ పదమునకు అనురూపంగా ఉండే లక్షణాలను చూపిస్తూ ఇక్కడ **'భగవతీం' 'శ్రియం'** అనే పదాలు వాడేరు. ఈమె గొప్పదనం తెలియజేయుట సాధ్యం కాదని **'శ్రీరిత్యేవచ నామతే భగవతీ బ్రూమః కథం త్వాం వయం'** అని చెప్పేరు. శ్రీ శబ్దం చేత ఆరు అర్థాలు తెలియజేయబడుతున్నాయి.

1). సర్వచేతనుల చేత పురుషకారముగా ఆశ్రయింపబడునది. 2). ఆశ్రితుల కార్యములు నెరవేర్చుటకు భగవంతుని ఆశ్రయించి ఉండునది, 3). ఆశ్రితుల మొరలను వినునది. 4) . వాటిని భగవంతునికి వినిపించునది. 5) జీవుల దోషములను లేనివిగా చేయునది. 6) గుణములను పెంపొందింప చేయునది.

దేవీం : **దివ్ క్రీడా విజిగీషా వ్యవహార ద్యుతిస్తుతి మోద మద స్వప్న కాంతి గతి** అని పది అర్థములు కల దివ్ ధాతువునందు **దీవ్యతీతి దేవీ** అను అర్థమును గ్రహించినప్పుడు ప్రకాశించునది అని అర్థము. లేక **దివ్ క్రీడాయాం** అను ధాతువు వలన దేవి అనగా

క్రీడించునది అని అర్థము. అంటే తన భర్త యొక్క లీలలకనుగుణమైన వ్యాపారములను నిర్వహించునదని అర్థము. ద్వాదశాక్షరిలోని భగవత్, వాసుదేవ అను పదములకు ఆనురూప్యము భగవతీం, శ్రియం, దేవీం అనే పదాలలో చూపబడుతోంది.

నిత్యావపాయినం : నిత్య సంశ్లేషము చేత స్వామితో విశ్లేషము లేనిది. అనగా ఎప్పుడూ కలసియే ఉండునది. సూర్యుని కాంతియు, పుష్పమును సువాసనయు ఎట్లు వీడక ఉండునో అట్లే తల్లి భగవంతుని వీడక ఉండునది.

తమసః పరమోధాతా శంఖ చక్ర గదాధరః
శ్రీవత్సవక్షా నిత్యశ్రీ రజయ్య శ్శాశ్వతో ధ్రువః

ఈ శ్లోకమున మండోదరి రాముడే జగత్కారణమగు బ్రహ్మము అని చెప్పుచున్నది. ఇందు 'శంఖచక్ర గదాధర' అనుటచే రూపముకలవాడని తెలియుచున్నది. శరణాగతి చేసినవారి విరోధులను తొలగించుటకు తగిన గుణాలు, ఆయుధాలు ధరించి రక్షణమున నిత్య జాగరూకుడై ఉండును. ఇతని రూపమున శ్రీవత్సము, కౌస్తుభము ఎల్లప్పుడు ఉండును. 'నిత్యశ్రీః' ఎన్నడునూ తనకు దూరముగా ఉండని లక్ష్మీదేవి కలవాడితడు. 'శ్రీ'తో కూడియుండుటచే ఎవ్వరిచేతను జయింపశక్యము కానివాడు 'అజయ్యుడు' అని చెప్పినట్లుగా లక్ష్మీదేవి నిత్యము అనపాయినియై ఆయనతో కూడియుండును.

నిరవద్యాం : ఇంతకు ముందు చెప్పిన గొప్పదనమంతా తన అతిశయమునకు అతి తలంచుట అవద్యము. ఇతరుల అతిశయమునకు అనుకొనుట నిరవద్యము. తన గుణములు సర్వేశ్వరుని అతిశయమునకే అని తలంచియుండునది. సహజంగా స్త్రీకి లొంగి ఉండాలంటే విముఖత, పతి అభిప్రాయానికి ఎదురుగా తన అభిప్రాయాలుండటం, తనను తాను విమర్శించుకోలేకపోవటం, దయలేకపోవడం, కోపముండడం అనేవి ఉంటాయని లోకంలో వాడుక. కాని ఇవేవీలేని స్వభావం అమ్మది కనుక 'నిరవద్యాం' అన్నారు. భగవానుడు కూడ తన సొత్తంతా 'భక్తానాం' అని భక్తులకే చెందినదని భావిస్తాడు. కాని **'ఆనృశంస్యం పరో ధర్మస్త్వత్త ఏవ మయా శ్రుతః'** దయ కలిగి ఉండడమే ముఖ్య ధర్మమని రాముడు తనతో చెప్పేడని సీత హనుమతో చెప్తుంది. ఈ విధంగా చెప్పి గుర్తు చేసుకొని దయకలిగి ఉండవలసిని అవసరం అమ్మకు లేదు. నిగ్రహమే ఎరుగనిది తల్లి. భస్మము చేయుటకు యోగ్యమైన రావణుని కూడ **'సత్వాంకుర్మి**

దశగ్రీవ భస్మభస్మార్ధ్వ తేజసా' అని వదలివేసిన మృదుహృదయ అమ్మ. అందుకే 'నిరవద్యాం' అని కీర్తిస్తున్నారు. అవద్యముండి తొలగించుకోవడం కాక దోషమే లేకపోవడం తల్లి గొప్పదనం.

దేవదేవ దివ్య మహిషీం : మహిషి అనగా కృతాభిషేక. సర్వేశ్వర సామ్రాజ్యమునకు అభిషిక్త అయిన ఆమె తాను ఏది చేయతలపెట్టినను అడ్డు లేకుండ చేసి ముగించగలిగిన శక్తి కలది. మనుష్యులకన్న బ్రహ్మాది దేవతలు ఎలా అధికులో ఆ దేవతలకు కూడ అధికుడైనవాడు భగవానుడు. ఆవిధంగానే ఆ దేవ పత్నులకు కూడ అధికమైనది ఆమె అని తెలియబడుచున్నది ఈ పదము వలన. 'దివ్య పద ప్రయోగము చేత శ్రీదేవి యొక్క దివ్య మంగళ విగ్రహము (శరీరము) కూడ భగవద్విగ్రహము వలెనే అ ప్రాకృత తత్వాది లక్షణములు కలిగి ఉంటుందని తెలుస్తున్నది. 'దివ్' అనగా ప్రకాశము కనుక సహజంగా ప్రకాశించని మన శరీరములవంటి శరీరము కాదు ఆమెది అని తెలుస్తున్నది.

అఖిల జగన్మాతరం : ఇంతవరకూ చెప్పిన లక్ష్మీదేవి యొక్క పరత్వము తెలిసినప్పుడు మనకు మన యొక్క అపరాధములను చూచి క్షమించదేమో అను భయము కలుగుటకవకాశమున్నది. ఆ భయమును పోగొట్టుటకా అన్నట్లు **'అఖిల జగన్మాతరం'** అను పదమును ప్రయోగించిరి. ఆమెకు మనతో తల్లీ బిడ్డల అనుబంధమున్నదనీ, భయపడవలసిన అవసరములేదనీ తెలియజేస్తున్నారు. ఇక్కడ జగచ్ఛబ్దము చేతనులను తెలియజేయు పదము. **'నమామి సర్వలోకానాం జననీమబ్ది సంభవామ్' 'త్వం మాతా సర్వలోకానామ్'** అని చెప్పినట్లుగా ఈమె తల్లి పిల్లల విషయములో వలె సర్వ ప్రాణుల విషయమున వాత్సల్యము కలది. ఈ విశ్వమాతృత్వమను లక్షణము చేత ఆమె యొక్క వాత్సల్యము భర్తయైన భగవంతునకు అనురూపముగా ఉన్నది. ఆయన **'రిపూణామపి వత్సలః'** శత్రువుల విషయములో కూడ కారుణ్యము కలిగినవాడు. ఈమె ఓర్చుటకు వీలులేని నిరంతర అపరాధములు చేయుటలో నిధివంటి వాడైన రావణునికి ఆ రాముని విషయములో **'తేన మైత్రీభవతు తే యది జీవితు మిచ్ఛసి'** అని రామునితో స్నేహము చేసుకొని ఈ జీవితములో సుఖపడమని అన్నిటికన్న అధికమైన రహస్యమైన ఉపదేశాన్ని అందించిన తల్లి. రాజపత్ని తన బిడ్డ మట్టి పూసుకొని ఆడుకుంటూ ఉంటే ఆ మట్టితోనే ఒడిలో కూర్చుండ బెట్టుకుని దగ్గర తీసుకొని శిరసు మూర్కొన్నట్లే మన దోషాలతోటే మనను అమ్మ స్వీకరిస్తుందని ధైర్యం కలగటానికి **'అఖిల జగన్మాతరం'** అని ప్రయోగించారు.

అస్మన్మాతరం : అఖిల శబ్దమున తాము కూడ చేరిననూ అస్మన్మాతరం అని మొత్తము జగత్తునంతటినీ ఒకవైపున, తమను ఒక వైపున నిలుపుకొని తమపై ఉన్న వాత్సల్యాతిశయమును తెలియచేసినారని పెద్దలనుగ్రహించినారు.

అశరణ్య శరణ్యాం : ఆ భగవంతుడే సర్వలోక శరణ్యుడైనను మాటను బట్టి మాత్రమే అనగా నీకు నేను శరణాగతుడను అను మాటను బట్టే రక్షించువాడాయన. సంబంధమే హేతువుగా తీసుకొని రక్షించునామె మన తల్లి. ఇది మనకు కాకాసుర వృత్తాంతమున స్పష్టమగును. **'సపిత్రా చ పరిత్యక్తః'** భగవానుని కోపాగ్నికి గురియైన సమయమున ఈ దేహమునకు కారణమైన తండ్రిచేత కూడ విడువబడినాడు కాకాసురుడు. **'అభయం సర్వభూతేభ్య దదామి', 'మాశుచ'** అని నేను రక్షిస్తాను, రక్షిస్తాను అని చాటి చెప్పుకొనే సర్వేశ్వరుడే కోపించి శిక్షించినాడు. ఇతరులే కాక భగవంతుడు కూడ రక్షకుడు కానట్టి సమయమున కూడ అనుగ్రహించి నట్టి తల్లి మన లక్ష్మీదేవి, ఆ విధంగానే **'రాజసంశ్రయవశ్యానాం' 'పాపానాం వా శుభానాం వా'** అని రామాయణములోని రాక్షస స్త్రీలను కాపాడుటలోనూ ఇది స్పష్టమగుచున్నది. పై రెండింటా వారి మాటలను బట్టి కాక వారికి రక్షణ కల్పించుటయే తన స్వభావముగా కలదియై వారికి శరణు అయిన తల్లి మన సీతమ్మ.

అనన్య శరణః శరణ మహం ప్రపద్యే : వేరొక దిక్కులేని నేను లక్ష్మీదేవిని రక్షకురాలిగా ఆశ్రయించుచున్నాను.

'అనాలోచిత విశేషాశేషలోక శరణ్యుడు' భగవానుడు. సర్వులకూ శరణ్యుడయ్యే ఆ పరాత్పరుని అనుగ్రహానికి కూడ అందనంత పాపాత్ముడను నేను. అందువలన నాకు ఏ దిక్కూ లేదు తల్లీ! దిక్కులేని వారికి దిక్కయే తల్లివి నీవు. అందువలన శరణముగా నిన్నే నేను స్వీకరిస్తున్నాను అంటున్నారు. భగవద్రామానుజులు. 'ప్రపద్యే' ఆశ్రయిస్తున్నాను అనే ఉత్తమ పురష క్రియ వాడినపుడు 'నేను ఆశ్రయిస్తున్నాను' అనే అర్థం దానంతట అదే సిద్ధిస్తున్నది. అయినా 'అహం' 'నేను' అని తమను ప్రత్యేకించి చూపించుకుంటున్నారు భాష్యకారులు. తాము ఎంత అశక్తులో, దుష్కరమైన కర్మజ్ఞానాది మార్గములు ఆచరించడం తమకెంత దుష్కరమో చెప్పడానికి తమని తాము చూపించుకుంటూ 'అహమ్' అంటున్నారు. శరణమ్ అంటే నిఘంటువు ఎన్నో అర్థాలు చెప్పినా, మనం ఇక్కడ మాత్రం ఉపాయము అనే అర్థాన్నే స్వీకరించాలి అని పెద్దల నిర్ణయం. భగవంతుని పొందించడానికి ఉపాయంగా అమ్మను ఆశ్రయిస్తున్నారు. శ్రీసూక్తం కూడా **'తాం పద్మినీం**

శరణమహం ప్రపద్యే' అని శ్రీదేవిని ఆశ్రయించడమనే విషయమే చెప్పింది. 'ప్రపద్యే' పొందుచున్నాను అన్నారు కద! సంస్కృతభాషలో ఈవిధమైన 'గత్యర్థమును' చెప్పే ధాతువులన్నీ అంటే వెళ్లుట, పొందుట, మొదలైన అర్థాలను చెప్పే ధాతువులన్నీ బుద్ధ్యర్థాన్నీ బోధిస్తాయి. అంటే బుద్ధిలో ఆశ్రయించడం, అధ్యవసాయం కలిగి ఉండడం ఈ ప్రపద్యేకి అర్థం. ఇక్కడ భగవద్రామానుజులు ప్రార్థనా పూర్వకంగా తమ భారము అమ్మపై ఉంచుతున్నారు.

ఉపనిషత్ సిద్ధాంతం ప్రకారంగా ప్రపత్తి చేసే పెద్దలు భగవానుడు తప్ప ఇతరమైనవేవీ ఉపాయములు కావు అని నమ్మి ఉంటారు కద! మరి లక్ష్మీదేవే ఉపాయమనడం సమంజసమేనా అని సందేహం కలుగుతుంది. లక్ష్మీదేవిని పురుషకారంగా ఆశ్రయిస్తున్నాం కనుక ఇందులో విప్రతిపత్తి లేదు. ఆచార్యుని, లక్ష్మిని పురుషకారంగా స్వీకరించాలనేదే శాస్త్రీయమైన సిద్ధాంతం **'ఆచార్యముపాసీత'** అనీ **తాం పద్మనేమీం శరణమహం ప్రపద్యే** అనీ చెప్పబడింది. **'సా హి శ్రీరమృతాసతామ్'** ముముక్షువులకు మోక్షహేతువైన లక్ష్మియే 'అలక్ష్మీ నిస్తరణము కూడ చేస్తుందని 'చన్ద్రాం ప్రభాసామ్' అనే మంత్రంలో తెలియజేసేరు. పరాశరభట్టరువారు **'ఐశ్వర్యమక్షరగతిం పరమంపదంవా'** అని దేనినైనా ఈయగలిగినది అమ్మ అని వివరించారు.

కాంతా చతుశ్లోకిలో –

శ్రేయోనహ్యరవిందలోచనమనఃకాంతా ప్రసాదాదృతే
సంసృత్యక్షర వైష్ణవాఉధ్వసు నృణాం సంభావ్యతే కర్హి చిత్'

ఆ పంకజాక్షుని ప్రియురాలి అనుగ్రహం లేకపోతే సంసారంలోనైనా, ఆత్మానుభవంలోనైనా, పరమాత్మ పద సేవనంలోనైనా మానవులు శ్రేయస్సును పొందలేరని నిశ్చయంగా చెప్పేరు. అందువలన భగవద్రామానుజులు ముందుగా అమ్మను ప్రార్థించేరు.

ఇంతవరకు లక్ష్మీదేవి యొక్క శరణ్యత్వాన్ని (ఆశ్రితులకు దిక్కు అయ్యే లక్షణాలనన్నీ) చెప్పి, ఆ లక్షణాల్ని తెలియచేసే స్వరూప రూప గుణాలన్నింటినీ కీర్తించారు. తమ యొక్క అనన్య గతిత్వాన్ని చెప్పి, ఆమె శ్రీపాదాల చెంత శరణాగతి చేసారు. అప్పుడు అమ్మ ముఖంలో ఒక కదలిక కనిపించింది **ఇంతకూ నీకు కావలసినదేమిటి?** అని ప్రశ్నిస్తున్నట్లుగా తోచింది.

భగవద్రామానుజులు తమకు కావలసిన దేమిటో వివరిస్తున్నారు – **తనకు కావలసినది కైంకర్యరుచి, ప్రపత్తినిష్ఠ.** ఇవి కావాలని ఇక్కడ కోరుతున్నారు. సర్వేశ్వరుని పాదపద్మాల సన్నిధిని కైంకర్యం చెయ్యడానికి కావలసిన రుచి, విశ్వాసం మొదలైన లక్షణాలు అమ్మ అనుగ్రహంతో పొందాలని వీరి ప్రయత్నం. ఐతే వీరికి ఇంతవరకూ రుచి విశ్వాసాలు లేవా? అని ప్రశ్న. ఉన్నాయి కాని తాము పొందబోయే భగవద్విషయాన్ని భావించినప్పుడు తమకున్నవేవీ సరిపోవనీ, ఏ అర్హతా లేదని శరణాగతి పరిపూర్ణమవడానికి తగిన లక్షణాలను ప్రసాదించమని శ్రీదేవి చరణ సన్నిధిలో విన్నవిస్తున్నారు.

పారమార్థిక భగవచ్చరణారవింద యుగళైకాన్తి కాత్యన్తిక పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తికృత పరిపూర్ణానవరత నిత్యవిశదతమానన్య ప్రయోజనా నవధికాతిశయ ప్రియ భగవదనుభవ జనిత అనవధికాతిశయ ప్రీతికారిత అశేషావస్థోచిత అశేష శేషతైక రతిరూప నిత్య కైంకర్య ప్రాప్త్యపేక్షయా పారమార్థకీ భగవచ్చరణారవిన్ద శరణాగతిః యథావస్థితాఽవిరతాస్తు మే॥

పారమార్థిక : పారమార్థికము అంటే ప్రయోజనమని, వాస్తవమని రెండర్థాలు. పారమార్థికమ్ అనేది భగవచ్చరణారవిందములకు, పరభక్తికీ కూడ విశేషణము కావచ్చును. ఇది పరభక్తికి విశేషణమైనప్పుడు అకృత్రిమమైన పరభక్తి అని చెప్పుకోవాలి. పాదారవిందాలకు విశేషణమైనప్పుడు అవి పరమప్రయోజనము, పరమభోగ్యము అని తెలుస్తుంది. దీనివల్ల భక్తి కలిగినవానికి పరమప్రయోజనం భగవత్పాదారవిందాలే అవుతాయి. భగవత్పాదారవిందాలు అనుభవించాలని కలిగిన భక్తి అకృత్రిమమయే ఉంటుంది.

భగవచ్చరణారవిందయుగళ : భగవంతుని పాదపద్మములయందు ఇంతకు ముందు వాడబడిన భగవచ్ఛబ్దం సర్వేశ్వరుడు సర్వోత్కృష్టుడు అని తెలుపుతుంది. ఇక్కడ మళ్ళీ భగవచ్ఛబద్ధం ప్రయోగించారు. ఇక్కడ గుణాలతో కూడి ఉండడం వల్ల ఆ స్వామి ఎంతో భోగ్యభూతుడై ఉంటాడు అనేది తెలుపుతున్నది. గుణములు భోగ్యభూతము కనుక పరభక్తిని కలిగిస్తాయి. **భగవచ్చరణారవింద** అని చరణములను అరవిందములతో పోల్చారు. ఈ పోలిక వల్ల చరణాలు భోగ్యమవడమే కాదు ఉపాయదశలో కూడ ఆహ్లాదాన్ని కలిగిస్తాయి, ఆనందాన్నిస్తాయి. ఆశ్రయించవలసినది ఈ పాదయుగళినే అని లక్ష్మణస్వామి మనకు తెలియజేసాడు –

సభ్రాతుశ్చరణౌ గాఢం నిపీడ్య రఘునందనః
సీతాముచాచాऽతియశాః రాఘవంచ మహావ్రతమ్

లక్ష్మణుడు తనను కూడ రామునితో పాటు అరణ్యానికి తీసుకొనిపోవుటకు అంగీకరించమని సోదరుడగు రాముని రెండు పాదములను మనసారా పట్టుకొని మహావిశ్వాసంతో సీతమ్మతో ముందుగా చెపుతూ మహావ్రతుడగు రామునితో కూడ తన కోరికను నివేదించాడు.

భరతుడు శత్రుఘ్నునితో -

యావన్న చరణౌ భ్రాతుః పార్థివవ్యంజనాన్వితౌ
శిరసాధారయిష్యామి న మే శాంతిర్భవిష్యతి అంటాడు.

రాజచిహ్నములతో, ధ్వజము, అరవిందము, వజ్రము, చక్రము మొదలగు చిహ్నములతో గుర్తింపబడిన మా రామచంద్రుని పాదములను నేను శిరసుపై ఏనాడు ధరింతునో ఆనాడు కాని నాకు శాంతిలేదు అనినాడు. పసివానికి తల్లి స్తన్యం ఎంత ప్రీతిపాత్రమైనదో, వాని ఉనికిని కాపాడేది అవుతుందో ఆవిధంగానే స్వామి చరణములు శేషభూతులకు ప్రాప్యము అని తెలియచేస్తుంది ఈ **అరవింద** శబ్దం.

యుగళ శబ్దం ఆ స్వామి పాదాలు ఒకదానికి ఒకటి సరిజోడై ఆ చేరికలో ఒక ప్రత్యేక సౌందర్యం వెల్లివిరియచేస్తూ ఉంటాయి అని తెలియచేస్తుంది.

ఐకాంతిక : ఒక్కటే అంతముగా కలది. అనగా అదే పరమప్రయోజనమైనప్పుడు వేరే ప్రయోజనము వైపు మనసు మళ్లదు కద! (వేరొక విషయానికి తావుండదు).

ఆత్యంతిక : అదే సదా అనువృత్తి అవడాన్ని ఆత్యంతికం అంటారు. అంటే నిత్యమైనది.

పరభక్తి, పరజ్ఞాన, పరమభక్తులకు వేరువేరుగా నిర్వచనాలు చెప్పేరు మన పూర్వాచార్యులు-

1. పరభక్తి : భగవంతుని కలయికలోనే సుఖం, ఎడబాటులో దుఃఖం అయి ఉండే స్థితిని కలిగించే ప్రేమ

2. పరజ్ఞానం : ఆ భక్తి సాక్షాత్కారంగా మారడం.

3. పరమభక్తి : క్షణకాలం కూడ ఎడబాటును భరించలేని దశ.

వేరొక విధంగా కూడ దీనికి అర్థం చెప్పుకోవచ్చు.

పరభక్తి :

యాప్రీతిరవివేకానాం విషయేష్వనపాయినీ
త్వామనుస్మరతః సా మే హృదయాన్మాపసర్పతు

అని ప్రహ్లాదుడు చెప్పినట్లుగా అవివేకులైన వారికి లౌకిక విషయముల మీద ఎంత ఇష్టముంటుందో భగవద్దర్శనం మీద అంత ప్రీతి ఉండడం పరభక్తి అంటారు.

పరజ్ఞాన : మానస సాక్షాత్కారమైన తరువాత ఆ అనుభవం మీద నిరంతరం సాగే ఔత్సుక్యం.

పరమభక్తి : సాక్షాత్కారం ఎప్పుడూ తమకు అనుకూలంగానే భాసించడం.

పరమపదంలో నిత్యులకు, ముక్తులకు ఇటువంటి అనుభవాలు కలుగుతూ ఉంటాయి. పూర్వక్షణంలో ఉన్న అనుభవం మారిపోయి ఉత్తరక్షణంలో కొత్త అనుభవం కలుగుతూ ఉంటుంది.

ముందుగా విధివిహిత కర్మాచరణ చెయ్యాలి. దానివల్ల యదార్ధజ్ఞానం కలుగుతుంది. దీనివల్ల అంతఃకరణం సంస్కరింపబడిన తరువాత భక్తి కలుగుతుంది. దానియొక్క చివరి స్థితి పరమభక్తి అవుతుంది. ఇది భగవదుపాసన చేసినవారికి కలిగే పద్ధతి. కాని ఇక్కడ భగవద్రామానుజులకు ఆ జ్ఞానభక్తులకు బదులు భగవదనుగ్రహమే ఉండగా ముందుకు వెళ్ళడానికి ఉద్యుక్తులవుతున్నారు.

కృత : చేయబడిన

ఈ శరణాగతి అవిలంబ్య ఫలప్రదము. అంటే చేసిన వెంటనే ఫలం లభింపచేసేది.

ఈ విధమైన ప్రపత్తిని అవలంబిస్తే కైంకర్యప్రాప్తియందు కోరిక స్థిరంగా కలుగుతుంది అనే నమ్మికతో **కృత** అని చెబుతున్నారు.

పరిపూర్ణ : పూర్తిగా

భగవానుని పర , వ్యూహ, విభవ, అంతర్యామి, అర్చామూర్తులుగా ఉన్న అన్ని అవస్థలలోనూ అనుభవించాలి.

ఇంక స్వరూప, రూప, గుణ, విభూతులన్నింటినీ ఒకే కాలంలో అనుభవించాలి.

అనవరత : అవిచ్ఛిన్నముగా

ఆ అనుభవం ఎప్పుడో ఒకప్పుడు కాక విచ్ఛేదం లేకుండా సాగుతూ ఉండాలి.

నిత్య : శాశ్వతంగా

ఆత్మ ఉన్నంతవరకూ ఉండాలి. నిత్య అనే పదం వల్ల ఎల్లకాలమూ చెయ్యాలి అనే అర్థం వచ్చినా ఒక సమయంలో చేస్తే చాలు అని అర్థం స్ఫురిస్తుంది. **నిత్యాగ్ని హోత్రి** అంటే నిత్యము అగ్నికార్యము చేసేవాడు అని అర్థం కాని రోజంతా చేసేవాడు అని అర్థం కాదు. అలాకాక ఏ క్షణం కూడ మానకుండా చేసేది అని తెలియ చెయ్యడానికి నిత్య అనే పదానికి ముందుగ **అనవరత** అని ప్రయోగించారు.

విశదతమ : స్పష్టంగా ఉండునది.

కలిగిన అనుభవం పరోక్షంకాక ప్రత్యక్షానుభం కావాలి. పరభక్తి, పరజ్ఞాన, పరమభక్తులు కలిగిన దశలలోని అనుభవం కనుక విశదతమంగా ఉంటుంది.

అనన్య ప్రయోజన : వేరొక ప్రయోజనము లేనిది.

భగవదనుభవం, ఆ అనుభవం వల్ల కలిగే ప్రీతి, ఆ ప్రీతి వల్ల చేసే కైంకర్యం కాదు కావలసినది. ఈ అనుభవమే చాలు అనిపించే స్థితి.

ఇంత ప్రేమ కలగడానికి కారణమేమిటి? అంటే **అనవధికాతిశయ ప్రియ.** హద్దులేని శ్రేష్ఠమైన ప్రీతి.

ఇతర ప్రయోజనం లేకపోయినా అవధి కలిగి ఉండే ప్రీతి కాకూడదు అని **అనవధిక** అన్నారు.

భగవదనుభవ : భగవంతుని అనుభవము వలన చరమ శరీర అవసానమైన తరువాత అర్చిరాది మార్గము గుండా ప్రయాణించి పరమపదమును చేరి అనుభవించు అనుభవము భగవదనుభవము అన్నందువల్ల ముక్తి అనగా పాషాణ కల్పముగా అగుట కాని ఆత్మానుభవమని కాని, నిర్గుణమే పరతత్వం అనే వాదనకానికాదు అని తెలియజేస్తున్నారు.

జనిత : పుట్టించబడిన

అనవధికాతిశయ : హద్దులేని

ప్రీతికారిత : ప్రీతిచే చేయదగిన

ఇంత చక్కటి అనుభవాన్ని పొందేనే అని తలంచుకొని, తలంచుకొని దానివలన కలిగిన ప్రీతి వరుసగా సాగుతూండడం వలన చేసే కైంకర్యం. ప్రీతిచే అనడం వల్ల ఆ కైంకర్యం తాము చేసినది కాదు ఆ ప్రేమే చేయించింది. **అనుభవజనిత ప్రీతి** అనగా నిరతిశయమై, అనుకూలమైన విషయము నాచే అనుభవింపబడినది అను కృతార్థతాబుద్ధి.

అశేషావస్థోచిత : ఏ స్థితిలో ఉన్నప్పుడైనా అనుకూలమై ఉండేది.

ఆ స్థానంలో ఉన్నా, అంతఃపురంలో ఉన్నా సేవ చెయ్యాలి అనేది వీరి కోరిక. ఛత్ర చామరాది సేవలన్నీ అనంతుడు, గరుడుడు మొదలగు వారు చేస్తారు. కాని వారి కైంకర్యం నిర్ణీతమై ఉంటుంది. ఆ విధంగా కాకుండా అన్ని అవస్థలలోనూ కైంకర్యం చెయ్యాలి అని కోరుకుంటున్నారు.

అశేషశేషతైక రతిరూప : సర్వవిధ కైంకర్యమునందు అనురాగము స్వరూపముగా గల

అశేష శేషత : సర్వవిధములుగానూ శేషవృత్తి

అనంతుడు, గరుడుడు మొదలగు వారు వారి యొక్క కైంకర్యములో స్వేచ్ఛలేనివారు. **ఏకధా భవతి త్రిధా భవతి** అని ఛాందోగ్యములో చెప్పినట్లు తామే అభిమతరూపమును స్వీకరించి సర్వవిధములైన కైంకర్యములూ చేయు ముక్తులను చూచి ఆనందించుచూ తమ స్వప్రయోజనమునకు ప్రాధాన్యమీయరు అని తెలియజేయుటకు **ఏక** అనుపదము వాడబడెను.

కైంకర్య నిత్యనిరతైర్భవదేక భోగై
ర్నిత్యైరనుక్షణ నవీన రసార్ద్ర భావైః
నిత్యాభివాఞ్ఛిత పరస్పర నీచభావై
ర్మద్దైవతైః పరిజనై స్తవసంగసీయ

ఇతరులు చేసిన కైంకర్యము వలన కలిగిన పరమప్రీతిని చూచి తమరే చేసినట్లుగా ప్రీతి అన్నిచోట్లా కలుగును **ఏకరూపావారతిః ఏకరతిః.** కాల భేదము చేత సంకోచము లేకుండా ఎల్లప్పుడూ ఒకే విధంగా ఉండుట.

నిత్య : విచ్ఛేదము లేని

కైంకర్య ప్రాప్త్యపేక్షయా : కైంకర్యము లభించుట అను ఆశచేత.

పరిచర్యైక మనోరథః : పరిచర్య చేయుటయే కోరికగా కలిగియుండుట.

కింకరః – స్వామి సమాదేశాపేక్షితచ్ఛోదితకారీ కింకరః తస్య వృత్తిః కైంకర్యమ్. యజమాని ఆదేశానికి ఇష్టపడి పనిచేసేవాడు కింకరుడు. వాని వ్యాపారము కైంకర్యము.

పారమార్థికీ : వాస్తవమైన, ఆర్తరూపమైన.

భగవత్ : జ్ఞాన శక్త్యాది గుణములు పరిపూర్ణముగా కలిగియుండుటచే సాహాయాంతరాపేక్షలేని ఉపాయ పరిపూర్ణత్వము సూచింపబడినది.

చరణారవింద : విగ్రహము విషయములో పరమోపాయత్వము చెప్పబడినది.

శరణాగతిః : శరణు చొచ్చుట

యథావస్థితా : యథావిధిగా

అనగా సలక్షణంగా ఉపాయంతరములను విడచి ఇదే ఉపాయమను బుద్ధితో పట్టుకొనుట. **స్నాత్వాభుఞ్జీత** స్నానము చేసే భోజనము చేయవలెను అన్నట్లు విడచి పట్టుకొనుటను **యథావస్థిత** లో తెలియజేసేరు.

అవిరతా : అవిచ్ఛిన్నముగా

అస్తుమే : నాకు కలుగుగాక.

విచ్ఛేదము లేకుండా నాకు కలుగుగాక అని భగవద్రామానుజులు ప్రార్థించేరు. దానికి సమాధానంగా తల్లి శ్రీదేవి.

"అస్తుతే తయైవ సర్వం సంపత్స్యతే" అని తిరిగి సమాధాన మిచ్చినది. అట్లే నీకు కలుగుగాక అని. ఆ శరణాగతిచేతనే మీ అభిమతమెల్లనూ చక్కగా సిద్ధింపగలదు అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

అస్తుతే – తేన మైత్రీ భవతు తే యది జీవితుమిచ్ఛసి అని సుందరకాండలో తల్లి సీతమ్మ రావణునికి రామునితో మైత్రి చేసుకొనుటయే తగినది అని నిశ్చయముగా చెప్పినట్లు ఇచట **అస్తుతే** అని చెప్పినది. **అస్తుమే** అని కోరినవారికి **అస్తుతే** అని చెప్పుటయే

చాలినదై ఉండగా **తయైవ సర్వ సంపత్స్యతే** అని మీ అభిమతమెల్లనూ చక్కగా సిద్ధింపగలదు అని చెప్పుట ఎందులకు? మన పూర్వాచార్యులు ఈ విషయమున శ్రీదేవి యొక్క హృదయము ఈ విధముగా తెలియచేసారు. **స్వ సమ్బన్ధి సమ్బన్ధి నిస్తరణమపి సర్వశబ్దాభిప్రేతమ్** అంటే వారి శరణాగతిచే సిద్ధించు ఫలము వారివరకే కాదు. వారి సంబంధము సాక్షాత్తుగనో, పరంపరగనో కలవారల కందరకును సిద్ధించును అని.

తయైవ అను పదముచే ఆనాడు రామచంద్ర ప్రభువు శరణువేడిన విభీషణుని మాత్రమే కాక అతనితో వచ్చిన రాక్షసులను కూడ ఎట్లు రక్షించెనో అట్లే భగవద్రామానుజుల సంబంధము కలిగినవారందరికీ వారు చేసిన ఈ శరణాగతి యొక్క ఫలము లభించును అని తెలియజేయబడుచున్నది.

ఇక మీదట **ద్వయమంత్రములోని** నారాయణ శబ్దమును వివరించుచున్నారు.

అఖిల హేయ ప్రత్యనీక కల్యాణైకతాన స్వేతర సమస్త వస్తు విలక్షణానన్త జ్ఞానానన్దైక స్వరూప

స్వాభిమతానురూపైక రూపాచిన్త్య దివ్యాద్భుత నిత్య నిరతిశయౌజ్జ్వల్య సౌన్దర్య సౌగన్ధ్య సౌకుమార్య లావణ్య యౌవనాద్యనన్త గుణనిధి దివ్యరూప,

స్వాభావికానవధికాతిశయ జ్ఞానబలైశ్వర్య వీర్య శక్తి తేజసౌశీల్య వాత్సల్య మార్దవార్జవ సౌహార్ద సామ్య కారుణ్య మాధుర్య గాంభీర్యౌదార్య చాతుర్య స్థైర్య ధైర్య శౌర్య పరాక్రమ సత్యకామ సత్యసంకల్ప కృతిత్వ కృతజ్ఞతాద్య సంఖ్యేయ కల్యాణ గుణగణౌఘ మహార్ణవ

ఆశ్రయింపబడవలసిన వస్తు నిర్దేశమును చేయుచున్నారు. ఆశ్రయింప బడవలసినవాడు నారాయణుడే కద! **నార** శబ్దముచే తెలియజేయబడు జీవ పదార్థములకు ఆశ్రయమును తెలియచేయు **అయన** శబ్దము యొక్క అర్థమైన దివ్యాత్మ స్వరూపమును తెలియచేయుచున్నారు.

ఇకపై శ్రీరంగనాథుని పలువిధములుగా సంబోధించి **త్వత్పాదారవింద యుగలం శరణమహం ప్రపద్యే** అని తమ శరణాగతిని విన్నవించి ముగించారు.

ఇందు **అఖిలహేయ** మొదలు **జ్ఞానానన్దైక స్వరూప** అనువరకూ మొదటి సంబోధన.

స్వరూప, రూప, గుణ విభూతులు అనువానిలో స్వరూపమును దీనిచే వర్ణించారు.

అఖిల హేయ ప్రత్యనీక : సమస్త హేయములకు ఎదిరిఐన.

హేయములు అనగా అచిత్తుకు వలె పరిణామము, చేతనులకు వలె దుఃఖము, అజ్ఞానము, నిత్యులు ముక్తుల విషయములో ఉన్న పారతంత్ర్యము మొదలగు దోషములు ఇచట **హేయ** శబ్దముచే తెలియజేయబడినవి. పారతంత్ర్యము హేయమా అనిన స్వతంత్రుడైన ఈశ్వరునకు పారతంత్ర్యము హేయమే కద!

ప్రత్యనీక : ఎదిరి. ఆ హేయగుణములు దరి చేరుటకు వీలు లేనివాడు.

కల్యాణైకతాన : కల్యాణ గుణములతో నిండి.

"సమస్త హేయ రహితం విష్ణ్వాఖ్యం పరమంపదమ్"
"సచ సర్వగుణోపేతః"

శ్రీరాముడు సర్వగుణములతో కూడినవాడు. ఈ గుణములను ఎవ్వరునూ ఇన్ని అని వర్ణించలేరు. విలుకాడు తన అమ్ములపొదిలో బాణములు లేక ఆకాశములో బాణములు వేయుట మానవలెనే గాని ఆకాశములో స్థలము లేదు కనుక మానవలెనని మాననవసరము లేదు. అట్లే భగవానుని గుణములను వర్ణించువారు తమ బుద్ధి ప్రసరింపక గుణములు వర్ణించుటమానవలెనేగాని గుణములు పూర్తి అగుటచే మాననక్కరలేదు. అట్టి గుణములన్నీ కలసి శ్రీరామునియందున్నవి అని చెప్పినట్లు స్వామి విషయమై కళ్యాణైకతాన అని చెప్పేరు. ఇచట శ్రీమన్నారాయణుడు ఉభయలింగ విశిష్టుడు అని చెప్పబడినది. ఉభయలింగాలు అంటే హేయగుణాలు లేకపోవడం, కల్యాణగుణాలు కలిగి ఉండడం. దీనివల్ల స్వామియొక్క నిర్దోష మంగళ గుణాకరత్వం తెలియజేయబడ్డది. **ఫలమత ఉపపత్తే** అను అధిక కరణము ఇచట దర్శింపచేయబడ్డది. ఫలము సర్వేశ్వరుని వలననే కలుగును. పరమ పురుష ఉపాసనమునందు కోరికను పెంపొందించుటకై ఈ అధికరణములో మొదట జీవుడు అని అవస్థలలోనూ దోషయుక్తుడనియూ, సర్వేశ్వరుడు అన్నింటికన్న పరుడనియూ చెప్పబడెను.

స్వేతర : తనకంటే ఇతరమైన.

జ్ఞానమే స్వరూపముగా జీవునకూ, పరమాత్మకూ చెప్పబడిననూ సర్వ ప్రకారములుగనూ సామ్యము కుదరదు అని చెప్పుటకు స్వేతర అని ప్రయోగించారు.

సమస్త వస్తు విలక్షణ : సకల వస్తువులకన్న విలక్షణమై. విలక్షణమనగా ప్రత్యేకత. సర్వేశ్వరుడు సమస్త వస్తువులకంటే విలక్షణమైన స్వరూప స్వభావాలు కలిగి ఉంటాడు. చేతనా చేతనముల కన్నింటికి ఉన్న పరాధీనత్వము మొదలగు లక్షణములు లేనివాడు.

అనంత : పరిమితి లేని లేక పరిచ్ఛేదము లేని.

నిత్యం విభుం సర్వగతం సుసూక్ష్మమ్.

దేశ పరిచ్ఛేదము, కాల పరిచ్ఛేదము, వస్తు పరిచ్ఛేదము లేనివాడు.

సర్వవ్యాపి అయినందున దేశపరిచ్ఛేదము లేదు.

సర్వకాలములయందు ఉండువాడగుటచే కాలపరిచ్ఛేదము లేదు.

సర్వవస్తువులు తానే అయి ఉండుటచే వస్తు పరిచ్ఛేదము లేదు.

జ్ఞానానందైక స్వరూప : జ్ఞానము ఆనందము స్వరూపముగా కలవాడు.

ఇక రూపమును వర్ణించుచున్నారు.

స్వాభిమతానురూపైక :

స్వాభిమత : తనకిష్టానుసారమైన

అనురూప : స్వరూపమునకనుగుణమైన

ఏకరూప : విశిష్టమైన రూపమును

తనకు అభిమతమైన, స్వరూపమునకు తగిన దివ్య మంగళ విగ్రహము కలిగినవాడు. వ్యూహ విభవ అర్చావతారములలో ఉన్ననూ షాడ్గుణ్యపరిపూర్ణుడై ఉండునట్టివాడు. “సమస్త శక్తి రూపాణి” ఏ రూపములో ఉన్ననూ సమస్త శక్తులకూ ఆశ్రయమైనవాడు. ఏకరూప విశిష్టమైన రూపము. షడ్భావ వికారములు లేనిదై. సజాతీయముగా అవతరించిననూ ఏకరూపముగా ఉండును. దేవ తిర్యఙ్మనుష్యాది రూపములను స్వీకరించిననూ పరమపదములో వేంచేసియున్న స్వామియొక్క దివ్య తేజస్సుతోనే వెలుగొందుచుండును.

అచింత్య : ప్రాకృత వస్తు సజాతీయమని తలచుటకు వీలుకానిదై.

దివ్య : అప్రాకృతమై.

భూత సంఘాతముచే తయారుచేయబడిన శరీరము కాదు.

అద్భుత : క్షణక్షణమూ అపూర్వమైనదిగా వెలయునది. **సర్వాశ్చర్యమయం దేవమ్ తేనాశ్చర్య పరేణాహమ్** అని చెప్పినట్లుగా అద్భుతమైన రూపము కలవాడు.

నిత్య : స్వరూప గుణములవలె అనాదినిధనమై (ఎల్లప్పుడునూ ఉండునది) అర్చారూపమైన విగ్రహము శుభాశ్రయమనుట కల్పితమని చెప్పుమాట ఈ నిత్యపదముచే ఆక్షేపించబడినది.

నిరవద్య : దోషము లేని

ఈ లోకములో ఉన్న మనవలె కర్మమూలమైన దుఃము మొదలగునవి లేనివాడు.

నిత్య నిరవద్య అని ఏకపదముగా చేసిన ఎల్లప్పుడూ నిరవద్యమై ఉండునది అని. తన దాసులకు ఎల్లప్పుడూ అత్యంత అనుకూలుడై ఉండును.

నిరతిశయౌజ్జ్వల్య : దీనిని మించిన మరియొక ప్రకాశము లేదు అనదగినదై. ఔజ్జ్వల్యమంటే **ఆదిత్య వర్ణమ్ దివిసూర్య సహస్రస్య** అని చెప్పబడినట్లుగా ప్రకాశవంతమైన రూపము.

సౌందర్య : అవయవ శోభ.

సాక్షాన్మన్మథ మన్మథః అనునట్టి అవయవ శోభ. మన్మధునికన్న మించిన అందగాడు.

సౌగంధ్య : దివ్య పరిమళము.

సర్వగంధః : శ్రుతిసిద్ధమైన సహజపరిమళము.

సౌకుమార్య : మృదుత్వము

లక్ష్మీదేవి కూడ కనువిచ్చి చూడరాని సుకుమార స్వభావము.

మహబలవంతుడైనప్పటికీ అప్పుడే వికసించిన పుష్పము వంటి మార్దవము **సుకుమారౌ మహాబలౌ** అని చెప్పినట్లుగా మహాబలవంతులై సౌకుమార్యముకలిగి ఉండుట.

లావణ్య : సముదాయ శోభ.

కన్నుకానందం కలిగించే విగ్రహాతిశయం.

యౌవన : ఇది. కాలమును బట్టి వచ్చినది కాదు. ఎల్లప్పుడూ వ్యక్తిని వీడని యౌవనము. ఇది నిత్యమైన అవస్థా విశేషము.

అది : ఇటువంటి సర్వగుణములకు ఆశ్రయమైన వాడని అభిప్రాయము.

అనంతగుణనిధి దివ్యరూప : అపరిమితములగు గుణములకు ఆటపట్టైన దివ్య మంగళ విగ్రహము కలవాడా! **దివ్య** శబ్దము రెండు పర్యాయములు ప్రయోగింపబడుటచే ఆ చెప్పబడిన వస్తువుకు ఒక ప్రత్యేకత తెలియజేయబడుచున్నది. ఇచట నిధి అని వాడుట ఆశ్రయించినవారలకు నిరతిశయ భోగ్యత్వమును చూపించుటకు. ఈ చూర్ణికలో **అచింత్య దివ్యాద్భుత** అని మొదటనూ **దివ్యరూప** అని చివరనూ రెండుచోట్ల **దివ్య** శబ్దాన్ని వాడేరు. ఇది పునరుక్తిగా కనిపించిననూ **దివ్య శబ్దద్వయం ద్రవ్య సంస్థాన వైలక్షణ్యపరం** అని శ్రుత ప్రకాశికా కారులునూ **దివ్య శబ్దౌ ద్రవ్య తస్సన్ని వేశాదిభిశ్చ వైలక్షణ్య పరౌ అప్రాకృత స్థాన వర్తిత్వా ప్రాకృతత్వ పరౌవా** అప్రాకృతమైన ఆ దివ్య రూపము ఆ అప్రాకృతమైన పరమపద మందున్ననూ లేక ప్రాకృతమైన భూలోకమందు ఉన్ననూ ఏకరూపముగా ఉండును. దీనితో స్వరూపము, రూపము తెలియజేయబడినవి.

స్వాభావికానవధికాతిశయ జ్ఞానబలైశ్వర్య వీర్య శక్తి తేజస్సౌశీల్య వాత్సల్య మార్దవార్జవ సౌహార్ద సామ్య, కారుణ్య మాధుర్య గాంభీర్య ఔదార్య చాతుర్యస్థైర్య ధైర్య శౌర్య పరాక్రమ సత్యకామ సత్య సంకల్ప కృతిత్వ కృతజ్ఞతాది అసంఖ్యేయ కల్యాణ గుణ గణౌఘ మహార్ణవ,

ఇప్పటి వరకూ మనకు ఉపకారకాలైన గుణములకు ఆశ్రయమైన రూపాన్ని చూపేరు. ఇక ఆ గుణాల్ని వర్ణిస్తున్నారు.

స్వాభావికానవధికాతిశయ :

స్వాభావిక : స్వభావసిద్ధమైన,

అనవధికాతిశయ : హద్దులేని గొప్పతనము గల

ఈ రెండు గుణాలూ ఇకపై చెప్పబోవు సకల గుణములలోను అన్వయిస్తాయి.

స్వాభావిక పదం చేత నిత్యత్వము, అనన్యాధీనత్వము తెలియజేయ బడుచున్నది. స్వాభావికములై ఉండుట అనగా నీటికి చల్లదనంలా, అగ్నికి వెచ్చదనంలా ఎప్పుడూ కలసి ఉండే లక్షణం. ఒకనాడు పుట్టి మరునాడు పోయేవికావు. నిత్యుల, ముక్తుల గుణాలు భగవంతుని ఇచ్ఛచే కలిగినవి. అనన్యాధీనత్వమనే సహజ లక్షణం అక్కడ లేదు. **అనవధికాతిశయ** అని చెప్పడం వల్ల కింద చెప్పబడే ఒక్కొక్క గుణమునకు తమకన్న మించినవెక్కడా లేకపోవుట కనిపిస్తుంది. లేక ఆ గుణములకు హద్దు లేదు అని కూడ చెప్పవచ్చు. పైన చెప్పిన గుణాలు ఇతర వ్యక్తుల యందునూ కొన్నిచోట్ల కనిపించినా అవి హద్దుకు లోబడి యుండును. భగవంతుని విషయంలో ఆ హద్దు కనిపించదు.

ఇక ఈ క్రింది గుణాలను చెప్పుచున్నారు.

జ్ఞాన బల ఐశ్వర్య వీర్య శక్తి తేజస్సులనేవి ఆరూ షాడ్గుణ్యములు అనబడును. సంకర్షణాది వ్యూహత్రయం చేత అభివ్యక్త మయ్యే జ్ఞానం మొదలైన ద్వంద్వత్రయం తెలియజేయబడుచున్నాయి.

జ్ఞాన : జ్ఞానమనగా ఒక్క కాలమదే అన్నింటినీ ఉన్నదున్నట్లు తెలుసుకొనుట. **యః సర్వజ్ఞః సర్వవిత్** మొదలగు వాటివల్ల తెలుస్తోంది.

బల : బలమనగా **శ్రమ ప్రసంగం రహితం సర్వధారణ సామర్థ్యమ్** సంకల్ప మాత్రమున శ్రమలేక సకల పదార్థములనూ ధరించు శక్తి.

ఏషసేతుర్విధారణ అని ఒక వంతెన రెండు ఒడ్లను కలిపి నిలబెట్టినట్లుగా సమస్త జగత్తును తన సామర్థ్యంతో నిలబెట్టి ఉంచేవాడు పరమాత్మ.

ఐశ్వర్య : ఐశ్వర్యమనగా సామర్థ్యం సమస్త వస్తువులను నియమించగల సామర్థ్యం **"ఏష సర్వేశ్వరః" "సర్వేశ్వరేశ్వరః కృష్ణః"** అను చోట్ల ఇది మనకు తెలియజేయబడుచున్నది.

వీర్యః : వీర్యమనగా వికారము కలుగుటకు తగిన పరిస్థితులేర్పడిననూ మార్పు చెందకుండ ఉండుట. ఈ జగత్తునకంతకూ తానే ఉపాదాన కారణంగా ఉండియూ స్వరూప వికారము లేకుండుట. ఉపాదాన కారణమనగా కుండకు మట్టివలె ఈ జగత్తునకు మూలమై ఉండుట.

శక్తి : తనకంటే వేరైన అన్ని పదార్థములను నియమించ గలిగిన సామర్థ్యం కలవాడు. అనగా అఘటిత ఘటనా పాటవం.

తేజస్ : దేనికినీ సహకారిని అపేక్షించకుండుట.

నతత్ర సూర్యోభాతి న చంద్ర తారకమ్ నేమావిద్యుతో భాతికుతోయమగ్ని
భగవత్ప్రకాశము ముందర సూర్యుని ప్రకాశము, చంద్రుని ప్రకాశము తారకల ప్రకాశము ద్యోతకము కాదంటే ఇక అగ్ని సంగతి వేరే చెప్పాలా? అని

ఇక షాడ్గుణ్యముల నుండి తోచు ఆశ్రిత రక్షణములో విశేషముగా ఉపయోగపడు కల్యాణ గుణములను చెప్పుచున్నారు.

సౌశీల్య : సౌశీల్యమనగా తానుగొప్పవాడై ఉండి తనకన్న తక్కువ వారితో అరమరికలు లేకుండా కలిసి ఉండడం. దీనినే శీలగుణం అంటారు. రాముడు గుహుని విషయంలో, కృష్ణ పరమాత్మ గోపాలుర విషయంలో ఈ గుణము చూపబడ్డది.

వాత్సల్యం : వాత్సల్యమనగా తన చేత రక్షింపదగిన వారిలోని దోషాల్ని చూడజాలని ప్రీతి విశేషం. దోషములను కూడ భోగ్యముగా స్వీకరించుట. భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ.

అపిచేత్సుదురాచారో భజతే మామనన్యభాక్
సాధురేవ సమన్తవ్య స్సమ్యగ్వ్యవసితో హి సః

సుదురాచారః అపి : మిక్కిలి దురాచారములు కలవాడైనను చేయవలసినవి మానుటయే కాక చేయరానివి కూడ చేయువాడు. అటువంటివాడైనా ఫలాశలన్నీ విడచి నన్ను భజించనిదే నిలవలేక భజించటమే ఫలంగా భజిస్తే వానిని తప్పక ఆదరిస్తానని చెప్పేదు.

మార్దవ : మార్దవమనగా మృదుత్వము. ఆశ్రితుల విరహమును ఓర్వలేని లక్షణం. సర్వ సులభత్వమన్నమాట.

తం వినాకైకయీ పుత్రం భరతం ధర్మచారిణమ్
న మే స్నానం బహుమతం వస్త్రాణ్యా భరణానిచ

విభీషణుడు రావణ వధానంతరం రామునితో స్నానాలంకారాలకు తగిన ఏర్పాట్లు చేయబడినవి అని చెప్పినప్పుడు రాముడు ధర్మాత్ముడైన మా భరతుడు తాను

ఆడిన మాటకు కట్టుబడి సుఖంగా ఉండదగినవాడు నాకోసం పట్టణం వెలుపల క్లేశాన్ననుభవిస్తున్నాడు. అతడు ధర్మాత్ముడు. ధర్మాచరణశాలి అతడు లేనిదే స్నానం చేయటం కాని, అలంకరించుకోవటం కాని నాకు సమ్మతం కాదని చెప్పడంలో మనకి ఈ గుణం కనిపిస్తుంది.

ఆర్జవ : త్రికరణముల చేతను అనగా మనసు, మాట, చేత ఒకే విధంగా ఉండడం, దీనినే ఋజుత్వం అని కూడ చెప్పవచ్చు.

సామ్య : జాతి, గుణ, వృత్తాదులందు (వృత్తమనగా నడవడి) హెచ్చు తగ్గులు చూడక అందరి చేత ఒకే రకముగా ఆశ్రయింపబడ దగియుండుట. రామచంద్ర ప్రభువు శబరి విషయములో మనము దీనిని చూడవచ్చు.

శబర్యా పూజితస్సమ్యగ్రామో ధశరథాత్మజ
పంపాతీరే హనుమతా సంగతో వానరేణ హ

దశరథాత్మజుడగు రాముడు శబరిచేత బాగుగ పూజింప బడినాడు. దశరథ చక్రవర్తి కుండల ధారులైన వంట వారిచే వండించి రుచ్యాలైన పదార్థాల్ని రామునికి పెట్టించేవాడు. అంతకంటే ప్రీతితో, భక్తితో పరమ పురుషుడే తమ వద్దకు వచ్చేడని తెలిసి శరభంగాదులు ఆరాధించేరు. దశరథునిది స్నేహమైతే శరభంగాదులది భక్తి, కాని శబరిది అచ్చమైన ప్రేమ. తాను తక్కువ అనే సందేహం ఆమెకు కలుగనేలేదు. అంతగా స్వామి మనచే ఆశ్రయింప బడదగినవాడై ఉండును.

కారుణ్య : ఏ ప్రయోజనమూ లేకుండానే ఇతరుల దుఃఖాన్ని సహింప జాలక పోవడం.

దుఖించుచున్న వారి యెడల అయ్యో అని కనికరము చూపుట.

మాధుర్య : చంపదలచు దుష్టచిత్తము గల శత్రువులను కూడ ఆకట్టు కొనగల రూపం. **ఏహ్యేహి పుల్లాంబుజ పత్ర నేత్రా** శత్రువర్గంలోని భీష్ముడు కూడ తన పైకి వచ్చుచున్న కృష్ణుని చూచి నేత్ర సౌందర్యమునకు పరవశించి రమ్ము రమ్మని ఆహ్వానించెను.

గాంభీర్య : ఆశ్రయించిన వారికి తాను చేయదలచిన దానిని, అనాశ్రితులకు ఏమాత్రమూ తెలియుటకు వీలుకాని విధమైన ఆకార చేష్టామనో భావములు కలిగియుండుట.

ఔదార్య : ఇవ్వబడే వస్తువు యొక్క గొప్పదనాన్ని కాని, పుచ్చుకొనే వాని తక్కువదనాన్ని కాని చూడక ఇవ్వగలగడం లేక కోరిన వారికి కొరత లేక ఇవ్వగలిగి యుండుట.

చాతుర్య : చాతుర్యమనగా ప్రతికూలరును కూడ అనుకూలురుగ చేసుకొనుట.

స్థైర్య : శరణాగతులను రక్షించుటలో ఎట్టి జంకు గొంకులు లేకపోవటం. ఇది మనం విభీషణుని విషయంలో చూడవచ్చు.

మిత్రభావేన సంప్రాప్తం నత్యజేయం కథంచన
దోషోయద్యపి తస్య స్యాత్ సతామేతదగర్హితమ్

మిత్రత్వంతో వచ్చిన వారిని వాడు ఎటువంటి వాడైనా, ఏమైనా నేను వదలను. అతని యందు దోషవే ఉండుగాక, ఉండనీండి. దోషమున్నా రక్షించటం పెద్దలభిప్రాయంలో ఆదరింపబడేదే కాని నిందింపబడేదికాదు అని చెప్పటంలో స్వామి యొక్క శరణాగత రక్షకత్వం ద్యోతకమగుచున్నది.

ధైర్య : చేసిన ప్రతిజ్ఞను విడువకుండుట.

అప్యహం జీవితం జహ్యాం త్వాం వాసీతే ! స లక్ష్మణామ్
నతు ప్రతిజ్ఞాం సం శ్రుత్య బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషత :

"బ్రహ్మవేత్తలైన ఋషులకు మాట ఇచ్చి తిరగటం నాకు చేతకాని పని. అంతగా తప్పని పరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడు నా ప్రాణాలైనా విడవటానికి జంకను. ప్రాణాలకంటే ప్రియమైన నిన్నే అయినా, లక్ష్మణుని అయినా వదిలేస్తాను కాని, రక్షిస్తానని ఋషులకు ఇచ్చిన ప్రతిజ్ఞను మీరజాలను" అంటాడు.

ద్రౌపదితో కృష్ణుడు చెప్పిన మాట **ద్యౌ పతేత్ పృథివీ శీర్యేత్ కృష్ణే నమో మోఘం వచో భవేత్** ఆకాశం విరిగి పడినా, భూమి శిథిలమైనా హిమవత్పర్వతము ముక్కలు ముక్కలైనా నా మాట మాత్రము తిరుగదు.

శౌర్య : నిర్భయమంగా శత్రువుల సమూహములలో ప్రవేశించగలగడం. సహాయం లేకపోయినా పరబల సమూహములలో తన బలములో ప్రవేశించినట్లు ప్రవేశించి గలిగిన సామర్థ్యం. జనస్థానంలో ఖరదూషణాది రాక్షస సమూహములతో రామచంద్రుని ఈ లక్షణం చూడవచ్చు.

పరాక్రమ : పరసైన్యంలో ప్రవేశించి ఆ చొచ్చినచోట అవలీలగా శత్రువును భంగపరచు నేర్పు.

సౌశీల్యం నుండి పరాక్రమం వరకూ చెప్పబడ్డ గుణాలు షడ్గుణాల విస్తారమే. ఇకముందు చెప్పబోవు గుణాలు తన్నాశ్రయించిన వారి ఇష్టాన్ని పొందించడంలో సహకరించేవి.

సత్యకామ : కోరినవెల్ల కొరతలేక సిద్ధించియుండుట.

సత్య సంకల్ప : ఏది చేయదలచినను అడ్డులేక చేయగలిగిన శక్తి. జగద్వ్యాపారము, మోక్షప్రదానము మొదలగు విషయములలో ఆయన యొక్క అమోఘ సంకల్పత్వము చూడబడుచున్నది.

కృతిత్వం : కృతిత్వ అంటే ఉపకారం చేయడం. తన్నాశ్రయించిన వారిపనులను చేయుచునే ఉండుట.

అభిషిచ్య చ లంకాయాం రాక్షసేంద్రం విభీషణమ్
కృతకృత్యస్తదా రామో విజ్వరః ప్రముమోద హ

విభీషణుని లంకానగరానికి అభిషేకం చేసిన తరువాత తనను కృతకృత్యుడైన వానిగా భావించాడు. తనకు శరణాగతుడైన విభీషణునికి ఉపకారం చేయడం మనకి ఇందులో కనిపిస్తుంది. కర్తవ్యాన్ని శేషం లేకుండా పూర్తి చేసే విషయంలో కృతి శబ్దం ప్రయోగింపబడుతున్నది.

కృతజ్ఞత : ఒకసారి చేసిన ఉపకారాన్ని ఎప్పటికీ మరచిపోక పోవుట.

కథంచి దుపకారేణ కృతేనైకేన తుష్యతి
న స్మరత్యపకారాణాం శతమప్యాత్మ వత్తయా

ఎవరైనా అనుకొనియో అనుకొనకయో ఏదో ఒక విధముగా ఒక్క ఉపకారమును చేసిన శ్రీరాముడు మనసులో పొంగిపోవును. ఆ ఉపకారమును ఎల్లప్పుడు కొనియాడుచు ఆనందించు చుండెడివాడు.

ఆది : మొదలగు ఇది సుప్రసిద్ధ సర్వగుణ సంగ్రహముగా వాడబడ్డది.

అసంఖ్యేయ : లెక్కించుటకు శక్యముగాని. సముద్రంలో ఉన్న రత్నములు ఇన్ని అని ఎట్లా లెక్కించలేమో అట్లాగే స్వామి కల్యాణగుణాలకు సంఖ్యానియతని కల్పించలేము.

కల్యాణ : కల్యాణ శబ్దం చేత ఆశ్రితుల విరోధులను నిరసించుట కొరకు తెచ్చుకొను క్రోధము, మొదలగునవి కూడ సంగ్రహముగా తెలియజేయబడినవి.

గుణగణౌఘ మహార్ణవ : ఒక్కొక్క గుణములో అవాంతరముగా అనేక గుణములు ద్యోతకమగుట 'గణ' శబ్దముచే తెలియజేయబడుచున్నది. అటువంటి కల్యాణ గుణములనే ప్రవాహములకు సముద్రము వంటివాడా! అని సంబోధించారు.

స్వోచిత వివిధ విచిత్రానంతాశ్చర్య నిత్య నిరవద్య నిరతిశయ సుగంధ నిరతిశయ సుఖస్పర్శ నిరతిశయౌజ్జ్వల్య కిరీట మకుట చూడావతంస మకరకుణ్డల గ్రైవేయక హార కేయూర కటక శ్రీవత్స కౌస్తుభ ముక్తాదామ ఉదరబన్ధన పీతామ్బర కాఞ్చీగుణ నూపురాద్య పరిమిత దివ్యభూషణ.

కళ్యాణ గుణాల్ని వర్ణించి, స్వామి యొక్క దివ్య మంగళ విగ్రహానికి అలంకారాలైన దివ్యాభరణాల్ని ఇకపై వర్ణిస్తున్నారు.

స్వోచిత : ఇంతకు ముందు చెప్పబడిన స్వరూపగుణ గుణములకు అనురూపమైన అనగా తగిన

వివిధ విచిత్ర : అనేకములైన వైచిత్రులను కలిగిన హేమము, రత్నము, ముత్యము మొదలగు వాటితో కూడియున్నవి అని చెప్పవచ్చును. లేదా అన్నియూ అలంకారములే ఐననూ వాటిలో వాటికున్న శిల్ప విశేషముల చేత అవాంతర భేదముండుట ఇచట వివిధ, విచిత్ర చేత తెలియజేయబడుచున్నది.

అనంత : పరిమితి లేని

ఆశ్చర్య : ఆశ్చర్యమును కలిగించునవైన

నిత్యనిరవద్య : ఎల్లప్పుడునూ ఉండుననై, ఎట్టి దోష సంబంధము లేని. **దోష సంబంధములేనివై** అని మాత్రము అన్నచో ఒకప్పుడు దోషముతో సంబంధమున్నదా? అను అనుమానము వచ్చును. కనుక నిత్యనిరవద్య అని ఏకపదముగా తీసుకున్నచో **ఎప్పుడునూ దోష సబంధములేని** అని తెలియుచున్నది.

నిరతిశయ సుగంధ : సర్వగంధః అని చెప్పబడువాడు స్వామి. ఆయనకు కూడ ఆమోదమును, అతిశయమున, కలిగించగలిగిన పరిమళములను వెదజల్లుచున్న.

నిరతిశయ సుఖస్పర్శ : అతి విశిష్టమైన, సాటిలేని సౌకుమార్యము కలవై.

నిరతిశయౌజ్జ్వల్య : సాటిలేని కాంతి కలవై ఉండు.

కిరీట మకుట చూడావతంస : ఈ మూడూ శిరోభూషణాలే. 'కిరీట' మనగా రాజలాంఛన చిహ్నితమైన శిరోభూషణము. కిరీటాగ్ర భాగమును 'మకుటము' అందురు. చూడావతంసమనగా నెమలి పింఛముతో కూడిన శిరోభూషణము. వీటిలో సౌలభ్యమునకు దాల్చిన అలంకారము ఒకటి, పరత్వ సూచకముగా దాల్చిన ఆభరణమొకటి, ప్రణయరసా విష్కరణ సూచకముగా దాల్చిన ఆభరణమొకటి, అని కూడ చెప్పవచ్చును. చూడావతంసమును ఏకపదంగా కాకుండా చూడ, అవతంస అని తీసుకున్నచో అప్పుడు 'దండకడియము', 'కర్ణపుష్పములు' అను ఆభరణములు తెలియజేయబడుచున్నవి.

మకరకుండల : మకర సన్నివేశం కుండలం మకర కుండలమ్. మకరాకృతి కలిగిన కుండలవలను మకరకుండలములందురు.

గ్రైవేయక : కంఠమునందు దాల్చు ఆభరణము.

హార : వక్షస్థలమందు ధరించు ముత్యాల దండలు మొదలగునవి.

కేయూర కటక : బాహువుల యందు ధరించునవి, ముంజేతికి ధరించు ఆభరణములు.

శ్రీవత్స : శ్రీవత్సము స్వామితో అవిభక్త లక్షణం కలిగియున్నప్పటికీ అనగా వేరుచేసి చూపుటకు వీలులేనిదే అయినప్పటికీ ఈ చిహ్నము ఒక ఆభరణముగా చెప్పబడినది. ఇది సర్వేశ్వరత్వ చిహ్నమైన ఆభరణముగా చూపబడినది.

కౌస్తుభ : కౌస్తుభమణి వక్షస్థలముపై ఉంచుకొను శ్లాఘ్యమైన రత్నము. ఒక్క క్షణము కూడ విశ్లేషము లేకుండా ఎప్పుడూ వక్షస్థలము మీదనే ఉండు ఆభరణమిది.

ముక్తాదామ: ముత్యాలదండలు, ఏకావళి, త్రిసరము, పంచసరము అనబడు ముత్యాలహారములు.

ఉదరబంధన : నడుమునకు కట్టుపట్టి. ప్రళయకాల సమయములో ఈ జగత్తునంతనూ తన ఉదరమందు దాచుకొని వాటిని రక్షించిన ఆపత్సఖత్వము అను లక్షణమునకు పట్టము కట్టినట్లున్నదీ పట్టీ.

పీతాంబర : పురుషోత్తమత్వాన్ని తెలియజేయు పచ్చని వస్త్రము.

అతసీపుష్ప సంకాశః పీతవాసా జనార్దనః
వ్యభ్రాజత సభామధ్యే హేమ్నీవోపచితోమణిః

అవిసెపూవువంటి శరీరఛాయ కలిగి, పచ్చని వస్త్రముతో ఒప్పుచున్న జనార్దనుడు సభామధ్యములో బంగారమందు పొదగబడిన మణివలె ప్రకాశించుచున్నాడు.

కాంచీగుణ : పీతాంబరమునకు శోభను కలిగించు మొలత్రాడు.

నూపుర : అందె

ఆది : మొదలగు. ఆది శబ్దము చేత యజ్ఞోపవీతము, ఉంగరములు మొదలగు ఇతర ఆభరణములు చెప్పబడినట్లైనవి.

అపరిమిత దివ్యభూషణ : అసంఖ్యేయమైన దివ్యాభరణములు కలవాడా! అని సంబోధించారు.

స్వానురూపాచిన్త్యశక్తి శఙ్ఖ చక్ర గదా శార్ఙ్గాద్యసంఖ్యేయ నిత్య నిరవద్య నిరతిశయ కల్యాణ దివ్యాయుధ.

ఇప్పటి వరకూ ఆశ్రితులు అనుభవించుటకు తగిన దివ్య ఆభరణములను చెప్పి ఆ అనుభవ రక్షణమునకు ఉపయుక్తమగు ఆయుధములను తెలియజేయుచున్నారు.

స్వానురూప : తనకు తగినవై. ఇంతకు ముందు చెప్పిన బల వీర్యాది గుణములతో కూడిన విగ్రహమునకు అనురూపమైన ఆయుధములను చెప్పుచున్నారు. లేక ఆశ్రిత విరోధులను దునుమాడు ఆయుధములను వివరించుచున్నారు.

అచింత్య శక్తి : మనసుచేత కూడ తలచుటకు వీలుకాని శక్తిని కలిగినవి. లేక ఒక్కొక్క ఆయుధమే అన్ని ఆయుధముల యొక్క కార్యము చేయగల శక్తి కలవి. దానిని అచింత్య శక్తి అని చెప్పవచ్చు. గొడ్డలి, గునపము మొదలగునవి చేయవలసిన కార్యమును ఒక బాణము చేసినది అని మనకు రామాయణంలో రామచంద్ర ప్రభువు చేసిన సప్తసాలభంజనము వల్ల తెలుస్తోంది. ఆ ఒక్క బాణమే సప్త మహాద్రుమములను దునుమాడి గిరి, రసాతల భేదనం కూడ చేసింది.

శైలశ్చ వసుధాచైవ బాణేనైకేన దారితాః

శంఖ చక్ర గదా శార్ఙ్గాది : శంఖము చక్రము గద విల్లు మొదలైన ఇక్కడ నాలుగు ఆయుధములే చెప్పబడ్డాయి. కాని వీటిని మనకు సాధారణంగా స్వామికి చెప్పే

పంచాయుధాలకూ ఉపలక్షణంగా గ్రహించవలెను. చక్రము హేతిరాజుగా కీర్తింపబడినా ఇక్కడ శంఖమును ముందుగా చెప్పి తరువాత చక్రము చెప్పుట శంఖమునకు భగవంతుని సర్వశక్తులలోనూ ప్రధానమైనదైన మోక్ష ప్రదాన శక్తిని ప్రధమంగా సూచించుటకే. పరమసంహితలో.

సృష్టిబీజం తధా పద్మం చక్రం స్థితి నిబంధనమ్ ।
గదా సంహార బీజంతు శంఖం ముక్తి నిబంధనమ్ ॥

చక్రమును స్థితి నిబంధనమునకు, గదను సంహార బీజంగానూ, మోక్షప్రదాన శక్తికి శంఖమునూ సూచకంగా చెప్పేరు.

ఆది : దీనిచేత హలము, ముసలము మొ॥వి కూడ తలచవచ్చును.

అసంఖ్యేయ : లెక్కింపనలవి కానివి. ఆభరణములకు ఎట్లా నియతి లేదో అట్లే ఆయుధములకు కూడ నియతి లేదని తెలియజేయుచు ప్రధానమైన ఆయుధములను కొన్నింటిని మాత్రము తెలియజేసిరి. భగవద్గీత పదకొండవ అద్యాయములో

అనేక వక్త్ర నయనమనేకాద్భుత దర్శనమ్
అనేక దివ్యాభరణం దివ్యానేకోద్యతాయుధమ్

అని అనేక ముఖములు, అనేక నేత్రములు కలది, నిరతిశయమైన ఆశ్చర్యముగా చూడబడునదియై అనేక దివ్యాభరణములను ధరించునదియై అప్రాకృతములైన అనేక ఆయుధములను ఎత్తి పట్టుకొనియున్నదియైన రూపాన్ని చూపినట్టు సంజయుడు తాను దర్శించినట్టు ధృతరాష్ట్రునకు వర్ణించి చెప్పెను.

నిత్య నిరవద్య : రోజులు గడచినా వాడి తగ్గని ఎల్లకాలము యందు ఒక్క తీరుననే ఉన్నవి. 'నిత్య' – ఉత్పత్తి వినాశములు లేనివై "నిరవద్య" ప్రతికూలురను నిరసించుట మొదలగు విషయములలో తమ శక్తిని స్వార్ధము లేకుండా తమకు శేషియైన శ్రీమన్నారాయణుని కోసమే ఉపయోగపడునవి.

నిరతిశయ కల్యాణ : ఆశ్రిత విరోధి నిరసన సమయములో ఈశ్వర సంకల్పమునకు ముందుగనే ఆ కార్యమును నెరవేర్చునవి.

దివ్యాయుధ : దివ్యాయుధములు కలవాడా!

"స్వాభిమత నిత్య నిరవద్యానురూప స్వరూప రూప. గుణ విభవైశ్వర్య శీలాద్యనవధికాతిశయా సంఖ్యేయ కల్యాణ గుణగణ శ్రీవల్లభ."

లక్ష్మీదేవి విషయములో మొదటి చూర్ణికలో చెప్పబడిన విశేషణమే ఇక్కడ కూడ చెప్పబడినది. ఇది పునరుక్తిగా భావించదగియున్నది కాని ఆదరాతి శయమున పలికిన పలుకులకు పునరుక్తి దోషము లేదు. ఆచ్చాణ్ పిళ్లైవారు – 'భగవద్రామానుజులు తాము ఇతరులకు ఉపదేశించక తామే అనుభవించుచూ దానివల్ల కలిగిన ఆదరాతిశయముచే పలికిన పలుకుల కనుక దోషము లేదు' అని చెప్పిరి. లేక అక్కడ శరణ్యత్వమునకు అనుకూలముగా చెప్పిరనియూ, ఇక్కడ వాల్లభ్యమునకు అనుకూలముగా చెప్పిరనియూ చెప్పవచ్చు.

శ్రీ వల్లభ : ఈ కల్యాణ గుణములు కల మహాలక్ష్మికి వల్లభుడైనవాడా ! శ్రీ వల్లభ అనునది రెండు రకములుగా చెప్పుకొనవచ్చును. శ్రీదేవి వల్లభుడనీ శ్రీదేవి చెప్పిన మాటను జవదాటక ఆమెకు విధేయుడై ఉండువాడనీ, 'భగవానునికి అమ్మ అన్న పిచ్చి ప్రేమ. ఆకలితో ఉన్నవాడు అన్నాన్ని ఎంత ఆతురతతో అనుభవించునో అమ్మను అంత ఆర్ద్రతతో స్వామి స్వీకరించును. అందుకే ఆళ్వార్లు **పిత్తర్ పనిమలర్ మేల్ పావైక్కు** – పుష్పపుత్రిని గూర్చి పిచ్చెత్తిన వాడు అని అభిప్రాయపడినారు. ఈ ప్రేమే మనకు రామావతార కాలంలో ఇంకా స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. ఆమె ఒక మాసం కంటే రామునికి దూరమై బతకలేను అంటే **న జీవేయం క్షణమపి వినా తామసితేక్షణామ్** అని క్షణకాలము కూడ వదలలేనంటాడు స్వామి. అటువంటి వాల్లభ్యము ఆమె యందు స్వామికి ఉన్నది కనుక ఆమె మనకు పురుషకారమవడంలో కాని మనకు ప్రాప్యమవడంలో కాని ఏవిధమైన అవరోధం లేదని భగవద్రామానుజులు నిర్ధారిస్తున్నారు.

ఏవం భూత భూమి నీళా నాయకా : ఇంతకు ముందే లక్ష్మీదేవికి చెప్పిన కళ్యాణ గుణములన్నీ భూదేవికినీ, నీళాదేవికినీ సమానమే. **దేవి త్వామను నీళయా సహ మహీ దేవ్యైస్సహస్రం తథా** నీళా, భూదేవులతో కూడ నిన్ననుసరించియుండు వేలకొలది దేవేరులని చెప్పుచున్నారు.

వైకుంఠనాథస్తు అనంతాసన సంస్థితః
సేవ్యశ్శ్రీభూమి నీళాభిః ప్రాదుర్భావైస్తుచాఖిలైః

అని పరమపదములో దేవీత్రయ సంబంధము అనగా శ్రీ భూ నీళా దేవులతో కూడియుండుట ప్రమాణ సమ్మతమే.

స్వచ్ఛందానువర్తి స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి భేదాఽ శేష శేషతైక రతిరూప నిత్య నిరవద్య నిరతిశయజ్ఞాన క్రియైశ్వర్యాది అనంత కల్యాణ గుణగణ శేష శేషాశన గరుడ ప్రముఖ నానావిధ అనంత పరిజన పరిచారికా పరిచరిత చరణయుగళ

దేవేరులతో కూడిన స్వామిని సేవించుటయే తమకు స్వరూప లాభమని భావించు పరిజన సమూహమును ఇకపై వర్ణించుచున్నారు.

స్వచ్ఛందానువర్తి : సంసారులు భగవంతుని సంకల్పమును తెలుసుకొనగలిగిన జ్ఞానము కలవారు కారు. కనుక వారు స్వామియొక్క సంకల్పమును అర్థము చేసుకొని దానికి అనుగుణముగా ప్రవర్తించు శక్తి లేనివారు. అందుచే వారి నడువడి భగవత్సంకల్పాధీనముగా సాగును. నిత్యులు అట్లుకాక భగవదభిప్రాయమును స్పష్టముగా తెలుసుకొనగలిగిన జ్ఞానము కలవారు. అందుచే ఆత్మాత్మీయములను అనగా తానూ, తనకు సంబంధించిన వన్నియూ భగవంతుని యొక్క సంకల్పముననుసరించి ప్రవర్తించునట్లు చేయుటయే **స్వచ్ఛందానువర్తి** అను పదములో తెలియుచున్నది.

స్వరూప స్థితి ప్రవృత్తి : స్వరూపము, స్థితి, ప్రవృత్తుల యొక్క స్వరూపాన్ని నిర్వచిస్తూ **సజాతీయ విజాతీయ వ్యావర్తకాకార విశిష్టమ్ స్వరూపమ్** అంటారు. సజాతీయమంటే ఒకే జాతికి చెందిన. అనగా ఒకే రకమైన ఆకారము కలిగినవి. సజాతీయమైన వాటిలో కూడ ఒకదానికన్న ఒకదానికి ప్రత్యేకత ఉంటుంది. అది సజాతీయ భేదం. విజాతీయమంటే వేరు వేరు జాతులకు చెందిన సజాతీయమైన వాటికన్న విజాతీయమైన వాటికన్న వేరైనది స్వరూపము. ఒకే జాతికి చెందిన వాటిలో వేరు అంటే చెట్లన్నీ ఒకే జాతికి చెందినా మామిడి చెట్టుకీ, పనస చెట్టుకీ తేడా ఉన్నది కద!

విజాతీయమన్న దాంట్లో రెండు వేరు వేరు జాతులన్నప్పుడు ఒక చెట్టునీ, కొండనీ ఉదాహరణంగా తీసుకోవచ్చు. అంటే అది అదే అని తెలియజేసే రూపమేదైతే అదే **స్వరూపము.**

అన్ని కాలములయందు ఆ స్వరూపము అనువర్తించియుండుట **స్థితి** అనబడును.

కైంకర్యరూప వ్యాపారమే **ప్రవృత్తి.**

భేద : భేదము గల. అనగా ఈశ్వర సంకల్పమునకు అనుగుణముగా తనయొక్క స్వరూపమును, స్థితిని, ప్రవృత్తిని మార్చుకొనునట్టి ఇది మనకి లక్ష్మణస్వామి విషయంలో గోచరిస్తుంది. రాముని యొక్క ఆజ్ఞననుసరించి అరణ్యములో లక్ష్మణుడు ఆశ్రమ నిర్మాణమును పూర్తి చేసిన తరువాత రామచంద్ర ప్రభువు చెప్పిన మాటలు.

భావజ్ఞేన కృతజ్ఞేన ధర్మజ్ఞేన చ లక్ష్మణ
త్వయా పుత్రేణ ధర్మాత్మా న సంవృత్తః పితామమ

'ఇటువంటి ఆశ్రమమును నీవు నిర్మించిన తరువాత తండ్రిగారు పోయిన లోపము నాకు లేదు. నాకు ఏ విధముగా అనుకూలముగా ఉండునో, నా మనసును ఎరిగి నీవు నిర్మించితివి. ఈ ఆశ్రమ నిర్మాణములో చూపిన నేర్పుచే నీవు భావజ్ఞుడవు, ధర్మజ్ఞుడవు, కృతజ్ఞుడవని తెలియచున్నది. నా భావమును తెలుసుకొని నిర్మించితివి కనుక భావజ్ఞుడవు. తండ్రిగారు నాకై నిర్మించిన భవన నిర్మాణ క్రమమును గుర్తు చేసినవాడవు కనుక కృతజ్ఞుడవు. నాకు అవసరమైనవన్నీ కల్పించి నీవు దాసునిగా నాసేవ చేయుచూ వెలుపల ఉండుటకు నిర్ణయించుకొని నీకొక స్థానమును నిర్మించుకొనకుండుటచే నీవు ధర్మజ్ఞుడవని నిరూపించికొంటివి' అని అనెను. ఈ విధమైన ఈశ్వర సంకల్పానుసారముగా తమ స్వరూపము, స్థితియు, నడతయు మార్చుకొనునట్టి పరిజనులను ఉద్దేశించిరి.

అశేష శేషతైక రతిరూప : సమస్తమైన దాస్యముల యందు ఒకే విధమైన ఆదరమే స్వరూపముగా గల. ఆ కైంకర్యము ఏది అనుదానిలో తేడా లేకుండా ఏ కైంకర్యమైననూ ఒకే విధమైన ఆదరమును కలిగిన స్వరూపము కలవారు.

నిత్య : సర్వకాలములయందు ఉండునట్టి.

ముక్తులు కొంతకాలము మనవలె సంసారములో ఉండి, స్వామి అనుగ్రహముచే ఆయన వద్దకు చేరినవారు. ముక్తులు కూడ సంసారములో ఉన్నప్పుడు మనవలెనే స్వామి యొక్క సంకల్పమును ఎరిగి కైంకర్యము చేయగలిగిన శక్తిలేనివారు. ఆ ముక్తుల వలె ఒక కాలమందు ఉండి, ఒక కాలమందు లేని జ్ఞానము కలవారు గాక సర్వకాలముల యందు ఉండునట్టి నిత్యులు ఇందు తెలియజేయబడుచున్నారు.

నిరవద్య : దుఃఖాది దోష గంధ రహితత్వం నిరవద్యత్వమ్

దుఃఖము మొదలగు దోష గంధము కూడ లేకుండుటయే నిరవద్యత్వము.

స్తోత్ర రత్నములో – **హతాఖిల క్లేశమలై స్స్వభావతః**

భగవదనుగ్రహముచేత మలినములవంటి క్లేశములను తొలగించుకొనిన స్వభావము కలవారు నిత్యసూరులు. అనగా అవిద్యాది ప్రకృతి సంబంధరహితులు. నిత్యనిరవద్య అని జ్ఞానానికి విశేషణంగా చెప్పుకుంటే కైంకర్యమునందు స్వాధీనము (తన చేయు పని తన అధీనములో ఉండుట), స్వార్థము (తన కొరకుచేయుట), కర్తృత్వము (చేయువాడను తానే అని అహంకరించుట) అనెడి భ్రమరాహిత్యమును తెలియజేయును.

నిరతిశయజ్ఞాన : అసంకుచితమైన జ్ఞానము.

క్రియ : జ్ఞానమునకు అనురూపమైన వ్యాపారము.

ఐశ్వర్య : దేహేంద్రియాది నియమనము లేక – స్వామిని కూడ నియమించగలిగిన నియమన శక్తి.

ఆది : మొదలగు

అనంత : ఈశ్వరునకు రక్షణ విషయములో ఆయనకు గల గుణములకెట్లు అవధి లేదో అట్లే స్వామికి కైంకర్యము చేయుటకు అనుగుణమైన గుణములలో హద్దు లేకపోవుటయే ఇచట అనంతలో తెలియజేయబడుచున్నది.

గుణగణ : పైన చెప్పబడినటువంటి మంగళకరమైన గుణముల యొక్క సమూహములు కల.

శేష శేషాశన గరుడ ప్రముఖ :

శేష : శేష అనగా శేషుడు వీరినే **అనంతాళ్వాన్** అని పిలుస్తారు.

శేషాశన : శేషాశనులనగా విష్వక్సేనులు. వీరినే **సేనైముదలియార్** అంటారు.

గరుడ : గరుడాళ్వార్. వారినే **పెరియతిరువడి** అంటారు.

ప్రముఖ : ప్రముఖులు.

నానావిధానంత పరిజన :

నానావిధ : వివిధ భేదములు కల. ఆసన వాహన ద్వార పాలాది భేదము చేత నానా విధత్వము, చండాది ద్వారపాలకులు, కుముదాది గణాధిపతులు మొదలగు వివిధ భేదములు, ఛత్ర చామర పాదుకా పతద్గ్రహణ కైంకర్యము చేయువారిలోని భేదములు కూడ చూడవచ్చును.

అనంతపరిజన : అనంతత్వమనగా అసంఖ్యాకత్వము. అసంఖ్యాకమైన పరిజనము.

పరిచారికా : దాసీజనములు, అనుగ్రహ, విమల, కాంతి, వారుణి, సుకీర్తి, రుద్ర, సూత్రవతి మొదలగువారిని పరిచారికలనుట.

పరిచరిత చరణయుగళ : పరిచర్య చేయబడుపాదారవిందములు కలవాడా ! స్వామి యొక్క విగ్రహ సౌందర్యము చేతను, గుణముల చేతను కైంకర్యమందు ప్రేరేపింపబడినవారు. హనుమ అడిగిన ప్రశ్నకు రాముని ప్రేరణచే లక్ష్మణుడు తననుగురించి తెలియజేస్తూ –

అహమస్యావరో భ్రాతా గుణైర్దాస్యము పాగతః
కృతజ్ఞస్య బహుజ్ఞస్య లక్ష్మణో నామనామతః

నేనితనికి తమ్ముడను, గుణములచే దాస్యమును పొందినవాడను రాముని అభిప్రాయములో నేను తమ్ముడను. కాని నేను అతనిని ప్రభువుగా భావిస్తున్నాను. అతని గుణములు నన్ను దాసునిగా మార్చినవని చెప్పినట్లుగా స్వామి యొక్క గుణవిశేషములకు వశపడి కైంకర్యమునందే శ్రద్ధ కలిగిన పరిజనములను ఇంతవరకూ తెలియజేసిరి.

పరమయోగి వాఙ్మనసా పరిచ్ఛేద్య స్వరూప స్వభావ స్వాభిమత వివిధ విచిత్రానంత భోగ్య భోగోపకరణ భోగస్థాన సమృద్ధ అనంతాశ్చర్య అనంత మహావిభవ అనంత పరిమాణ నిత్య నిరవద్య నిరతిశయ శ్రీవైకుంఠనాథ.

నిత్యసూరుల చేత భోగ్యభూతమై, కైంకర్యము స్వీకరించుటకు తగిన స్వరూపమును ఇంతకు ముందు చెప్పి, ఆ కైంకర్యమును పెంపొందించుటకు తగిన విశేషములతో కూడిన పరమపదమును గూర్చి ఇకపై తెలియజేయుచున్నారు.

పరమయోగి వాఙ్మనసా పరిచ్ఛేద్య స్వరూప స్వభావ వరకూ ప్రత్యేక వాక్యముగా తీసుకొని దీనిని ప్రత్యేక సంబోధనగా చెప్పువారునూ కలరు.

పరమయోగి : ముక్తానాం లక్షణం హ్యేతచ్ఛ్వేతద్వీప నివాసినామ్ అని చెప్పినట్లుగా సనకాది పరమయోగులు

వాఙ్మనసా : వాక్కుచేతను, మనస్సు చేతను

అపరిచ్ఛేద్య : పరిచ్ఛేదింప శక్యము కాని

స్వరూప స్వభావ : స్వరూపము, స్వభావము కలది

పంచోపనిషణ్మయమై, శుద్ధ సత్త్వమయమైనది పరమపదము, వైకుంఠ గద్యలో **దివ్యపురుషైర్మహాత్మభిరాపూరితే, తేషామపి ఇయత్పరిమాణమ్, ఇయదైశ్వర్యమ్, ఈదృశ స్వభావమితి పరిచ్ఛేత్తు మయోగ్యే** అన్నట్లుగా పరబ్రహ్మ స్వరూపమును దర్శించిన శ్వేతద్వీపములో ఉన్న పరమయోగుల చేతనూ శ్రీవైకుంఠము యొక్క స్వరూపమును, స్వభావమును పేర్కొనుటకు, తలంచుటకు కూడ వీలుకానిది.

పంచోపనిషణ్మయమైనది కనుక ఒకటే ద్రవ్యమన వీలుకాదు. అనేక ద్రవ్యములతో కూడి ఉండుటచే అది నిత్యమనుటకు వీలులేదు. అవస్థాంతరమును పొందదు కనుక పరిణామ శీలమని చెప్ప వీలుకాదు. భగవత్సంకల్పముచే మార్పుకలది కనుక ఏకరూపమని చెప్పుటకు వీలుకాదు. అందువల్ల పరమయోగులు కూడ జ్ఞానమంతా వెచ్చించినా ఇటువంటిదని నిర్ణయించుటకు శక్యముకాని విలక్షణ స్థానము ఆ శ్రీ వైకుంఠము.

స్వాభిమత : తనకభిమతమైన,

వివిధ విచిత్ర : నానా విధమైన

అనంత : అంతము లేని

భోగ్య భోగోపకరణ భోగస్థాన సమృద్ధ : అనుభవ యోగ్యములు, అనుభవ సాధనములు, అనుభవ దేశవిశేషములచే సమృద్ధమై ఉండు.

భోగ్యములనగా : అప్రాకృతములైన శబ్దాది విషయములు.

భోగోపకరణములనగా : తాను ధరించు పూమాలలు, సేవించు పరిజనము మొదలగునవి

భోగస్థానములనగా : అప్రాకృతములైన రత్నమయ మండపములు మొదలగు దేశవిశేషములు.

వీటితో సమృద్ధమై ఉన్నదా శ్రీవైంకుఠము

అనంతాశ్చర్య : మితిలేని ఆశ్చర్యముగల

ఎల్లప్పుడూ నిత్యనూతనమై అనుభవింపదగినదై ఉండుటచే ఆశ్చర్యకరమై ఉండును.

అనంత మహావిభవ : ఉద్యానవనములు, తటాకములు మొదలైనవి లెక్కలేనన్ని ఉండుట చేత అనంతమైన సంపద కలది.

అనంత పరిమాణ : హద్దులేని విస్తారమైన పరిమాణము కలది.

నిత్య : ఎప్పటికి ఏకరూపమై

నిరవద్య : హేయప్రత్యనీకమై

నిరతిశయ : అన్ని విధముల చేత అతిశయించిన

శ్రీవైకుంఠనాథ : శ్రీవైకుంఠమునకు నాథుడైనవాడా !

కుఠిగతి ప్రతిఘాతే అని ధాతువు. జ్ఞానమును అడ్డగించు కర్మ ప్రసంగము కూడ లేని నిత్యసూరులు **వికుంఠులు** అనుబడుదురు. వారి సంబంధముచే **వైకుంఠ శబ్దము** ఏర్పడినది. అప్రాకృత స్థానమిది.

ఏకాంతినః సదా బ్రహ్మధ్యాయినో యోగినశ్చ యే
తేషాంతు పరమం స్థానం యత్తత్పశ్యన్తి సూరయః.

గత్వా గత్వా నివర్తంతే చంద్ర సూర్యోదయో గ్రహాః
అద్యాపి న నివర్తంతే ద్వాదశాక్షర చింతకాః

శరణాగత నిష్ఠులు, బ్రహ్మ చింతనలో నిమగ్నమైయుండు యోగిజనులు దేనిని దర్శించవలెనని కోరుదురో ఆ పరమస్థానమును నిత్యసూరులు దర్శించుచున్నారు.

పుణ్యము చేసినవారు చంద్రసూర్యాది లోకములకు వెళ్ళిననూ వెనుకకు మరలక తప్పదు. కాని ఎవరు ద్వాదశాక్షర చింతకులో వారు మోక్షపదము నుండి వెనుకకు మళ్లరు అని **విష్ణుపురాణములో** చెప్పినటువంటిదీ శ్రీవైకుంఠము.

తమసః పరమో ధాతా శంఖచక్ర గదాధరః

తమోమయమగునది ప్రాకృత మండలము. దానికంటె ఆవల ఉండునది, సృష్టికి ముందుండునది శ్రీవైకుంఠము. దీనిన గూర్చి **తమసః పరస్మాత్ రజసః పరాకే** అని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. అక్కడ వైకుంఠములో ఉన్నవాడు తమస్సు కంటె పరుడు. అంతటా వ్యాపించియుండువాడు. వైకుంఠములో ఉందుట ఎట్లని సందేహము కలుగునని **శంఖచక్ర గదాధరః** అనిరి. ఆ రూపముతోనే శ్రీవైకుంఠములో ఉండెడి దివ్యసూరులకు, ముక్తపురుషులకు దర్శనమొసగుచుండును.

నాథ : ఈశ్వరుడు, నియమన సమర్ధుడు

ఆ దివ్యదేశములో భగవంతుని యొక్క ఐశ్వర్యము ఆయన కూడ తెలియజేయుట ఆశక్యము అని భావము.

స్వసంకల్పాను విధాయి స్వరూప స్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైక స్వభావ ప్రకృతి పురుష కాలాత్మక వివిధ విచిత్రానంద భోగ్య భోక్తృవర్గ భోగోపకరణ భోగస్థాన రూప నిఖిల జగదుదయ విభవ లయలీల

ఇప్పటివరకూ అప్రాకృతమైన నిత్యవిభూతిని గూర్చి అందు వేంచేసియున్న వైకుంఠనాథుని గురించి తెలియచేసిరి. ఇకమీదట ఆ వైకుంఠమునకు ప్రతిద్వంద్వియయిన, ఆయనకు లీలారసమునకు హేతువైన లీలావిభూతిని గూర్చి తెలియచేయచున్నారు.

స్వసంకల్పానువిధాయి : తన ఉద్దేశముననుసరించి వర్తించుచున్న

స్వరూప స్థితి ప్రవృత్తి : స్వరూపము, స్థితి, ప్రవృత్తులు కలదై

స్వశేషతైక స్వభావ : అనన్యార్హ శేషత్వమే స్వభావముగా కలదై

ప్రకృతి పురుష కాలాత్మక : ప్రకృతి, చేతనము, కాలము ఇవే రూపములుగా కలదై

ప్రకృతి, పురుషుడు, కాలము ఇవియే జగత్తై ఉండుటచే **ప్రకృతి పురుష కాలాత్మక** అనిరి. వీరియొక్క స్వరూపము, స్థితి, ప్రవృత్తులు భగవంతునకధీనములై, అతనికే శేషభూతమై ఉన్నవి.

1. ప్రకృతి : 1. ప్రకృతి యొక్క స్వరూపము సత్వాది గుణములతో కూడిన జడత్వము.

2. స్థితి : చేతనులకు భోగ, మోక్ష సాధనా నుష్ఠానములకు, ఫలానుభవమునకు స్థానమిది

3. ప్రవృత్తి : భోగ్య భోగోపకరణ భోగస్థానములుగా పరిణమించుట.

2. పురుష : 1. సంసారి చేతనులకు స్వరూపము అచిత్తుతో కూడిన ఆకారము (సంకుచితమైన జ్ఞానము కలిగియుండుట)

2. స్థితి : అన్నాదులచే నిలబడుట.

3. ప్రవృత్తి : పుణ్యపాప రూపమైన కర్మానుష్ఠానము, తత్ఫలానుభవము.

3. కాల : 1. కాలము యొక్క స్వరూపము అచిత్వము.

2. స్థితి : చేతనా చేతనములు యొక్క పరిణామమును నిర్వహించుట.

3. ప్రవృత్తి : నిమేష కాలకాష్ఠాది రూపములతో ఉత్పత్తి వినాశాదులు కల్గి ప్రవర్తించుట.

వివిధ విచిత్ర : పలువిధములుగను, విచిత్రములుగను

అనంత : అంతములేని

భోగ్యభోక్తృ వర్గ భోగోపరకరణ భోగస్థానరూప : అనుభవించుటకు యోగ్యమైన, అనుభవించువారు, అనుభవించు సాధనములు, అనుభవించదగు ప్రదేశములు స్వభావముగా కలదై ఉన్న

విచిత్రమనగా : శబ్దస్పర్శాది రూపముగా వైవిధ్యము, వాటిలో మరల అంతరభేదముచే విచిత్రము.

నిఖిల జగదుదయ విభవలయలీల : సకల జగత్తును సృష్టించుట, స్థితి, సంహారములు క్రీడగా కలిగినవాడా !

ప్రయోజన నిరపేక్షముగా ఈ జగద్వ్యాపారమును ఎందుకు చేయుట? అన్నదానిని నిరసనము చేయుటకు లీల శబ్దమును వాడిరి.

వ్యక్తం విష్ణుస్తథాయుక్తం పురుషః కాలఏవచ
క్రీడతో బాలకస్యేవ చేష్టాం తస్య నిశామయ

అని చెప్పినట్లుగా భగవంతుని యొక్క లీలగా ఈ జగద్వ్యాపారము జరుగును.

బ్రహ్మసూత్రములో **లోకవత్తు లీలా కైవల్యమ్** అని ఉన్నది. అనగా ఆవాప్త సమస్తకాముడు, పూర్ణుడు ఐన సర్వేశ్వరుడు కేవలము విలాసము కొరకై సంకల్ప మాత్రముచే ఈ జగత్తును సృజించెను. ఒక భూమండలాధిపతియగు చక్రవర్తి పరాక్రమవంతుడైననూ విలాసార్ధము బంతులాడుట మొదలగునవి చేయునట్లే పరబ్రహ్మమునూ లీలగా ఈ సృష్టి స్థితిలయలను చేయుచున్నాడు అని తెలియజేయుటకు **లీల** పదము వాడబడెను. వీటివలన ఈ లీలా విభూతి అంతయూ లీలగా కలిగినవాడని తెలియచున్నది.

సర్వేశ్వరుని శ్రీపాదముల నాశ్రయించుటకు ఉపేయరుచి అనగా పొందబడు వస్తువునందు ప్రీతి, ఉపాయ అధ్యవసాయము అనగా ఆయనే మనకు ఆ ఫలమును అందించువాడు అను విషయమందు దృఢమైన నమ్మకము ఉండవలెను.

అవి పొందుటకు మొదటి చూర్ణికలో అమ్మవారి యొక్క శ్రీపాదముల నాశ్రయించిరి. రెండవ చూర్ణికలో ఆమె అనుగ్రహ విశేషంవల్ల వాటిని పొందిరి. తరువాత ఆశ్రయింపబడవలసిన వారెవరనగా **కారణంతు ధ్యేయః** అని చెప్పున్నట్లుగా కారణమైనదేదో దానినే ధ్యానించవలెను. ఈ సకల జగత్తునకు కారణభూతమైన నారాయణుడే ఆశ్రయింపబడువాడు అని **అఖిలహేయ** అనే చూర్ణికలో **నార** శబ్దముచే తెలియజేయబడు సకల జీవ పదార్ధములకూ ఆశ్రయమైన దివ్యాత్మ స్వరూపమును చెప్పి తరువాత స్వరూప గుణములకు ప్రకాశము కలిగించు దివ్యమంగళ విగ్రహమును తెలియజేసి, ఆ విగ్రహమునకు అలంకారమైన దివ్యాభరణములను చెప్పి, వీటిన్నిటికీ రక్షణగా ఉన్న దివ్యాయుధ వర్గమును చెప్పి, ఈ భోగములన్నిటినీ అనుభవించు దివ్య మహిషులను తెలియజేసి ఆ **'శ్రీ' 'భూ'** దేవులతో కూడియున్న భగవానుని అనుభవించి, సేవించి స్తోత్రము చేయుచున్న దివ్య పరిజనమును తెలియజేసి కైంకర్యమును వర్ధిల్లజేయు

నిత్యవిభూతిని అనగా శ్రీవైకుంఠమును తెలియజేసి తరువాత ఈ సృష్ట్యాది క్రీడలకు విషయమైన లీలావిభూతి నాధత్వమును తెలియజేసిరి.

ఇక ఆశ్రయించుటయే ఉన్నది. ఆ ఆశ్రయణమునకు ఉపయోగపడు గుణములను (అపారకారుణ్య ...) చెప్పుటకు ముందు ఎనిమిది సంబోధనలతో ప్రస్తుతిస్తున్నారు. మనకు ఆయనయే ఉపాయము, ఆయనమే ఉపేయము అను విషయములో దృఢమైన విశ్వాసము ఏర్పడి వానినే శరణుజొచ్చుటయే ప్రపత్తి అందురు.

అనన్య సాధ్యే స్వాభీష్టే మహావిశ్వాస పూర్వకమ్ ।
తదేకోపాయతా యాఞ్చాప్రపత్తిః ॥

వేరొక దాని వలన సాధింపబడని, మహా విశ్వాసముతో కూడియున్న తనకభీష్టరూపమైన, తదేకోపాయత్వమును కోరుటే **ప్రపత్తి** అందురు.

సత్యకామ సత్యసంకల్ప పరబ్రహ్మభూత పురుషోత్తమ
మహావిభూతే శ్రీమన్నారాయణ శ్రీవైకుంఠనాథ

ఇందులో ఎనిమిది సంబోధనలను వాడిరి.

సత్యకామ, సత్యసంకల్ప, పరబ్రహ్మభూత అను మూడు సంబోధనలు లీలావిభూతి వర్ణించు వెనుకటి చూర్ణికతో అన్వయించుచున్నవి. తాను ఏది తలచిననూ దానిని నెరవేర్చుగలవాడు కనుక వివిధ విచిత్ర సృష్టిని చేయగలిగి, చేయదలిచిన వాటిని చేసి ముగించుట సత్య సంకల్పము.

సృష్టించిన జగత్తునంతయూ సక్రమపద్ధతిలో పరిపాలించి వాటి ప్రయోజనములను సమకూర్చగలిగినవాడు, అన్నిటికన్న బృహత్వము కలవాడు కనుక ఆయన పరబ్రహ్మ భూతుడు. ఈ ప్రకృతిని, జీవులను తన అధీనములో ఉంచుగొనగలగినివాడు. **పురుషోత్తమ, నారాయణ** అను సంబోధనలు గుణచూర్ణికతో అన్వయిస్తాయి **పురు సనోతీతి పురుషః** అధికముగా ఇచ్చువాడు పురుషుడు. జీవుడు కూడ పురుషుడే అయిననూ ప్రకృతి ఆవరణ వల్ల సత్యకామత్వాల అతనికి మరుగుపడతాయి, పరిపూర్ణముగా ఇవ్వలేడు. కాని పరమాత్మ పురుషోత్తముడు. ఈ జీవులకు సమస్తమునూ అందించగలవాడు కనుక సమస్త గుణ పరిపూర్ణుడు స్వామియే అని గుణ చూర్ణికలు సూచించుచున్నవి. **నారాయణ** అను పదము సర్వజీవులకాధారమైనవాడు,

సర్వజీవులయందు తానుండువాడు అని తెలియజేయుట చేత వాత్సల్యాదిగుణములు తెలియజేయబడును. అందుచే ఇది కూడ గుణచూర్ణికతో అన్వయింపబడును.

మహావిభూతే, శ్రీ వైకుంఠనాథ అన్నవి నిత్యవిభూతిలో అన్వయించుచున్నవి. విభూతి అనగా ఐశ్వర్యము. లీలావిభూతి ఒక వంతు, నిత్యవిభూతి మూడు వంతుల కనుక ఆ మహావిభూతియైన పరమ పదమును తమ ఐశ్వర్యముగా కలవాడు అని ఆ వైకుంఠమునకు ప్రభువైనవాడు అని తెలియజేయుచున్నది. **శ్రీమన్** అను సంబోధన మహిషీ చూర్ణికతో అన్వయించుచున్నది. **శ్రీ** అనగా లక్ష్మి. లక్ష్మి కలవాడు అనునది తెలియజేయు ఈ సంబోధనము మహిషీ చూర్ణికకు అనుబంధముగా ఉన్నది.

సత్యకామ : తలచినవెల్ల నెరవేర్పగలిగియుండువాడా ! వెనుక **సత్యకామ** అనునపుడు ఆశ్రయించువారికి అనుభవించదగినది అని తమకిష్టమైనదైన విభూతిని చెప్పారు. ఇక్కడ – లీల కొఱకై ప్రకృతి, పురుష, కాలములను తనకిష్టమైనవిగా స్వీకరించువాడను అర్థమును తెలియజేయుచున్నారు.

వెనుక కోరుకొను విషయమును చెప్పినారు, ఇప్పుడు కోరిక చెప్పినారు. **కామ** శబ్దము –

కామ్యస్స్పృహాస్మరః కామః

అని నిఘంటువు. కామ శబ్దము మన్మథుని, ఇష్టమైన దానిని (కోరుకొనువానిని) తెలియజేయుచున్నది. ఇచట సత్యశబ్దము నిత్యవాచి. సృష్టికి విషయమైన పురుషసమూహము, ఆ సృష్టింపబడిన చేతనులకు భోగస్థానరూపమైన ప్రకృతి, ఈ రెండింటిని కర్మానుగుణముగా నడిపించుటకు తగిన కాలము ఈ మూడు భగవంతుని సృష్టికై కోరుకొనదగినవి. ఈ జగత్సృష్ట్యాదులు బ్రహ్మాదులకు తపస్సు చేసి పొందవలసినవి. కనుక భోగరూపముగా ఉండును. ఈశ్వరునకది లీల కనుక ఇచ్ఛికమై ఉండును. ఈ సృష్టి జీవులకు బంధకము, వినాశ హేతువు. ఈశ్వరుని మరపించి అనర్థాల్ని కలిగించేది. ఇటువంటి దానిని – ఆయన లీల, ఆయనకిష్టమైనది అని అనవచ్చునా? మనకు అనర్థమైనది ఆయనకు ఇష్టమగునా? అని సందేహము.

ఈ సృష్టిలో **శుకోముక్తః వామదేవోపిముక్తః** అన్నట్లుగా ఒకరిద్దరు ముక్తులై ఉత్తమస్థితిని పొందుటవలన ఆ విధముగనే ఈ జీవవర్గమంతా తరించునను ఆశతో ఈ సృష్టి భగవంతుడు చేయుచున్నాడు. అందువల్లనే మరల మరల ఈ జగత్తును

నశింపజేయుచూ, సృష్టించుచూ తన ప్రయత్నమును కొనసాగించుచున్నాడు. ఒక పొలము ఎంతో కాలమై పంట పండనిదై ఉండగా దానిని దున్ని, నీరుపెట్టి ఒకనాటికైనా ఫలించదా అని ప్రయత్నించే రైతులా భగవంతుడు చేసే కృషే ఈసృష్టి.

సత్యసంకల్ప : తలచినట్లెల్ల చేసి చూపించిన వాడా! లీలకు హేతువైన సంకల్పము కలవాడు, ఆశ్రయించువారికి అనుభవించుటకు తగిన అపూర్వ భోగములను సృష్టించగలిగినవాడు. ఇచట సత్యశబ్దం **అమోఘవాచి** బ్రహ్మ మొదలగు వారి సంకల్పము అమోఘమైనదికాదు. ఒక్కొక్కసారి వ్యర్థమగుచుండును. బ్రహ్మ సనకాదులను సృష్టించి, వారిని ఈ జగత్సృష్టికి కారణభూతులుగా నియమించ సంకల్పించి వారిని ఆదేశించెను. కాని వారు **మేము ముముక్షువులము మాకు సృష్టికార్యము తగదు** అని దూరమైనారు. అట్లే తాను సృష్టించిన అసురులే వేదములనపహరించినపుడు ఆ పరమేశ్వరుని దగ్గరకు చేరి **వేదా మే పరమం చక్షుః** అని మొరపెట్టెను. అట్టిది కాదు స్వామి సంకల్పము.

ఈ సత్యకామ, సత్య సంకల్పములింతకు ముందే తెలియజేయుబడుటచే ఇది పునరుక్తి కాదా? అన్నచో అచట గుణముల ఉనికిని మాత్రమే తెలియజేసిరి, కాని ఇచట ఆ గుణములు సృష్టికి ఉపయోగుపడునని చెప్పుటచే పునరుక్తి దోషము లేదు.

పరబ్రహ్మభూత : ప్రళయకాలంలో ప్రకృతి, జీవ విశిష్టుడై తానే ఉన్నప్పుడు **బహుస్యాం ప్రజాయేయ** అని అనేకముగా అగుదునుగాక అని సంకల్పించి జగదాకారముగా పరిణమించుటచే బ్రహ్మము తెలియజేయబడుచున్నది. స్థూలచిదచిద్విశిష్ట బ్రహ్మమే కార్యమైన ఈ జగత్తు.

పురుషోత్తమ : పురుషులయందుత్తమా!

ఇందు పురుషులని బహువచనము వాడుటచే బద్ధ, ముక్త, నిత్యులకన్న అధికుడు పరమాత్మ అని తెలియుచున్నది.

పురుషుడు, ఉత్ పురుషుడు, ఉత్తర పురుషుడు, ఉత్తమ పురుషుడు.

పురుషుడనగా : అచిత్తుకన్న వేరైనవాడు. అనగా బద్ధచేతనుడు.

ఉత్ పురుషుడనగా : బద్ధులకన్న ప్రత్యేకత కలిగిన ముక్త పురుషులు అనగా లీలా విభూతిలో ఉండి భగవదనుగ్రహముచే పరమపదమునందినవారు.

ఉత్తరపురుషుడనగా : ముక్తులకన్న వేరైన నిత్యులు. అనగా లీలా విభూతి సంపర్కమే లేనివారు.

ఉత్తమ పురుషుడు : వీరికన్న ప్రత్యేకత కలిగిన సర్వేశ్వరుడు.

బద్ధులనగా : హేయమే రూపుదాల్చినవాడు.

ముక్తులనగా : ఒకప్పుడు హేయములున్నవారై దాని నుండి వేరై శుభ్రపడినవారు.

నిత్యులనగా : హేయరహితులు.

వీరు హేయరహితులేకాని హేయ ప్రతిభటులు కారు.

అనగా వీరికి హేయముండదుకాని, వీరుహేయతను పోగొట్టగలిగినవారు కాదు.

సర్వేశ్వరుడు ఈ చేతనములలో అంతరాత్మగా ఉన్నప్పటికి వాటి హేయత తనకంటక ఉండగలిగినవాడు. ఆశ్రితుల యొక్క హైన్యతను పోగొట్ట గలిగినవాడు. దీనివల్ల జగత్తులో వ్యాపించుట దానిని భరించుట, దానికి స్వామియై ఉండుట అను ప్రత్యేకత కలవాడు **పురుషోత్తముడు** అని తెలియుచున్నది.

మహావిభూతే : వెనుక విభూతిని చెప్పేరు, మరల చెప్తారు, ఇప్పుడూ చెప్తున్నారు. ఇది పునరుక్తి కాదు. వెనుక విభూతి కలవాడని చెప్పేరు. అనన్య ప్రయోజనులైన వారికి ఆ విభూతిని అందించగలడని ఇప్పుడు చెప్పుచున్నారు. ఇది విభూత్యౌదార్యం. తరువాత దాస్యాన్ని స్వీకరించటానికి అనువైన ప్రదేశమని మహావిభూతిని తెలియజేసారు. అందుచే పునరుక్తి దోషము లేదు.

శ్రీమన్ : భగవానుడు ఈ అనన్య ప్రయోజనులకు అందించే దేశములో ఉండే భోగ్య విషయములను వివరిస్తున్నారు. అక్కడ శ్రీనారాయణులిద్దరూ కలిసే దాస్యాన్ని స్వీకరిస్తారు.

వైకుంఠేతు పరే లోకే శ్రియా సార్థం జగత్పతిః అని చెప్పబడినట్లుగా లక్ష్మీ విశిష్టుడై పరమపదంలో నారాయణుడు వేంచేసి ఉంటాడు కనుక ఆ విభూతి దర్శనమే భోగ్యమైనది కనుక **శ్రీమచ్ఛబ్దం** భోగ్యతను తెలియజేస్తోంది.

నారాయణ : అనంతమైన మంగళగుణాలతో కూడిన, ఏ కొరతా లేని **శ్రీమన్నారాయణుడే** మన కైంకర్యమును స్వీకరించువాడని తెలియజేస్తోంది. **శ్రీమన్నారాయణ** అనుటచే ఆ మిథునమే మనకు పొందవలసిన తత్త్వమని తెలుస్తున్నది.

శ్రీవైకుంఠనాథ : దాస్యము స్వీకరించుటకే తగిన పరమపదమునకు ప్రభువై ఉండి మన దాస్యము స్వీకరించువాడు ఆ శ్రీమన్నారాయణుడే కనుక **వైకుంఠనాథా** అనిరి.

అపార కారుణ్య సౌశీల్య వాత్సలౌదార్యైశ్వర్య సౌన్దర్య మహోదధే, అనాలోచిత విశేషాశేషలోక శరణ్య, ప్రణతార్తిహర, ఆశ్రిత వాత్సల్యైక జలధే, అనవరత విదిత నిఖిల భూత జాత యాథాత్మ్య, అశేష చరాచర భూత నిఖిల నియమన నిరత, అశేష చిదచిద్వస్తు శేషిభూత, నిఖిల జగదాధార, అఖిల జగత్స్వామిన్, అస్మత్స్వామిన్, సత్యకామ, సత్య సంకల్ప, సకలేతర విలక్షణ, అర్థికల్పక, ఆపత్సఖ, శ్రీమన్నారాయణ అశరణ్య శరణ్య, అనన్య శరణస్త్వత్పాదారవిన్ద యుగలం శరణమహం ప్రపద్యే.

ఇప్పటివరకూ ఆశ్రయింపబడవలసిన వానిని తెలియజేసి ఇకమీదల ఆశ్రయించుటకు ఉపయోగపడు గుణములను తెలియజేయుచున్నారు.

కారుణ్యము, సౌశీల్యము, వాత్సల్యము, ఔదార్యము, ఐశ్వర్యము, సౌందర్యము మొదలైన కల్యాణ గుణాలన్నీ అపారంగా కలిగినవాడు.

అపారకారుణ్య : కారుణ్యమంటే కృప. "పరదుఃఖాసహిష్ణుత్వమ్". అనగా ఇతరుల యొక్క దుఃఖాన్ని చూచి సహించలేకపోవుట. అది అపారం. తప్పక దండింపబడవలసినవాని విషయంలో కూడ ఈ కారుణ్యం మనకి కనిపిస్తుంది.

"వధార్హమపి కాకుత్స్థః కృపయా పర్యపాలయత్" తల్లి సీతమ్మను హింసించిన కాకాసురుడు వధించుటకు తగినవాడే అయినా కృపతో కాకుత్స్థుడు వానిని రక్షించాడు.

"గచ్ఛ అనుజానామి రణార్థితతస్త్వమ్" యుద్ధంలో చేతికి దొరికిన రావణాసురుని తిరిగి లంకకు వెళ్లి పరికరములతో రమ్మని అనుజ్ఞ ఇచ్చిన కారుణ్యమూర్తి.

సౌశీల్య : "న్యూనాధికత్వ దర్శన జనితాஉ వజ్ఞా సాధ్వస సంహారార్థ ఇహ సౌశీల్యోక్తిః

దేవ, మనుష్య అవతారములలో వలె మత్స్యకూర్మాద్యవతారములలో కూడ తానూ వాటిలో ఒకటిగా అయి నిర్విశేష నీరంధ్రమును చూపించెను. విష్ణుపురాణంలో "అహంవోబాంధవో జాతః" నేను మీ బంధువును అని చెప్పినట్లు, రామాయణంలో

"ఆత్మానం మానుషం మన్యే" అని తనను మనుష్య మాత్రునిగా అవతార పరిసమాప్తి వరకూ మానవులతో సమానంగా ప్రవర్తించుటచే ఆయన సౌశీల్యం తెలుస్తున్నది.

వాత్సల్య : ఆశ్రయించిన వారి విషయంలో దోషాన్ని కూడ భోగ్యంగా స్వీకరించుట వాత్సల్యం. "రిపూణామపి వత్సల" అని శత్రువుల విషయంలో కూడ ఆయన వాత్సల్యం విదితమౌతున్నది.

ఔదార్య : "అర్థిషు ఉదారత్వవచన హేతుభూత అర్థిత ప్రదానే స్వప్రయోజనాభి సంధిమత్త్వం ఔదార్యమ్". కోరిన వారికి వారి స్వరూపానికి అనురూపాలైన అపేక్షితాల్ని తీర్చేటప్పుడు ఆ ఇచ్చుటకు ప్రయోజనము తనకే అనునట్లు ఇచ్చుట.

ఐశ్వర్య : అనగా నియంతృత్వం. అనాదికాలం నుండి స్వరక్షణమే వృత్తిగా గల జీవుల్ని ఏదో ఒక వ్యాజంతో తనచేత నియమింపబడుటకు అభిముఖంగా చేయు శక్తి ఇక్కడ ఐశ్వర్యమని చెప్పవచ్చు. అది అపారము.

సౌందర్య : ఈ సంసారుల యొక్క చిత్తములను తనకు వశమగునట్లు చేయుటలో ఉపాయంగా సౌందర్యాన్ని చూడవచ్చు. విరుద్ధ ప్రకృతులు కలిగిన శూర్పణఖ మొదలగు వారి విషయములోను, సాత్త్విక ప్రవృత్తి కలిగిన ఋషుల విషయములోను, దృష్టిని, చిత్తమును అపహరించి వారికి తన మీద ప్రీతి కలిగించునట్టి సౌందర్యము కలవాడు.

"సందర్శనాధకస్మాచ్చ పుంసాం సంమూఢ చేతసామ్ కువాసనా కుబుద్ధిశ్చ కుతర్క నిచయశ్చయః కుహేతుకశ్చ కుభావశ్చ నాస్తికత్వం లయం వ్రజేత్"

ఇది అర్చావతార విషయంలో చెప్పబడ్డది. మూఢులైన ఈ చేతనులు సర్వ దుర్లక్షణములూ కలిగినవారు అకస్మాత్తుగా స్వామి యొక్క సందర్శనం చేత వారిలో ఉన్న నాస్తికత్వము పోవును. ఆ సందర్శనమే అంతటి ఫలమును కలుగజేయును.

మహోదధే : ఇట్టి గుణములకు సముద్రము వంటివాడా!

అనాలోచిత విశేషాశేషలోక శరణ్య, ప్రణతార్తిహర :

జన్మ వృత్త, జ్ఞానములందు హెచ్చు తగ్గులను ఆలోచింపక ఎట్టివారైనా వచ్చి ఆశ్రయించుటకు అనుకూలంగా సర్వలోకములకూ శరణ్యమై వెలసినవాడు "సర్వలోక శరణ్యాయ రాఘవాయ మహాత్మనే" రాముడు తనను నమ్మి చేరినవారెవ్వరైనా అట్టి

వారికందరికీ శరణమొసగుటలో సమర్ధుడు. శరణమని చేరినవారు ఏకులమువారైనా, విద్యావిహీనులైనా, నడువడి లేనివారైనా తారతమ్యము చూడకుండా శరణమనుటయే చాలునని అందరినీ రక్షించు స్వభావము కలవాడు రాముడు. ఇచట "విశేష" అనే శబ్దం చేత జన్మవృత్త గుణ తారతమ్యం తెలియజేయబడుతోంది. గీతలో "సర్వస్య శరణం సుహృత్" అని 'సుహృదం సర్వభూతానాం" అని చెప్పినట్లుగా ఆయనే శరణ్యుడు.

"ఏకః కృష్ణ నమస్కారో ముక్తి తీరస్య దేశికః–"

కృష్ణునికి చేసే ఒక్క నమస్కారం ముక్తి అంచుకి తీసుకువెళ్లే గురువు. అన్నట్లుగా అల్పయత్నంతో సాధింపబడునది అని తెలియజేయబడుతున్నది. 'అనాలోచిత విశేషం యధాతథా అశేషాణాం లోకానం శరణ్య' అనుట. ప్రణతార్తిహరుడనగా ఆశ్రయించిన వారి దుఃఖాల్ని తీర్చేవాడు అని. "ప్రపన్నార్తిహరం విష్ణుం". ప్రపన్నుల యొక్క ఆర్తిని తీర్చువాడు విష్ణువే కదా!

ఆశ్రిత వాత్సల్యైక జలధే :

"మిత్రభావేన సంప్రాప్తం", "దోషోయద్యపి" మొదలైన వాటివల్ల స్వామి యొక్క వాత్సల్య గుణం తెలియజేయబడుతోంది. ఆశ్రయించిన వారి తప్పులను చూడక వానిని భోగ్యంగా స్వీకరించుటయే వాత్సల్యం. ఆ గుణమునకు సముద్రమైన వాడా! అని సంబోధిస్తున్నారు.

ఆశ్రయణ అర్హతను చెప్పి, ఆశ్రయించిన వారి యొక్క ఆర్తిని తీర్చువాడా అని చెప్పి, దానికి ప్రధానంగా కావలసిన వాత్సల్యాన్ని ఇప్పుడు తెలియజేసారు.

అనవరత విదిత నిఖిలభూత జాత యధాత్మ్య : సకల పదార్థముల యొక్క యథార్థ స్థితిని పరిపూర్ణముగా తెలిసికొనినవాడా! ఆయనను శరణు పొందుటకు మనము ఆకించనులము, అనన్యగతి కులము అవవలెను. ప్రాతికూల్య నివర్తనము, అనుకూల్య సంకల్పము ఉండవలెను. "కురుష్వ మాం అనుచర" – లక్ష్మణుడు రామచంద్ర ప్రభువును నన్ను నీతో కూడి ఉండువానినిగా చేసుకొమ్మని ప్రార్థించాడు. అనుచరుడనగా అతనితో కలసి సంచరించువాడు. నా స్వరూపము నీకు అనుచరుడిగా ఉండిననే నిలచి ఉండును. నాఅంత నేను నీకు అనుచరుడిగాఉండజాలను. నీవే నన్ను అనుచరునిగా చేసుకొనవలెను అని ఇట్లు ప్రార్థన చేయవలెను. కాని అట్లు చెప్పవలసిన అవసరము లేకనే ఆతడే తెలుసుకొనగల సమర్థుడు, సర్వజ్ఞుడు.

అశేష చరాచర భూత నిఖిల నియమన నిరత : జంగమ స్థావరాత్మకమైన సకల పదార్థముల యొక్క సర్వ ప్రకార నియమనము (శాసించుటను) చేయుటకు సమర్థుడా!

బంధింపబడు జీవుడు, బంధకమైన ప్రకృతి – ఈ రెండింటి యందు భేదము లేక శాసింపగల సమర్థుడు.

అశేష చిద చిద్వస్తు శేషిభూత : ఇట్లు రక్షించుటకు మనలో అనుకూల్య భావమును పెంచి, ప్రాతికూల్యమును తగ్గించి తన దగ్గరకు చేర్చుకొనుటకు ఏమి ప్రయోజనము? ఆయన సకల చేతనా చేతనములకు శేషి అయినవాడు. శేషి కనుక మన కైంకర్యములను స్వీకరించవలసిన బాధ్యత ఆయనదే. అది ఆయన యొక్క కార్యము.

నిఖిల జగదాధార : సకల జగత్తునకు ఆధారమైనవాడా !

అఖిల జగత్స్వామిన్ : సకల జగత్తునకు నాధుడా !

భగవద్భాగవత విషయంలో అపరాధం చేసిన వారికి ఆధారం ఎవరూ లేరా? అని భయపడవలసిన అవసరం లేకుండా వారికి ఆ అపరాధములను పోగొట్టి ఆభిముఖ్యమును కలిగించువాడు ఆయనే అనునట్లుగా 'అఖిల జగత్స్వామిన్' అని వాడినారు. "మదేక వర్జం కిమదం వ్రతం తే" – విభీషణుని అనుగ్రహించు సమయమును స్వామి ఒక ప్రతిజ్ఞ చేసెను. తనను ఆశ్రయించిన చేతనుని, సర్వ భూతములకూ రక్షణ నిచ్చి ఏలుకుంటాను అని చేసిన ప్రతిజ్ఞకు "నన్ను తప్ప" అని ఏమైనా ఒక నియమమున్నదా! అని యామునులు ప్రశ్నించినట్లుగా ప్రశ్నించవలసిన అవసరము లేకుండా ఆయన నాకు ప్రత్యేకముగా స్వామి అని అనుచున్నారు.

అసత్స్వామిన్ : నాకు స్వామియైనవాడా !

ఇంతకుముందు శేషిత్వమును చెప్పారు. అది సంబంధపరము, అక్కడ శేషి శేష భావమును తెలియజేసారు. ఇక్కడ 'అస్మత్స్వామిన్' అనుటలో సంబంధానుగుణమైన నియమనపరంగా వాడారు.

సత్యకామ : అవాప్త సమస్త కాముడగు వాడా !

"అకించనోஉనన్య గతీ శ్శరణ్య" అని చెప్పినట్లు అకించనుడైన వాని రక్షణమును పరిపూర్ణముగా చేయువాడు.

సత్యసంకల్ప: అనాయాసముగా ఎవరి చేతనూ అడ్డగింపరాని విధముగా నెరవేరునట్టి సంకల్పము కలవాడు.

సకలేతర విలక్షణ : చేతనా చేతనముల కన్న విలక్షణమైన వాడా! ఆశ్రితులకు అనుకూలమైన (అనుభావ్యమైన) స్వరూప రూప గుణములు కలవాడు. ఇతరులెవరూ ఆశ్రితులకు అపేక్షితములు తీర్చేవారు కారు. అందరికన్నా, అన్ని విధములా విశిష్టుడైనవాడు స్వామి. "విష్ణు పోతం వినా నాన్యత్కించిదస్తి పరాయణమ్".

ఇట్లు వారికి అనుభవించుటకు తగినట్లుగా ఉండుట ఎందుకు? దానిలో ఆయనకు స్వార్థమేమైనా ఉన్నదా? అనగా ఆయనను "అర్థికల్పక' అని సంబోధిస్తున్నారు.

అర్థికల్పక : కోరికలను కోరుకున్న వారికి కల్పవృక్షము వంటివాడు. యాచకులకు కల్పవృక్షముగా ఉండువాడు అనీ, యాచకుడుగను, కల్పవృక్షముగను ఉండువాడు అనీ చెప్పవచ్చు.

"ఉదారాస్సర్వఏవైతే" అని భగవద్గీతలో కృష్ణ పరమాత్మ చెప్పినట్లుగా అయనే సర్వులకూ అన్ని కోర్కెలూ ఈడేర్చువాడు.

ఆపత్సఖ : ఆపద సమయములో తోడ్పడువాడు.

సర్వ రక్షకుడు ఆయనే. తల్లిదండ్రులు, బంధువులు కూడ వదలివేసిన స్థితిలో ఆయనే రక్షించువాడు స్తోత్రరత్నములో –

"రఘువర యదభూస్త్వం తాదృశో వాయసస్య
ప్రణత ఇతి దయాళుర్యస్య చైద్యస్య కృష్ణ"

రామావతరమున భూమిపై పడినదని కాకాసురుణి దయాళుడవై రక్షించితివి. ఆపరాధములు చేసిన శిశుపాలునికి దివ్యమైన సాయుజ్యము నిచ్చితివి అన్నట్లుగా అందరకును రక్షకుడు ఆయనే. 1. విశ్వసనీయత, 2. స్నేహ విషయమును సూచించున్నట్లుగా 'సఖ' శబ్దము ప్రయోగించారు. శత్రువుల విషయములో ఇది మనము చూచుచున్నాము. ఇష్టమును చేకూర్చుట, అనిష్టమును నివారించుట రెండునూ మనము ఈ ఆపత్సఖలో చూడవచ్చు. వీనికి కారణము ఆయన 'శ్రీమన్నారాయణుడు" అగుట.

శ్రీమన్నారాయణ : పురుషకార భూతురాలైన లక్ష్మీదేవితో ఎప్పుడూ కూడి ఉండేవాడు అనేది 'శ్రీమన్' అనే శబ్దం చేత తెలుస్తోంది. ఈమె పురుషకారము చేయుటకు ముందే

తాను సృష్టి చేసి ఈ జీవులలో అను ప్రవేశము చేసి వాటిని నిలబెట్టినవాడు, ఆధారమైనవాడు అని తెలియజేస్తూ 'నారాయణ' అను పదము వాడబడినది.

అశరణ్య శరణ్య : వేరొక రక్షకులు లేని వారికి రక్షకుడైనవాడు.

అనన్య శరణ్య : ఇతరమైన దిక్కులేని వాడనైన నేను.

"పత్తిలార్ పత్త నిన్నానే" పట్టు లేనివారికి పట్టు "ఈ స్వామి. వేరొక ఉపాయం లేనివారికి తానే ఉపాయమౌతాడు అని ఆళ్వార్లు సూచించారు.

త్వత్పాదారవింద యుగళం శరణమహం ప్రపద్యే :

నీయొక్క శ్రీపాదములను ఉపాయముగా నేను పట్టుకొనుచున్నాను.

ఇక్కడ 'అహం' అనే శబ్దం ప్రయోగించడం చేత ఉపాయాంతర శూన్యత్వం, అపాయ భీరుత్వం, అతి శంకారాహిత్యత్వం, ప్రయోజనాంతర తదుపాయ పరిత్యాగిత్వం, మోక్షార్థ ప్రపత్యున్ముఖత్వం సూచింపబడ్డాయి. "త్వత్" శబ్దం చేత ఇప్పటి వరకూ చెప్పిన స్వామి యొక్క యోగ్యత తెలియుచున్నది.

ఇక ఆవశ్య కర్తవ్యం పాదగ్రహణమే. ఆ పాదములు 'అరవింద' శబ్దము చేత భోగ్యత్వము కూడ సూచింపబడినది. యుగళ శబ్దము చేత పాదద్వంద్వం సూచింపబడినది. ఇప్పటి వరకూ ద్వయమంత్రము నందలి 'శ్రీమన్నారాయణ చరణౌ శరణం ప్రపద్యే' అనే పూర్వ ఖండం పూర్తిగా వివరింపబడినది. ఇక మీదట ఉత్తర ఖండమూ యొక్క వ్యాఖ్యానం ఉంటుంది.

అత్ర ద్వయం

ద్వయ మంత్రమును ఇట అనుసంధించు కొనవలెను. అర్థముతో అనుసంధానం చేయవలెనని కాని, మంత్రమునే అను సంధానము చేయవలెను అనికాని చెప్పవచ్చును. మన పెద్దలు ఈ చోట ద్వయ మంత్రమును తమకు మాత్రమే వినిపించునట్లు అనుసంధానము చేయుట చూచుచున్నాము.

"పితర మాతరం దారాన్ పుత్రాన్ బన్ధూన్ సఖీన్ గురూన్ రత్నాని ధనధాన్యాని క్షేత్రాణి చ గృహాణి చ సర్వ ధర్మాంశ్చ సన్త్యజ్య సర్వ కామాంశ్చ సాక్షరాన్ లోక విక్రాన్త చరణౌ శరణం తేఽ వ్రజం విభో

తమరు చేయు శరణాగతిలో ఏమైనా లోపమున్నదా అని పురాతన పురుషులు పాటించిన శరణాగతి ప్రక్రియను తెలియజేసిన వచనములను ముందుంచుకొని శరణాగతిని చేయుచున్నారు. పూర్వులు తెలియజేసిన వానిలోని భావములే కాక వారిపలుకులు కూడ తలచుకొనుట వల్ల భగవంతుని అనుగ్రహము కలుగును. మనకు ఇచట ఒక శంక కలుగవచ్చును.

శరణాగతిని మరల మరల చేయవలెనా?

పునఃపునః ప్రపద్యతే అనే శంక అవసరం లేదు. ఇది పూర్వులు తెలియజేసిన వచనములను మరల మరల తలచుకొనుటయే జరుగుచున్నది. ఈ శ్లోకం పూర్వార్థంలో చేతన పదార్థములను అనగా తండ్రిని, తల్లిని, భార్యను, కుమారులను, బంధువులను, స్నేహితులను, గురువులను తెలియజేసిరి. ఉత్తరార్థంలో అచేతనమైన రత్నములను, ధన ధాన్యములను, భూములను, ఇండ్లను, సకల ధర్మములను వదలిపెట్టుట చూపిరి. ఇవి అన్నీ ఉపాయాంతర సహకారులుగను, స్వయంగా ప్రయోజనం కలవి కనుక ఉపేయముగను కన్పట్టును. తల్లి, తండ్రి మొదలైనవారు భగవంతుని సహాయం లేక తమంత తాముగా బిడ్డలకు రక్షకులు కారు. కావున వారికి వేరొక ఉపాయం అవసరం. భగవద్రామానుజులు అట్టి వారిని కాదని సాక్షాత్తూ ఉపాయమైన నారాయణునే స్వీకరించదలచి వీటిని వదలుట తెలియజేయుచున్నారు.

హే విభో = ఓ స్వామీ!

పితరం మాతరం దారాన్ = తండ్రిని, తల్లిని, భార్యను పుత్రాన్ బంధూన్ సఖీన్ = కుమారులను, బంధువులను, స్నేహితులను, గురూన్ = శాస్త్రోపదేశం చేసిన గురువులను, రత్నాని ధనధాన్యాని = రత్నములను, ధనధాన్యములను, క్షేత్రాణి చ గృహాణి చ = భూములను, ఇండ్లను, సర్వ ధర్మాంశ్చ = సకల ధర్మములను, సర్వకామాంశ్చ = సకల కామ్య పురుషార్థములను, సాక్షరాన్ = కైవల్యమును, సన్త్యజ్య = విడిచి పెట్టి, తే = నీ యొక్క, లోక విక్రాంత చరణౌ = లోకములన్నింటినీ కొలచిన శ్రీ పాదములను, శరణం వ్రజ = శరణజొచ్చినాను.

"మాతృదేవోభవ", "పితృదేవోభవ", "ఆచార్యదేవోభవ" అని శాస్త్రములు విధించుచుండగా వాటిని వదలుచున్నాను అని శాస్త్ర విధి తెలిసిన భగవద్రామానుజులు ఇట్లు అనుట న్యాయమేనా? దారాన్ – స్త్రీలను – సహధర్మానుచారిణిగా మన

ధర్మాచణములో తోడు పడుచుండగా ఆమెను వదలుట ఎట్లు? పుత్రుడు – పున్నామ్నో నరకాత్త్రాయత ఇతి పుత్రః అనగా పున్నామ నరకము నుండి కాపాడువాడు పుత్రుడు కద! వానిని వదలుట ఎట్లు : అని అనుమానము వచ్చును. భగవద్రామానుజులు తాము ఆచార్యులను వదిలిపెట్టిన వారు కాదే. యధార్థముగా వదిలిపెట్టదగిన ధన ధాన్యములతో పాటు వీటిని కూడ చెప్పుట ఎట్లు పొసగును? పై వాటిని వదిలిపెట్టుట వారితో విరోధపడి వదలుట కాదు. కామ్యమునకో, అర్థమునకో ఉపయోగపడుదురు అని వారిని స్వీకరించ కుండుటయే ఇచట త్యాగము. "కొణ్డపెణ్డీర్ మక్కళు త్తార్ శుత్తత్తవర్ పిఱరుమ్" అను తిరువాయ్ మొழிలో స్వీకరించిన భార్యను, బిడ్డలను, బంధువులను, జ్ఞాతులను వదిలిపెట్టునట్లు ఉపదేశించిరి. వీరందరు ఏదో ఒక ప్రయోజనం ఉంటేనే ప్రేమిస్తారు. తప్ప అవసరం లేకపోతే వీరెవరూ దగ్గరగా కూడ రారు. కాని ముక్తికి ముఖ్యకారణం ఆచార్య సంబంధమే కద! అట్టి ఆచార్య సంబంధమును ఇట విడుచుచున్నాను అని చెప్పుటలో అర్థమేమి : ఆ తిరువాయ్ మొழிలోనే ఫలశ్రుతిని చెప్పునప్పుడు ఈ పది పాశురములను అభ్యసించువారే మనకు ప్రాప్యులు అని మరల తెలియజేసిరి. ఒకచోట వదల వలెనని, మరియొకచోట వారే ప్రాప్యులని ఏ భావంతో ఆళ్వార్లు తెలియజేసిరో అదే భావమును ఇచట కూడ గ్రహించవలెను. తల్లిదండ్రులను ఆచార్యులను, పుత్రమిత్రాదులను అన్నింటిని భగవద్విభూతిగా తలచుటయే ఇచట మనము అర్థము చేసుకొనవలెను. వీరు భగవద్భాగవత అనుభవ విరోధులైనచో వారలను వదిలిపెట్టవలెను.

"స్వ ధర్మాంశ్చ" అనుచోట ధర్మ శబ్దముతో ఉపాయరూపమైన కర్మయోగాదులు తెలియుజేయుబడుచున్నవి. "సర్వకామాన్" అనుచోట స్వర్గలోకాధిపత్యం, బ్రహ్మలోకాధిపత్యం మొదలైన బ్రహ్మైశ్వర్యపర్యంతం తెలియజేయబడుచున్నది. "సాక్షరాన్" ఆత్మ మాత్రానుభవం. అనగా కైవల్యం, "సన్త్యజ్య" సమ్యక్ త్యక్త్వా సవాసనగా వదిలిపెట్టుట లేక లజ్జా పురస్సరంగా వదలుట. "లోక విక్రాంత విభు" అను శబ్దములచే సౌలభ్యం, పరత్వం తెలియజేయ బడుచున్నవి. వారందరి శిరస్సులపై ఆ శ్రీపాదములను ఉంచుటచే వాత్సల్యము సూచింపబడుచున్నవి.

శీలాది గుణములతో కూడిన జ్ఞాన శక్త్యాది గుణపూర్ణుడైన ఆ స్వామి శ్రీపాదములే మనకు ఉపాయమని తెలియజేయబడుచున్నది. "తే" అనుచోట లక్ష్మీ సంబంధము అనుసంధానం చేయవలెను. "చరణౌ" అనుటచే ఒక రూపము

తెలియజేయబడుచున్నది. "శరణం" అనుట వలన ఉపాయ భావము చెప్పబడుచున్నది. ఇక మీదట ఈ వదిలిపెట్టిన విషయములన్నీ ఆ స్వామే అని చెప్పుచున్నారు.

"త్వమేవ మాతా చ పితా త్వమేవ త్వమేవ బంధుశ్చ గురుస్త్వమేవ! త్వమేవ విద్యా ద్రవిణం త్వమేవ త్వమేవ సర్వం మమ దేవదేవ॥"

ఇంతకు ముందు శ్లోకంలో వదిలిపెట్టినట్లు చెప్పినవన్నీ భగవంతుడే అని ఈ శ్లోకంలో చెప్పుచున్నారు.

దేవ దేవా ! = దేవతలకు దేవుడైన వాడా!, మమ = నాకు, త్వమేవ మాతా = నీవే తల్లివి, పితా త్వమేవ = నీవే తండ్రివి, త్వమేవ బంధుశ్చ = బంధువునూ నీవే, గురుస్త్వమేవ = జ్ఞానోపదేశం చేయు గురువునూ నీవే, త్వమేవ విద్యా = ఉపదేశించబడు జ్ఞానమునూ నీవే, ద్రవిణం త్వమేవ = ధనమూ నీవే, త్వమేవ సర్వం = సమస్తమూ నీవే

భగవంతుడు ప్రియమునే కోరువాడు కనుక తల్లిగానూ, హితమును కోరువాడు కనుక తండ్రిగానూ చెప్పేరు.

"ప్రళయ దశాయాముదరే స్థాపయిత్వా ప్రసవనాత్ మాతా" ప్రళయదశలో ఉదరంలో ఉంచుకొని రక్షించి, మరలా సృష్టి చేయుటచే తల్లి తెలియజేయబడుచున్నది.

ఇచ్చట "త్వమేవ" అనుచోట నీవే అనగా నీ పాదములే అని గ్రహించవలెనని అందురు. "త్వమేవ బంధుశ్చ" సకల విధ బంధువులు చేయు ఉపకారముల నన్నింటిని చేయువాడు ఆ భగవంతుడే అంతరాత్మగా ఉండి నడిపించువాడు కనుక ఆయనే బంధువు. అంధకారమును తొలగించువాడు కనుక గురు శబ్దముచే తెలియజేయుచున్నారు. సకల వేదములను సకల శాస్త్రములను అనుగ్రహించినవాడు ఆయనే.

''లక్ష్మీనాథ సమారంభాం'' అనే మన ఆచార్య పరంపరలోవారే ప్రధమాచార్యులు.

"త్వమేవ విద్యా" ఉపదేశింపబడు జ్ఞానము కూడ నీవే.

జ్ఞాన ప్రతి పాద్యమైన విషయమూ నీవే.

"ద్రవిణం త్వమేవ" ద్రవిణం అనగా ద్రవ్యము, భోగానికి ఉపకరణమై ఉండునది. ఇచట భోగోపకరణము పరభక్త్యాదులు. అవి అన్నియూ నీవే అనుట.

"త్వమేవ సర్వం" చెప్పదలచిన సంబంధములన్నీ నీవే.

"దేవ దేవ" – "అయర్వఱు మమరర్ కళదిపతి" ఆయనే

అమరులనగా మరణము లేనివారు. భగవదనుభవమందు విస్మృతి కలుగుటయే మరణము. అట్టి మరణం లేనివారు నిత్యసూరులు. వీరిలో మరల రెండు తెగల వారున్నారు. ఒకరు నిత్యులు, వేరొకరు ముక్తులు. వీరిద్దరికినీ విస్మృతి లేదు. ఒకరికి భగవద్విస్మృతి ఎన్నడునూ లేనేలేదు. వేరొకరికి సంసారంలో ఉన్నంత కాలం భగవద్విస్మృతి ఉండి తర్వాత నశించినది నిత్యసూరులు సర్వేశ్వరునితో సమానమైన గుణములు స్వరూపము కలిగి ఉందురు. కానీ లక్ష్మీదేవి ఎవరి వక్షస్థలముపై ఉన్నదో ఆయనే నారాయణుడు. సర్వేశ్వరునితో సమానులు చాలామంది ఉండి తానొక్కడైననూ అధిపతి అయిన స్వామి వారికి కూడ అందని పైవాడు.

దీనిచే ఉపాయము – పరమాత్మనుపొందు సాధనము, ఉపేయము – పొందదగిన వస్తువు పరమాత్మ రెండూ నీవే అనీ, సర్వవిధ సంబంధములూ ఆయనతోనే అని తెలియజేసినారు.

పితాఽసి లోకస్య చరాచరస్య త్వమస్య పూజ్యశ్చ గురుర్గరీయాన్
నత్వత్సమోఽస్త్యభ్యధికః కుతోఽన్యో లోకత్రయేఽ ప్యప్రతిమ ప్రభావ ॥

తస్మాత్ప్రణమ్య ప్రణిధాయ కాయం
ప్రసాదయే త్వా మహమీశ మీడ్యం ।
పితేవ పుత్రస్య సఖేవ సఖ్యుః
ప్రియః ప్రియాయార్హసి దేవ సోఢుమ్ ॥

ఇంతకు ముందు శ్లోకములలో తనకొక్కనికే తల్లి తండ్రి అనునట్లు 'త్వమేవ మాతా చ పితా త్వమేవ' అనిరి. కాని ఈ సంబంధము అందరకు సమానమే అని తెలియచేయుచు ఇప్పుడు చెప్పుచున్నారు.

అప్రతిమ ప్రభావ : అసమానమైన ప్రభావముకల ఓ స్వామీ! అని సంబోధించుచున్నారు.

పితాసి లోకస్య చరాచరస్య : జంగమ స్థావర రూపమైన ఈ ప్రాణి సమూహమున కంతకును ఉత్పాదకుడువు నీవే.

త్వమస్య పూజ్యశ్చ : అందరికినీ పూజ్యతముడవు, పూజార్హుడవు నీవే.

గురుర్గరీయాన్ : అజ్ఞానమును పోగొట్టు శ్రేష్ఠుడైన ఆచార్యుడును నీవే.

"గరీయాన్ బ్రహ్మదః పితా" బ్రహ్మను అందించినవాడే పూజ్యతముడైన తండ్రి. 'గరీయాన్' అనుటవల్ల ఆయన యొక్క పూజ్యతకు అవధి చెప్పబడినది. "లోకత్రయే అపి" బద్ధ, ముక్త, నిత్య చేతన వర్గము అని కాని లేక కృతక, అకృతక, కృత కాకృతక లోకములని కాని చెప్పవచ్చును. వీటన్నిటి యందు "నత్వత్సమోఽస్తి" నీతో సమానుడు లేడు. "అభ్యధికః కుతః అన్యః" సమానుడే లేనప్పుడు అధికుడైనవాడు ఎట్లు ఉండును? ఇచ్చట "నత్వత్సమోఽస్తి" అనుటచే అన్యులెవరునూ నీకు సములు లేరు అని తెలియుచుండగా మరల "అన్య" శబ్దమును వాడుట ఎందులకు అని అనుమానము వచ్చును. అప్పుడు "త్వదన్య" అని దానికి అన్వయము చేసి చెప్పవలెను. అనగా నీ కంటె అన్యుడెవడునూ నీకు సముడు లేడు అనుటచే నీకు నీవే సముడవు అని అర్థము.

గగనం గగనాకారం సాగరస్సాగరోపమః
రామరావణయోర్యుద్ధం రామరావణయోరివ

అని రామాయణంలో రామరావణ యుద్ధాన్ని వర్ణించినట్లు నీకు నీవే సాటి వేరొకటి చెప్పుటకు అవకాశం లేదు.

"ఒత్తారై మిక్కారై ఇలైయాయవిరే" సములు, అధికులు లేనివాడు ఆ సర్వేశ్వరుడే అని చెప్పుచున్నారు. "అప్రతిమ ప్రభావ" అని చెప్పి, మరల నీకు సముడు లేడు అనుటలో ఈ మూడు లోకములలో నీకంటే వేరొకరు కారుణ్యాది గుణములలో ఏ గుణమును బట్టికాని నీకు సమానుడు లేడు అని తెలియచున్నది.

భగవద్రామానుజులు ఇంతకు ముందు తాను చేసిన శరణాగతికి ఇక్కడ క్షమాపణ కోరుచున్నారు. ఇది తనను బట్టియా! లేక భగవంతుని బట్టియా? అని చూచిన తనను బట్టియే అని తెలియుచున్నది. అనాది కాలము నుండి అపరాధములు చేసి మూటకట్టుకొని ఈనాడు ఆయన వైపు అభిముఖ్యము కలుగగనే రక్షించుటకు ఆయన నుండి లోటు లేదు. ఆయన **రిపూణామపి వత్సలః** శత్రువుల విషయమున

కూడ వాత్సల్యమును చూపును. కాని అనన్యార్హ శేషభూతులమైన మనము అపరాధములను చేసిచేసి ఇప్పుడు వచ్చి "నన్ను క్షమించుము", "నీవే శరణు" అనుట అది అపరాధమే కాదు శేషత్వహాని కూడ అని తలచి అపరాధ క్షమాపణను కోరుచున్నారు. ఆనాడు శరణు కోరుట ఏమి? మరల ఈనాడు క్షమించమని కోరుట ఏమి? అనగా ఆనాడు కాకాసుర వృత్తాంతములో మొత్తము మూడు లోకములు తిరిగి తిరిగి ఎవరూ రక్షకులు కారు అని తెలుసుకొని **తమేవ శరణం గతః** అని ఆ కాకాసురుడు రాముని పాదముల వద్ద శరణు కోరినట్లుగా వేరొక దిక్కులేనివారము కనుక శరణాగతి చేయవలెను. పూర్వ పాపాల్ని తొలగించుటకు శరణాగతి చేయవలసినదే. రక్షణ తనకు విధి విహితమని భావించు పరమాత్మకు రక్షణ విషయమును కొత్తగా నేర్పినట్లు రక్షించమని ప్రార్థించుట తగని పని అని అనిపించును. అందువల్ల నేను శరణాగతిని చేయుచున్నాను అనుట కూడ భయహేతువు కనుక మరల క్షమాపణ కోరుట కూడ తగినదే.

తస్మాత్ : (ఇంతకు ముందు 'త్వమేవ' అనుచోట చెప్పినట్లు సకల విధ బంధుత్వములు నీతోనే అగుట వలన).

ఒక్క భార్య భర్తృ సంబందము మాత్రమే ఉన్నచో అది ఒక నియమమునకు లొంగియుండును కాని సకల విధ బంధుత్వములు ఆయనతోనే కనుక ఏ రకమైన అపచారమైన క్షమాపణ కోరుటకు తగియున్నది.

ప్రణమ్య : నమస్కరించి, మానసికముగా నమస్కారమర్పించి.

ప్రణిధాయకాయం : శరీరముతో దండ ప్రణామము చేసి, ఇట్లు మానసిక శారీరక సమర్పణ సూచింపగనే వాచికము కూడా దానిలోనే ఇమిడి ఉన్నది. అందుచే త్రివిధకరణములతో అనగా కాయిక, వాచిక, మానసిక వ్యాపారములచే ఆయనను శరణు కోరుట తెలియుచున్నది.

ప్రసాదయే : ప్రసన్నునిగా చేసుకొనుచున్నాను. ఎవరినిట్లు ప్రసన్నునిగా చేసుకొనుచున్నది. అనగా –

ఈశమీడ్యం త్వాం : సర్వనియామకుడు, స్తోత్రార్హుడు అగునట్టి నిన్ను, భక్తివలె ప్రపత్తి కూడ ఆయనను ప్రసన్నునిగా చేసుకొనుటకు ఉపయోగపడును. ఇచ్చట భగవద్రామానుజులు కోరునది **మదిష్ట విఘాత అనిష్ట ప్రాప్తి హేతు భూత మత్కృత**

అపరాధ జనిత అప్రీతిరూప కాలుష్య రహితం కరోమి అని అనగా నాకు ఇష్టమైనది కలుగకుండా అనిస్టమైనది పొందేలా చేసే నా చేత చేయబడిన అపరాధములచే కలిగిన అప్రీతి రూపమైన కాలుష్యమును నివారింపుము" అని కోరిరి.

అనగా నాకు ఎప్పుడూ నీపై ప్రీతి కలిగియుండేలా అనుగ్రహించమని ప్రార్థించారు. ఇది ఎవరు చేయవలెను? "త్వాం" నీవు. అనగా సర్వభూతములకు సుహృత్ అయినవాడవు కానీ నా అపరాధముల చేత నీవు కూడ కలుషితమైన బుద్ధి కలవాడవు అగుదువు. అట్టి నీవు –

అహం : నేను. అనన్యార్హ శేషభూతుడనై ఉండి అపరాధములను చేసి ఇప్పుడు వచ్చి శరణు కోరినవాడను.

ఈశం : అపరాధులను కూడ నిగ్రహించిన సామర్థ్యము కలవాడవు. అపరాధములను ఎందుకు సహించవలెను అనిన "పితేవ పుత్రస్య సఖేవ సఖ్యుః" అని చెప్పుచున్నారు. అపరాధము చేసిన పుత్రుని అతడు మరల ప్రార్థించినప్పుడు తండ్రి ఎట్లు క్షమించునో, చెలికాడు చేసిన తప్పులను చెలికాడు ఎట్లు సహించునో అట్లే **ప్రియప్రియాయార్హసి దేవ సోఢుం** – పరమ కారుణికుడవైన నీవు ఇష్టుడనైన నా యొక్క సమస్త అపరాధములను సహించి క్షమింపదగుదువు. **ప్రియఃప్రియా యార్హసి** అనుచోట ప్రియురాలి తప్పులు ప్రియుడు సైచినట్లు అని కూడ చెప్పుకొనవచ్చును. ఈ శ్లోకములో 'ప్రణమ్య' అనగా శరణ వరణము చేసి అని ప్రపత్తిని తెలియచేసిరి. ఈ ప్రపత్తికి అంగములుగా చెప్పబడు ఆనుకూల్యతా సంకల్పము, ప్రాతి కూల్య వర్జనము, రక్షించునని నమ్మకము, రక్షింపుమని ప్రార్థించుట, ఆత్మ సమర్పణము, నైచ్యాను సంధానము అను ఆరు అంగములు కలవు. అవి పూర్వ శ్లోకము నందలి పితృత్వ, గురుత్వాదులను జ్ఞాపకము చేయు 'తస్మాత్' అను పదము చేత ఆనుకూల్యతా సంకల్పము 'నత్వత్సమో...' అనుటచే ప్రాతికూల్య వర్జనము "ఈశమీడ్యం" అనుటచే రక్షించినను విశ్వాసమును, "ప్రసాదయే" అనుటచే రక్షింపుము అను ప్రార్థన, "అహం" అనుటచే నైచ్యానుసంధానము "పితేవ" ఇత్యాదులచే ఆత్మ సమర్పణ తెలుపబడుచున్నవి.

మొదటి చూర్ణికలో ప్రాప్యరుచి కలుగుటకు పొందించువాడు ఆయనే అను నమ్మకము కలుగుటకు లక్ష్మీదేవి అనుగ్రహములను శరణుజొచ్చిరి. రెండవ చూర్ణికలో ఆమె అనుగ్రహమును పొంది ఆపై ఉభయ విభూతి నాథత్వము చెప్పి, ఆశ్రయించుటకు

తగిన శీలాది గుణములను స్మరించి, అమ్మవారి పురుషకారముతో శరణు వేడిరి. తరువాత ఇతిహాస పురాణ ప్రక్రియ రూపంగా శరణు కోరిరి.

సకృదేవ ప్రపన్నాయ, అనునట్లు, ఒక్కసారి శరణు కోరిన చాలును కాని ప్రాప్యత్వరచే మరల శరణు కోరుచున్నారు.

కర్మ, కర్మ వలన అజ్ఞానము, అజ్ఞానము చేత దేహ సంబంధము వరుసగా ఏర్పడును. ముందుగా కర్మను తెలియజేయుచున్నారు. ముందుగా అనిష్టాలు తొలగితే కాని ఇష్టప్రాప్తి జరగదు. అందువల్ల నమశ్శబ్దార్థాన్ని ముందుగా తెలియజేస్తున్నారు. అనిష్టాలేమిటి? దేహాత్మభ్రాంతి మొదలైనవి. భగవత్కైంకర్యం చేస్తున్నపుడు నేను చేస్తున్నాననే భావం వరకు అన్నీ విరోధులే. ఈ విరోధులు తొలగాలంటే కర్మ నశించాలి. కనుక వీరు కర్మతో ప్రారంభించారు. ఆళ్వారు మాత్రం విరోధుల్ని చెప్పినప్పుడు అవిద్యతో ప్రారంభించేరు. రామానుజులు కర్మను, ఆళ్వార్లు అవిద్యనూ ముందుగా చెప్పడానికి కారణమేమనేది ప్రశ్న. ఆళ్వార్లది స్వానుభవం కనుక దేహాత్మానుభవం వల్ల కలిగిన అహంకారమే నలుగుడు పెడుతోందనే భావనతో అవిద్య ముందుగా చెప్పేరు. భగవద్రామానుజులు కూడ స్వానుభవమే ఐనా వీరు ఒక దర్శన వ్యవస్థాపకులవడం వల్ల మన దర్శనానికి కర్మ ప్రాధాన్యం ముఖ్యం కనుక కర్మతో మొదలు పెట్టేరు.

మనోవాక్కాయై రనాది కాల ప్రవృత్త, అనంతాకృత్యకరణ కృత్యాకరణ భగవదపచార భాగవతాపచార, అసహ్యాపచార రూప నానావిధానన్తాపచారాన్, ఆరబ్ధ కార్యాన్, అనారబ్ధ కార్యాన్, కృతాన్, క్రియమాణాన్, కరిష్య మాణాంశ్చ సర్వానశేషతః క్షమస్వ.

కర్మను చేయుటకు పరికరములు ఈ మనస్సు, వాక్కు, కాయము. ఇవి భగవంతుని వలననే లభించినది. కాని వీటిని అనర్థములు పొందుటకు ఉపయోగించుచున్నాము.

మన ఏవ మనష్యాణాం కారణం బంధ మోక్షయోః సర్వానిష్టములకు, ఇష్ట విఘాతములకు కారణము కర్మ కనుక దాని నివృత్తిని ఇచ్చుట కోరుచున్నారు.

అనాది కాల ప్రవృత్త : అనాది కాలము నుండి అనగా మొదలు తెలియని చాలా కాలం ముందరే కలిగిన,

అనంత : లెక్కలేని,

అకృత్యకరణ : చేయరాని పనులను చేయుట.

శాస్త్ర విరుద్ధములైన కృత్యములను చేయుట అనగా శాస్త్రములో చేయరానివిగా చెప్పబడిన దుష్కృత్యములను చేయుట. ప్రాణులను హింసించరాదు అను విధి ఉండగా దానినతిక్రమించి ప్రాణులను హింసించుట. ఈ పదార్థములు తినరాదు. అని ఉండగా వాటిని యథేచ్ఛగా తినుట – వీనిని అకృత్యకరణములు అందురు.

కృత్యాకరణమనగా శాస్త్ర విహితములైన వర్ణాశ్రమ ధర్మాలను సోమరితనము చేత, ఇతర కారణముల చేత అనుష్ఠింపక విడుచుట.

శక్త స్యాతీవ దోషవత్ శక్తి ఉండి అనుష్ఠించినిచో దోషమును కలుగజేయునవి కృత్యాకరణములు.

భగవదపచారము : రామకృష్ణాద్యవతారములలో సజాతీయ బుద్ధి కలిగియుండుటయు, అర్చావతార విషయములో ఉపాదాన స్మృతియు అనగా ఈ విగ్రహము దేనితో తయారు చేయబడినది అను ఆలోచనయు, పరమాత్మను దేవతాంతరములతో సాటిగా తలచుటయు ఇవి అన్నియూ భగవదపచారములుగా వచ్చును.

భాగవతాపచారములు : అర్థ కామ అభిమానము నిమిత్తముగా తీసుకొని విష్ణు భక్తుల విషయములో వివాదపడుటయు, భక్తుల విషయములో జన్మ వృత్తాది విషయాలలో ఆక్షేపణము చేయుట.

అసహ్యాపచారము : అర్థకామాది విషయములు ఊతగా కాక హిరణ్యకశిపుని వలె భగవద్విషయమును, భాగవత విషయమును వినను, చూడను ఓర్వక ఉండుట. పుత్ర వాత్సల్యమును కూడ మరచి నారాయణుడే అన్నియు అని పలికిన ఒక మాటను హేతువుగా తీసుకొని అగ్నితో దహించుట మొదలగు హింసలు పెట్టిన ఆ తండ్రి చేసిన కార్యములు అసహ్యాపచారములు. ఆచార్యుల విషయములో చేయు అపచారములు కూడ అసహ్యాపచారమే అనబడును.

భాగవతాపచారః భగవదపచారః
భగవదపచారః భాగవతాపచారః
భాగవత భక్త విషయాపచారః అసహ్యాపచారః
ఆచార్య విషయ అవరాధోవా

అని శ్రుత ప్రకాశికాచార్యులు చెప్పిరి. భాగవతుల యెడ చేయు అపచారము భగవదపచారమే అగును.

నానావిధ అనంత అపచారాన్ : పలు విధములను అపరిమితములైన తప్పులను లెక్కించుటకు వీలులేని విధముగా చేసిన అపచారములను ఒక్కొక్క విధముగనే అసంఖ్యాకాలు. ఒక్కొక్క విధముగనే అనంతములు.

యద్బ్రహ్మ కల్ప నియతానుభవేఽప్యనాశ్యం
తత్కిల్బిషం సృజతి జంతు రిహ క్షణార్ధే ....

అనేక బ్రహ్మ కల్పములు అనుభవించిననూ నశింపని పాపములను ప్రాణి అరక్షణములో చేయుచున్నాడు. అని 'వైకుంఠస్తవము'లో చెప్పినట్లుగా అపచారములు అనంతములు, అసంఖ్యాకములు.

ఈ వాక్యమున అనంత పదము రెండుసార్లు వాడబడినది, మొదటి పదము అకృత్యకరణ, కృత్యాకరణ అపచారములలో అన్వయించును. రెండవ అనంత పదము భగవదపచారాదులలో అన్వయించును.

ఆరబ్ధ కార్యాన్ అనారబ్ధ కార్యాన్ : మనముచేయు కర్మలు వెంటనే ఫలము నీయ జాలవు. పరిపాక క్రమమునే ఫలమునిచ్చును. అట్లు ఫలము నీయుటకు సంకల్పింపబడిన కర్మములనే ప్రారబ్ధములు అందురు. వాటినే 'ఆరబ్ధకార్యాన్ అని చెప్పిరి. ఇంకను ఫలము నీయకుండా ఉన్న కర్మలను అనారబ్ధ కార్యములు అని తెలియజేసిరి.

కృతాన్ క్రియమాణాన్ కరిష్యమాణాంశ్చ : కాలత్రయములందు చేయబడిన అపచారములు అనగా భూతకాలమునను, వర్తమాన కాలమునను, భవిష్యత్కాలమునను వ్యాపించి యుండు అపచారములు.

సర్వాన్ : అన్నిటిని. అన్ని విధములైన పాపములను. చెప్పుటకు వీలుకాని సర్వపాపములను.

అశేషతః క్షమస్వ : సవాసనగా పోవునట్లు మన్నించి అనుగ్రహించవలయును అని ప్రార్థించిరి. అపరాధాల్ని పూర్తిగా క్షాళనము చేయవలెనని తెలియచేయుటకు "సర్వ" శబ్దమును ప్రయోగించారు. కాని అపచారములు వైదిక కర్మల్ని ఆచరించుటకు అర్హతను పోగొట్టునవి కొన్ని, చేయు కర్మలకు అడ్డంకులను కల్గించునవి కొన్ని పూర్వ జన్మల

నుండి వాసనారూపమైన పాపములను కలిగించునవి కొన్ని ఉండును. వాటిలో మొదటి రెండు భగవానుని క్షమకు విషయములుగను, వాసనారూపముగా వచ్చు పాపములు మాత్రము క్షమావిషయము కాకపోవచ్చు. కాని ఇది కూడ తమకు విషయమును చేసి అనుగ్రహించవలసిందిగా భగవత్ రామానుజులు ప్రార్థిస్తున్నారు.

అనాదికాలప్రవృత్త విపరీతజ్ఞాన మాత్మ విషయం, కృత్స్న జగద్విషయం చ, విపరీతవృత్తం చ, అశేష విషయమద్యాపి వర్తమానం, వర్తిష్యమాణం చ సర్వం క్షమస్వ.

ఇంతవరకు చేయకూడని పనులు చేయుట, చేయవలసిన పనులు చేయకుండుట మొదలైన అపరాధములు క్షమించమని కోరిరి. ఇప్పుడు విపరీత వృత్తము (నడవడి) చే చేయు అపరాధములు క్షమించమని కోరుచున్నారు. ఇంతకు ముందు కోరినదే మరల కోరిన్నట్లు లేదా? అట్లు కాదు. అచట శాస్త్రవిరుద్ధమైన వాటిని అనుష్ఠించుట చేతను, విహితానుష్ఠానము చేయకపోవుటచేతను కలిగిన వృత్తహానిని చెప్పిరి. వేదాంత విషయజ్ఞానము లేకపోవుట చేత కలుగు వృత్తహాని ఇందు చెప్పబడినది. అందుచేత పునరుక్తి దోషము లేదు.

అనాదికాల ప్రవృత్త : అనాదికాలము నుండి చేయుచూపోయిన. ఆత్మవిషయం, కృత్స్న జగద్విషయం : ఆత్మనుగురించియు, సమస్త జగత్తునకు సంబంధించినదియు.

విపరీతజ్ఞానమ్ : ఒక విషయంలో మరొక రకమైన బుద్ధి కలుగుటయే విపరీత జ్ఞానమనబడును. **యథావస్థిత విషయ విరుద్ధాకార అవగాహి జ్ఞానమిహ విపరీత జ్ఞానమ్** తాడును చూచి పామను బుద్ధి కలుగుట, శుక్తిని రజతముగా భావించుట మొదలైనవి. ఈ విపరీత జ్ఞానము ఆత్మ యొక్క స్వరూపమే అన్నట్లుగా కనబడును. ఇది ఒకనాడు వచ్చి చేరినది అని చెప్పుటకు కుదరదు. ఎప్పుడు వచ్చి చేరినదో తెలియదు. అనాదిగా ఉన్నది. కానీ భగవంతుని అనుగ్రహం కలిగినపుడు ఈ విపరీత జ్ఞానము పోవుచున్నది. కనుక ఇది ఆత్మ యొక్క సహజమైన స్వరూపముకాదు అని తెలియుచున్నది. ఆత్మ విషయములో విపరీత జ్ఞానము అనగా దేహాత్మాభిమానము, స్వతంత్రాత్మ భ్రమ, అన్యశేషత్వ భ్రమ మొదలగునవి. జగద్విషయములో విపరీతజ్ఞానము అనగా దేవ, తిర్యక్, మనుష్య, స్థావర శరీరములను చూచి వాటిని అట్లే భావించుట. వాటిలోపల అంతర్యామిగా ఉన్న సర్వేశ్వరుని పర్యంతము జ్ఞానము వెళ్లకపోవుట.

విపరీత వృత్తంచ : విరుద్ధమైన అనుష్ఠానము.

ఆత్మ విషయం కృత్స్న జగద్విషయం అనేవి విశేషణాలు. ఇవి **విపరీత వృత్తం** అను విశేష్యమునందు అన్వయించును. ఆత్మ విషయంలో విపరీత వృత్తమనగా పరతంత్రుడైన తనను స్వతంత్రునిగా భావించి ప్రవర్తించుట. జగద్విషయంలో విపరీత విషయమనగా ఒకడు మనకు అపకారముచేసిన అది నా కర్మ ఫలము అనియో లేక కర్మలకు అనుగుణముగా ఈశ్వరుడు అనుగ్రహించిన ఫలమో అని తలచవలెను. కాని అట్లు తలచక నిమిత్త మాత్రుడైన ఆ చేతనుని (అనగా ఎవరి వలన అపకారము జరిగెనో అతని) విషయములో మనకు ఒక భావన కల్గును. స్వతంత్రత లేని అతనిని స్వతంత్రునిగా భావించి అతడే అపకారము చేసెనని తలచి వానికి అపకారము చేయుట.

అశేష విషయం : ఐశ్వర్యాది పురుషార్ధములను అపేక్షించుట.

ఇట్టి కామ్య కర్మలనన్నింటిని ఈ చూర్ణికలో తెలియజేసి ఇక స్వామిని ప్రార్థించుచున్నారు.

అద్యాపి వర్తమానం, వర్తిష్యమాణం చ : ఇంతకు ముందు చేసిన విపరీతవృత్తములను, ఇప్పుడు చేయుచున్నవానిని, ఇక ముందు చేయబోవు వానిని – ఇచట ఇంతకు ముందు చేసిన వాటినే కాక ఇక చేయబోవు వాటిని అనుట ఏల? ఆచార్య సేవ మొదలైన వాటి వల్ల శాస్త్రజన్యజ్ఞానము కలిగినప్పటికి వాసనావశము వల్ల అనువర్తించుటను ఇచట తెలియజేసిరి.

సర్వం క్షమస్వ : నేను జ్ఞానము లేనివాడను. నేను చేసిన అపరాధములనన్నింటిని నేను ఎరుగలేను. కాని సర్వజ్ఞులైన మీరు (అనగా రంగనాథా) అన్నింటిని తెలుసుకొని మన్నించి అనుగ్రహించవలెననిరి.

మదీయానాది కర్మప్రవాహ ప్రవృత్తాం, భగవత్స్వరూప తిరోధానకరీం, విపరీతజ్ఞాన జననీం, స్వవిషయాయాశ్చ భోగ్యబుద్ధేర్జననీం, దేహేంద్రి యత్వేన భోగ్యత్వేన సూక్ష్మరూపేణ చావస్థితాం, దైవీం గుణమయీం మాయాం, దాసభూతం శరణాగతో ఽస్మి తవాఽస్మిదాసః ఇతి వక్తారం మాం తారయ.

సర్వానిష్టములకు మూలమైనది కర్మ. ఆ కర్మ నివృత్తిని మొదట చెప్పి ఆ కర్మ చేయుటకు కారణమైన అజ్ఞానాన్ని, దానివల్ల కోరుకొను కామ్య కర్మల నుండి రక్షించమనీ ప్రార్థించేరు. ఇప్పుడు వీటికి కారణమైన ప్రకృతి సంబంధ నివృత్తిని కోరుచున్నారు. **మదీయ** అని ప్రారంభించి.

వెనుక చూర్ణికలో **క్షమస్వ** అని చెప్పి ఈ చూర్ణికలో **తారయ** అని వాడారు. ఇట్లా వాడటానికి కారణమేమి? కర్మ, అజ్ఞానము రెండూ స్వామి యొక్క నిగ్రహ స్వరూపములు. ఆయన మనసులో క్షమించెదను అని సంకల్పించగనే అవి నశించును. కాని ఈ అచిత్తు నిత్యము కనుక నశించుట కుదరదు. ఈ అచిత్తు ఈశ్వర విభూతిలోనిదే. ఇది నశించవలెనని ప్రార్థించుట భగవద్రామానుజుల అభిప్రాయము కాదు. ఈ విభూతి ఇట్లే ఉండి తమను దీని నుండి దాటించమని ప్రార్థించుటయే ఇచట **తారయ** అనుటలో మనకు కన్పించుచున్నది. పాలు, నీరు కలసి ఉన్నప్పుడు ఇవి పాలు, ఇది నీరు అని విడదీయుట సాధ్యము కాదు. కాని ఇఉట్ల విడదీయుటకు శక్తి కలిగిన ఒక పరికరములో వానిని ఉంచిన సారతమమ్మైన పాలను గ్రహించి పిప్పివలెనున్న నీటిని వదిలివేయదగినట్లుగా సర్వశక్తిమంతుడైన స్వామి మాత్రమే ఈ ప్రకృతి సంబంధము నుండి ఉద్ధరించి రక్షించగలడు. ఇచట మాయా స్వరూపాన్ని తెలియజేయుచున్నారు. భగవద్గీతలో కృష్ణపరమాత్మ తెలియజేసినది ఇక్కడ అనుసంధించుకొనవలెను.

దైవీహ్యేషా గుణమయీ మమ మాయా దురత్యయా
మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయా మేతాం తరంతి తే

దైవీ = దేవుడనగు నాచే లీలార్థము నిర్మింపబడినదియు, **గుణమయీ** = సత్వరజస్తమోగుణ మయమైనదియూ అగు, **ఏషా** = ఈ చెప్పబడిన, **మమ** = నా యొక్క, **మాయా** = ప్రకృతి, **దురత్యయా** = అతిక్రమింప శక్యము కానిది.

ఇచట ప్రకృతి మాయా శబ్దముచే చెప్పబడినది. **మాయా** శబ్దానికి మిథ్య అని అర్థం కాదు. విచిత్ర కార్యకరమగుటచే **మాయా** అనబడుచున్నది. దాని నుంచి దాటగలుగుట ఎట్లు అనగా –

మామేవ = నన్నే, **యే** = ఎవరు, **ప్రపద్యతే** = శరణుజొచ్చుచున్నారో, **తే** = వారు, **ఏతాం** = ఈ గుణమయమును, నాదియును అయిన, **మాయా** = మాయను, **తరంతి** = దాటుచున్నారు. ఈ గీతావచనమును అనుసంధించియే **తారయ** అని వాడిరి. **మదీయ** = నా యొక్క.

ఈశ్వరునకు పక్షపాతముండునా? అందరూ ఆయనకు సమానులే కదా.

కనుకనే ఈశ్వరునకు వైషమ్యము, నైర్ఘృణ్యము లేవు అనుటకు తగినట్లుగా **మదీయ** అనే పదాన్ని వాడారు.

అనాది కర్మప్రవాహ ప్రవృత్తాం : అనాది కాలము నుండి నేనొనర్చిన కర్మ పరంపరలచే కలిగినదై బీజాంకురన్యాయము వలె కర్మ ప్రకృతి సంబంధము అనాదిగా ఏర్పడుతున్నది. మాయ చేసే కార్యమేమి అనేది తరువాత చెబుతున్నారు.

భగవత్స్వరూప తిరోధానకరీం : భగవంతుని యొక్క నిజ స్వరూపమును తెలుసుకొననీయకుండా అడ్డగించునది, భగవంతుని మరచునట్లు చేయునది. ఆయన స్వరూపమును తెలియకుండ చేయుట అనగానేమి? శ్రియఃపతి పురుషోత్తముడు, సమస్త కళ్యాణ గుణాకరుడు, దేవతలకు కూడ అధిపతి అయినవాడు, ఉభయ విభూతి నాథుడు అయినవాడు ఈశ్వరుడు. ఈ ప్రకృతి సంబంధము చేత అది నిర్విశేష చిన్మాత్రము అని అనిపించును. మిగిలినదంతయూ అపరమార్థము అనిపించును. చిదచిత్తులు ఈశ్వరునికి శేషము, ఈశ్వరుడు శేషి. ఈ భావన కలుగకుండా అగును. కర్మను చేయుటకు తానున్నాడు. కర్మఫలము అనుభవింపచేయుటకు కర్మ ఉన్నది. ఇక ఈశ్వరుడెందుకు? అనిపించును. ఇది ఇచట **భగవత్స్వరూప తిరోధానకరీం**లో చూపారు.

విపరీతజ్ఞాన జననీం : విపరీత జ్ఞానమును కలిగించునది.

ఆత్మకానిదానియందు ఆత్మ అను బుద్ధి పుట్టించును. దేహమే నేను దేహమే ఆత్మ అను బుద్ధి పుట్టించును.

స్వ విషయాయాశ్చ భోగ్య బుద్ధేర్జననీం : తన యొక్క కార్యములందు అనుభవింపవచ్చుననే బుద్ధిని పుట్టించునదియు.

దేహేంద్రియత్వేన, భోగ్యత్వేన, సూక్ష్మరూపేణ చావస్థితాం : భోగములు అనుభవించుటకు తగిన ఈ మానవదేహరూపముగను, ఈ భోగమును అనుభవించుటకు ఉపకరణములైన ఇంద్రియ రూపములుగను, భోగ్యమైన శబ్దాది రూపములుగను, వీటన్నింటికీ మూలమైన సూక్ష్మప్రకృతి రూపముతోను నాలుగు రకములుగా పరిణమించినదైన.

దైవీం : భగవంతునకు క్రీడా పరికరముగా చేయబడినదైన

గుణమయీం : సత్వరజస్తమోగుణమయమైనది అగు ఈ చేతనులు పరిగ్రహించిన శరీరములు తమః ప్రచురములు, రజః ప్రచురములు, సత్వ ప్రచురములు అయి ఉండును.

మాయాం : విచిత్ర కార్యకరత్వము చేత మాయా శబ్దము వాడబడినది. ఏక ద్రవ్యము యొక్క పరిణామముగా పంచభూతములు ఏర్పడినవి. అవి అన్నియు ఒకదానికి ఒకటి భిన్నరూపములు కలిగినవి. భోగ్య భోగోపకరణ భోగస్థానములుగా ఏర్పడి చిత్ర పటమువలె ఆశ్చర్యమును కలిగించును.

మాంతారయ : ఇటువంటి స్వభావము కలిగిన ప్రకృతి నుండి నన్ను ఉద్ధరింపుము అని కోరిరి. ఎందుకు తరింపచేయవలెను! అని రంగనాధుడు ప్రశ్నవేయగా 'దాసభూతః ' అని చెప్పిరి. అనాది కాలము నుండి దుష్కర్మలే చేయుచున్నను దేహమే ఆత్మ అను అభిమానముతో కాలము గడిపినను, శబ్దాది విషయ ప్రవణుడై ఉన్నను నేటికి **దాసభూతః** స్వరూపము నిరూపించుకొనుటకు తమకు అనన్యార్హ శేషభూతుడను అని చెప్పిరి. అందరి కార్యములు నేనే చెయవలెనా? అని స్వామి ఎక్కడ ప్రశ్నించునో అని ఇంతకు ముందు చెప్పిన **"శరణాగతోఽస్మి తవాఽ స్మి దాస"** అని చెప్పిరి. స్వామీ ! మీరే ఉపాయము అనియూ, మీరే ఉపేయము అనియూ, మీకే అనన్యార్హశేషభూతుడను అనియూ చెప్పినట్లైనది.

వక్తారం మాం : ఈ విధముగా పలుకుచున్న వాడనగు నన్ను

తారయ : ఈ మాట మాత్రము చేతనే ఈ ప్రకృతిని తరించిన వాడనగునట్లు అనుగ్రహింపుము అని ప్రార్థించిరి. **తవాఽస్మి దాసః** అనుచోట **అస్మి** ప్రార్థనాభిప్రాయముతో ప్రయోగింపబడినదని భావించవలెను. దాసవృత్తి పరుడనై ఉండగలవాడను అని తెలియజేసిరి. **నమః** శబ్దము యొక్క అర్థము ఇక్కడ వివరింపబడినది. **శ్రీమన్నారాయణుని కొఱకే నా కొఱకు కాదు** అని బోధించు **నమః** శబ్దము యొక్క అర్థమైన సర్వానిష్టనివృత్తి ఇచ్చుట ప్రతిపాదింపబడింది. ఇంతకుముందు **నమః** శబ్దార్థాన్ని చేప్పేరు. ఆ నమః శబ్దమునకు అర్థము విరోధి నివృత్తే కద ! ఆ విరోధి నివృత్తి జరిగిన తరువాత కావలసినది ఇష్టప్రాప్తి. పరమ పురుషార్ధ లక్షణ కైంకర్య సిద్ధి కావలెను.

"తేషాం జ్ఞానీ నిత్యయుక్త ఏకభక్తిర్విశిష్యతే
ప్రియో హి జ్ఞానినోఽత్యర్థమహం స చ మమ ప్రియః"
"ఉదారస్సర్వ ఏవైతే జ్ఞానీ త్వాత్మైవమే మతమ్
ఆస్థిత స్సహి యుక్తాత్మా మామేవానుత్తమాంగతిమ్"

"బహూనాం జన్మనామన్తే జ్ఞానవాన్ మాం ప్రపద్యతే"
"వాసుదేవ స్సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః"
ఇతి శ్లోక త్రయోదిత జ్ఞానినం మాం కురుష్వ,
"పురుషస్స పరః పార్థ ! భక్త్యాలభ్యస్త్వనన్యయా
భక్త్యా త్వనన్యయా శక్యః - మద్భక్తిం లభతే పరాం"
ఇతిస్థాన త్రయోదిత పరభక్తి యుక్తం మాం కురుష్వ,

ఆ కైంకర్యము వలె ప్రియ విషయమై శ్రీ వైకుంఠమునందును అనువర్తించునవైన పరభక్తి, పరజ్ఞాన, పరమభక్తులను అపేక్షించిరి. అవి అనన్య ప్రయోజనముగా భక్తి రూపాపన్నమైన జ్ఞానము కలవారికే సిద్ధింపగలవు. ఆ జ్ఞానము సిద్ధింపవలెనని గీతోపనిషదాచార్యులు అనుగ్రహించిన మూడు శ్లోకములను ఉదహరించి ఆ జ్ఞానమును కలిగించి అనుగ్రహింపవలెనని ప్రార్థించుచున్నారు.

'తేషాం జ్ఞానీ ----' ఈ శ్లోకమునకు ముందు శ్లోకములో "చతుర్విధా భజన్తే మాంజనే స్సుకృతినోऽర్జున, ఆర్తో జిజ్ఞాసురర్థార్థీ జ్ఞానీ చ భరతర్షభ" పుణ్యకర్ములు తననే శరణుజొచ్చి భజింతురు అని చెప్పెను. ఇచట భజనము అనగా ఉపాసనము చెప్పబడినది. వీరు నాలుగు విధములుగా ఉందురు. "ఆర్తః, జిజ్ఞాసుః, అర్థార్థి, జ్ఞాని " అని. అందు "ఆర్తుడు" అనగా పోగొట్టుకున్న ఐశ్వర్యము మరల రావలెను అని కోరుకొనువాడు.

"అర్థార్థి" అనగా అర్థింపదగిన ఐశ్వర్యమును అర్థించువాడు. వీరిరువురకు ఫలము ఐశ్వర్యమే. కాని పోయిన ఐశ్వర్యముకోరుట. పొందని ఐశ్వర్యమును కోరుట అనునదే భేదము.

"జిజ్ఞాసువు" అనగా జ్ఞానమే స్వరూపముగా కలవాడు అని అర్థము. జ్ఞానమనగా శుద్ధాత్మానుభవ రూపమైన జ్ఞానముగా గ్రహింపవలెను. శుద్ధాత్మయే కేవలాత్మ అనబడును. కేవలాత్మ స్వరూపాను భవమే కైవల్యము అనబడును. జిజ్ఞాసువనగా కైవల్యార్థి.

ఇక "జ్ఞాని" శుద్ధాత్మానుభవమున నిలువక భగవంతునే పొందగోరును. భగవంతునే పరమప్రాప్యునిగా తలచుటచే భగవంతునే పొందగోరును. భగవత్ప్రాప్తియే మోక్షము కనుక జ్ఞాని మోక్షార్థి అగును.

తేషాం : పైన చెప్పబడిన ఈ నలుగురిలో అనగా ఐశ్వర్య, కైవల్య, భగవంతుని యొక్క శరణార్థులలో జ్ఞాని 'విశిష్యతే' అతిశయించి ఉన్నాడు. ఆ నలుగురిలో జ్ఞానియే శ్రేష్ఠుడు. ఏల అనగా వాని శ్రేష్ఠత్వమునకు కారణము చెప్పుచున్నారు.

నిత్యయుక్తః ఏకభక్తిః : నిత్యయుక్తుడు అనగా ఇతరులిద్దరును **ఐశ్వర్యార్థి, కైవల్యార్థి** తమరు కోరిన ఫలము సాధించునంత వరకే భగవంతునితో సంబంధము పెట్టుకొందురు. అట్లు కాక సాధన దశయందు భగవంతునే సాధనముగాను, ఫలదశయందు భగవంతునే ఫలముగాను కలిగియుండుట. అతనితో నిత్య సంబంధము కలిగియుండు వాడై ఉండును. కనుక శ్రేష్ఠుడు అని భావము.

ఏకభక్తిః : అనగా భగవంతునియందే భక్తి కలవాడు తక్కిన వారు తమరు కోరిన ఫలమునందును దానికి సాధకుడు కావున భగవంతుని యందును రెండింటి యందును భక్తి.

జ్ఞానికి భగవంతుని యందొక్కనియందే భక్తి కనుక శ్రేష్ఠుడు.

అహం = నేను, **జ్ఞానినః** = జ్ఞానికి, **అత్యర్థం** = చెప్పనలవికానట్టి, **ప్రియోహి** = ఇష్టుడను కదా !, **స చ** = ఆ జ్ఞానియు, **మమప్రియః** = అట్లే ప్రియుడు.

అర్థమనగా అభిధేయము. అత్యర్థం అనగా అభిదేయమును అతిక్రమించినది. అనగా తక్కిన అభిధేయములు చెప్పుటకు శక్యములై ఉండునట్లుగాక తాను చెప్పనశక్యమై ఉండుట. సర్వజ్ఞుడు, సర్వశక్తిమంతుడు అయిన భగవంతుడు జ్ఞానికి తాను ప్రియుడై ఉండుట ఇంత అని చెప్పనలవి కాదు.

స చ మమ ప్రియః అట్లే వాడును నాకు ప్రియుడు. అట్లు అనగా జ్ఞానికి భగవంతుని యందు ప్రీతి ఇంత అని ఎట్లు చెప్పనలవి కాదో అట్లే జ్ఞాని యందు ప్రీతి కూడ చెప్పనలవి కాదు.

ఉదారాస్సర్వ ఏవైతే................

ఏతే సర్వే = వారందరును, **మే** = నాకు, **ఉదారాఃఏవ** = దాతలే, **జ్ఞానీ తు** = జ్ఞానియే, **ఆత్మైవ** = నా ఆత్మయే అని, **మే** = నా యొక్క, **మతం** = నిశ్చయము

తన్నుపాసించి తన వలన అడిగి పుచ్చుకున్నవారందరూ ఉదారులే అని అన్నారు. కాని ఇచ్చినవాడు ఉదారుడగును కాని పుచ్చుకున్నవాడు ఉదారుడెట్లగును? అనిన

పుచ్చుకొనువాడుండిననే స్వామియొక్క ఔదార్యము ఫల ప్రదమగును కానీ లేనిచో కాదు కద అందుచే అట్లు పుచ్చుకొన్నవారినే ఉదారులు అని సంబోధించిరి. 'ఆత్మైవ' అనుచోట శరీరమునకు ఆత్మ ఎట్లు ధారకమో అట్లు జ్ఞాని తనకు ధారకము అని చెప్పబడినది. ఇట్లు ఎందుకు నిర్ణయించిరి ! అనగా

సః = వాడు, యుక్తాత్మా = నాతోడి యోగము ఎదురు చూచుచున్న ఆత్మకలవాడై, **మామేవ** = నన్నే, **అనుత్తమాం** = సర్వోత్తమమైన, **గతిం** = ప్రాప్యస్థానము, **ఆస్థితః** = నిశ్చయించిన వాడగును.

యుక్తాత్మా అనుట వలన భగవంతుని అనుసంధింపని యెడల వేరొకటి అనుసంధింపపూనుటకు అసమర్థుడైన స్వభావము కలిగియుండు వాడు. **మామేవ** అనుటచే ఉపాయ భూతడగుభగవంతునే కాని మరియొక ఫలలేశమును కాదనుట ఈవిధముగా భగవంతుడు తన భక్తుని ఈ శ్లోకములో స్తుతించుట తెలియుచున్నది.

బహూనాం జన్మనా మంతే...

బహూనాం = అనేకములైన, **జన్మనాం** = పుణ్య జన్మముల యొక్క , **అంతే** = తుదను, **జ్ఞానవాన్** = జ్ఞానము కలవాడై, **వాసుదేవః** = సర్వాత్మకుడైన భగవంతుడే, **సర్వం** = ప్రాప్యము, ప్రాపకము, తక్కిన అభీష్టములన్నియూ, **ఇతి** = అని, **మాం** = నన్ను, **ప్రపద్యతే** = ఉపాసించుచున్నాడో, **సః** = అట్టి, **మహాత్మా** = పుణ్యాత్ముడు, **సుదుర్లభః** = మిక్కిలి దుర్లభుడు.

బహూనాం జన్మనాం అనుటచే వట్టి జన్మలను చెప్పలేదు. ఏవో జన్మలు అనేకములు ఎత్తినంతమాత్రమున జ్ఞానము కలుగదు. కనుక ఇచట అనేక పుణ్యజన్మలు ఎత్తిన పిదప జ్ఞానవంతుడై నన్ను ఉపాసించుచున్నాడు. జ్ఞానవాన్ అనగా ఏ జ్ఞానము కలవాడు అన్నచో వాసుదేవునకు శేషమై ఉండుటయే నా స్వరూపము. నా స్వరూప, స్థితి, ప్రవృత్తుల అతని అధీనములు. అతడు అసంఖ్యేయములగు కల్యాణ గుణముల చేత అన్నింటి కంటే ఉత్కృష్టుడైనవాడు అనుజ్ఞానము కలవాడు.

మాం ప్రపద్యతే: నన్ను కొలుచును. ఎట్లు కొలుచున్నాడనగా **వాసుదేవస్సర్వం** వాసుదేవుడే సర్వం అని, ఆళ్వార్లు **ఉణ్ణుం శోఱుం పరుగు నీరు తిణ్ణుం వెత్తిలైయుం ఎల్లాం కణ్ణన్** అన్నట్లుగా ధారక, పోషక, భోగ్యములగు అన్నము, నీరు తాంబూలాదులు సర్వమునూ వాసుదేవుడే అని ఉపాసించుచున్నాడు అని చెప్పిరి.

పురుషస్స పరః పార్థ !------------ ఇంతకు ముందు పరభక్త్యాదులకు పూర్వభావియైన భక్తి రూపాపన్న జ్ఞానమును అపేక్షించిరి. ఇప్పుడు కైంకర్యమునకు పూర్వ భావియైన పరభక్త్యాదులను కోరుచున్నారు. భగవద్గీతలో 8వ అధ్యాయమున, 11వ అధ్యాయమున, 18వ అధ్యాయమున చెప్పబడిన పరభక్తిని కలుగు చేయవలసినదిగా **పరభక్తి యుక్తం మాం కురుష్వ** అని ప్రార్థించిరి.

పురుషస్సపరః పార్థ భక్త్యా లభ్యస్త్వనన్యయా
యస్యాన్తస్థాని భూతాని యేన సర్వమిదం తతమ్

హే పార్థ ! భూతాని = సమస్త ప్రాణులు, **యస్య** = కారణభూతుడగు పురుషుని యొక్క **అంతస్థాని** = లోపల ఉన్నవో, **యేన** = ఎవని చేత, **ఇదం సర్వం** = ఈ చరాచర ప్రపంచమంతయు, **తతం** = వ్యాపింపబడియున్నదో, **సః** =అట్టి, **పరః పురుషః** = పరమ పురుషుడు, **అనన్యః** = అన్య విషయములేని, **భక్త్యా** = భక్తిచేత, **లభ్యః** = పొందదగిన వాడు.

ఎవనిలోపల సర్వ భూతములు అంతర్గతములై ఉన్నవో, పరుడైన ఏ పురుషుని చేత ఈ సమస్తము వ్యాప్తమైనదో, ఆ పరమపురుషుడు అనన్య భక్తి చేత మాత్రము లభింపదగినవాడు.

భక్త్యాత్వనన్యయా శక్యః అహమేవం విధోఽర్జున
జ్ఞాతుం ద్రష్టుంచ తత్త్వేన ప్రవేష్టుంచ పరంతప !

నా యథార్థ స్వరూపమును అనన్య ప్రయోజనమగు భక్తి చేత మాత్రమే (అనన్యయా భక్త్యాతు) యథార్థముగా శాస్త్రములచేత తెలుసుకొనుటకు. ప్రత్యక్షముగా చూచుటకు, పరిపూర్ణముగా పొందుటకు శక్యుడను అని భగవానుడు చెప్పెను.

బ్రహ్మ భూతః ప్రసన్నాత్మా నశోచతి నకాంక్షతి
సమస్సర్వేషు భూతేషు మద్భక్తిం లభతే పరామ్

శేషభూతమై ఉండుటే స్వభావముగా కలిగియుండు శుద్ధాత్మా స్వరూపమును పొందినవాడు కర్మ సంబంధముచేత కలుషితము కాని స్వరూపము కలవాడై నాకంటే ఇతరమగు ఏ ప్రాణిని గూర్చి శోకించగోరడు. నేను తప్ప తక్కిన సమస్త భూతములయందు సమానమైన అనాదర భావమును చూపుచు పరమమైన నాయందలి

భక్తిని పొందుచున్నాడు. ఇట్లు ఈ మూడు చోట్ల చెప్పబడిన పరభక్తి తమకు కలుగజేసి అనుగ్రహింపవలెనని భగవద్రామానుజులు ప్రార్థించిరి.

పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్త్యేక స్వభావం మా కురుష్వ

పరభక్తి పరజ్ఞాన, పరమభక్తులే స్వభావముగా కల వానినిగా చేయుము అని ప్రార్థించుచున్నారు.

వెనుక చెప్పిన పరభక్తి వలన పరజ్ఞానము, పరజ్ఞానము వలన పరమభక్తి కలుగుతాయి. అటువంటి మూడు స్థితులు తమకు స్వభావంగా,నిత్యంగా సాగాలని భగవద్రామానుజులు కోరుకుంటున్నారు.

ఇక్కడొక సందేహం కలిగే అవకాశం ఉన్నది. పరభక్తి వలన పరమపద వాసమే లభిస్తుంది కదా ! ఆ దేశ విశేష అనుభవం పరభక్తి వలన కలుగుతుంటే అది ఒక్కటే కోరుకుంటే సరిపోతుంది కద ! ఈ పరభక్తి, పరజ్ఞానములు నిత్యంగా ఉండాలని ఎందుకు కోరుకుంటున్నారు?

ఐతే మనం రోజూ అన్నం తింటూనే ఉన్నాం.దాని రుచి మారకపోయినా ఆహారం మీద ఉన్న ఇష్టం వలన రోజూ అన్నం తినాలనే మనకి ఉంటున్నది కద ! ఆ పరమపదంలో భగవదనుభవం కలిగినప్పుడు ఆ అనుభవాన్ని ఎంతగా అనుభవించినా అట్లా అనుభవించాలనే ఉంటుంది. భగవద్విషయం విచిత్రమైనది. ఆ త్రిపాద్విభూతి విశిష్టుడైన పరమాత్మను అనుభవించినప్పుడు అనుభవించిన అంశం అల్పంగానూ, అనుభవించవలసిన అంశం ఎక్కువగానూ ఉంటుంది. అపరిచ్ఛేద్యమైనదీ భగవద్విషయం. ఎప్పటికప్పుడు కొత్తదనాన్ని, కొత్త అనుభూతిని కలిగిస్తూనే ఉంటుంది. కొత్త విషయం చూడగానే దాని మీద మనసు నిలుస్తుంది. అదే "పరభక్తి" జ్ఞానానికి అదే విషయమవుతుంది. అదే "పరజ్ఞానం". ఆ విషయాన్ని అనుభవించకపోతే తన మనుగడే లేదనిపిస్తుంది. అదే "పరమభక్తి". ఈ మూడు స్థితులూ కలుగుతాయి. **భగవద్విషయంలో అనుభవం నవ్యనూతనమై ఎప్పుడూ కొనసాగుతూ ఉంటుంది** కనుక పరభక్తి, పరజ్ఞాన, పరమభక్తులు తమకు స్వభావంగా, నిత్యంగా సాగాలని కోరుకుంటున్నారు భగవద్రామానుజులు.

"పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తి కృత పరిపూర్ణానవరత నిత్య విశదత మానన్య ప్రయోజననానవధికాతిశయ ప్రియ భగవదనుభవోహం, తథావిధ భగవదనుభవ జనిత

అనవధికాతిశయ ప్రీతికారితాశేషావస్థోచిత అశేష శేషతైకరతి రూప నిత్య కింకరో భవాని"॥

పరభక్తి, పరజ్ఞాన పరమభక్తి కృత : పరభక్తి, పరజ్ఞాన, పరమభక్తుల చేత చేయబడిన

పరిపూర్ణ : సంపూర్ణమైన. అనగా స్వరూప రూప గుణవిభూతులన్నింటినీ ఒకే పోకగా అనుభవించి

అనవరత : అవిచ్ఛిన్నమైన. విషయాంతరముల యందు దృష్టి లేక.

నిత్య : నిత్యమైన. యావదాత్మభావియై

విశదతమ : మిక్కిలి విశదమైన. ఇక్కడ పరభక్తి దశలో అనుభవము విశదముగను. పరజ్ఞాన దశలో అనుభవము విశదతరముగను, పరమభక్తి దశలో అనుభవము విశదతమముగను అని చెప్పవచ్చును.

అనన్య ప్రయోజన : వేరొకటి ప్రయోజనముగా లేని.

అనవధికాతిశయ ప్రియ : మిక్కిలి అతిశయముగల ప్రియమైన.

భగవదనుభవోహం : భగవదనుభవముగల నేను.

తధావిధ భగవదనుభవ జనిత ప్రీతి : అట్టి భగవదనుభవము చేత పుట్టించబడిన ప్రీతిచే

కారితాశేషవస్థోచిత : చేయించబడిన సమస్త అవస్థలకు అనుకూలమైన.

అశేష శేషతైక రతి రూప : సకల కైంకర్యముల యందు ఒకేరకమైన అభినివేశ రూపమైన.

నిత్య : పునరావృత్తి రహితమైన దేశమునందు.

కింకరోభవాని : కైంకర్యము లభించువాడను కావలయును.

ఈ చూర్ణికలో నిత్యానుభవమును, నిత్య కైంకర్యమును పొందవలెనని ప్రార్థించిరి. ఇచట **భవాని** అనుట వల్ల ప్రార్థన సూచింపబడుచున్నది. ఈ కింకరభావ ఆవిర్భావమునకు పూర్వము తాను జీవించి లేనట్లే అని సూచింపబడినది.

ఏవం భూత మత్కైంకర్య ప్రాప్త్యు పాయతయా వక్లృప్త సమస్తవస్తు విహీనోపి, అనంత తద్విరోధి పాపాక్రాన్తోపి. అనంత మదపచారయుక్తోపి, అనంత మదీయాపచార యుక్తోపి, అనంత అసహ్యాపచార యుక్తోపి, ఏతత్కార్య కారణభూతానాది

విపరీతాహంకార విమూఢాత్మ స్వభావోపి, ఏతదుభయ కార్యకారణ భూతానాది విపరీత వాసనా సంబద్ధోపి, ఏతదనుగుణ ప్రకృతి విశేష సంబద్ధోపి, ఏతన్మూల ఆధ్యాత్మిక ఆధి భౌతిక ఆధి దైవిక సుఖదుఃఖ తద్ధేతు తదితరో పేక్షణీయ విషయానుభవ జ్ఞాన సంకోచ రూప మచ్చరణారవిందయుగళై కాంతికాత్యంతిక పరభక్తి, పరజ్ఞాన పరమభక్తి విఘ్నః మత్ప్రసాదలబ్ధ మచ్చరణార విందయుగళై కాన్తి కాత్యన్తిక పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తిః, మత్ప్రసాదాదేవ సాక్షాత్కృత యథావస్థిత మత్స్వరూప రూపగుణ విభూతి లీలోపకరణ విస్తారః, అపరోక్ష సిద్ధ మన్నియామ్యతా మద్దాస్యైక స్వభావాత్మ స్వరూపః మదేకానుభవః మద్దాస్యైక ప్రియః పరిపూర్ణానవరత నిత్య విశదతమానన్య ప్రయోజనా నవధికాతిశయ ప్రియ మదనుభవస్త్వమ్ తథా విథ మదనుభవ జనిత. అనవధికాతిశయ ప్రీతి కారితాశేషవస్థోచితాశేషశేషతైక రతిరూప నిత్య కింకరో భవ॥

ఇది మొదలు ఈ గద్య పూర్తి అగు వరకు భగవంతుని ప్రతి వచనము తెలియచేయబడినది.

తొండరడిప్పొడి అళ్వార్లు తిరుమాలై దివ్య ప్రబంధంలో "అళియన్ నంపైయలెన్నార్ అమ్మవో కొడియావారే" అన్నారు. వీడు నావాడు అన్నట్లు ఒక్కమాట ఐననూ పలుకడేమో అని వ్యాకులత నొందగా భగవంతుని మనస్సు కూడ ప్రసన్నమైనది. ఈ లోకులలో వీరు ఒక్కరే కైంకర్యమును కోరుచున్నారనియు. శరణాగతి చేసి భారముంచిరనియు, ఆరాట పడుచున్నారనియు భావించి ఇక ఫలితమును అలసింపక తప్పక ఇత్తునని ప్రసన్న చిత్తుడాయెను. ఉపాయ, ఉపేయ, అధ్యవసాయముతో చేసిన ప్రార్థనతో "శొంబరై యుగత్తిపోలుం శూష్ పునలరంగత్తానే " నిన్నే నమ్ముకొని స్వప్రవృత్తి విడిచి యుండు ప్రపన్నులపై నీకు ఎంతటి ప్రేమయోకద ! శ్రీరంగనాథ ! అని రంగనాధుని ముఖారవిందమును చూచి తొండరప్పొడియాళ్వార్లు విన్నవించినారు. అటులనే ఇచట కూడ భగవద్రామానుజుల శరణాగతికి సంతసించి రంగనాథుడు తిరిగి సమాధానం చెప్పుచున్నాడు.

రంగనాధుడు తనకు భగవద్రామానుజులపై ఉన్న ప్రీత్యతిశయముచేత ఇంతకుముందు వారు కోరిన దానినంతను మరల చెప్పి మీకు నా అనుగ్రహముచే ఏమియు కొరత లేకుండ మీ కోరిక ఈడేరును అని చెప్పిరి. ఇచ్చట మనకు భగవద్రామానుజులు, రంగనాధుడు ఒకరితో ఒకరు ప్రత్యక్షముగా సంభాషణ చేసుకున్నట్లు కనిపించుచున్నది. ఇది సాధ్యమేనా? అని మన బోంట్లకు వచ్చు

సందేహము. ఎంబారుకు కూడ ఇదే సందేహము వచ్చి భగదవద్రామానుజుల నడిగిరి. వారు సమాధానముచెప్పుచూ మాకు రంగనాధుడు శీలాది గుణములనన్నింటిని కరతలామలకముగా అనగా దానిని ఎంత స్పష్టంగా చూడగలమో అంత స్పష్టముగా చూపినారు. భగవానుని హృదయములో లేని భావము మా నోటి వెంబడిరాదు. అందుచేత మేము చెప్పిన మాట వారు చెప్పినదిగనే విశ్వసించ వచ్చును అని చెప్పిరి.

ఏవంభూత మత్కైంకర్య ప్రాప్తి: ఈ విధమైన నాయొక్క కైంకర్య ప్రాప్తికి ఇచట **ఏవంభూత** అనునది కైంకర్యమునకు విశేషణము. ఇంతకుముందు ఎట్టి కైంకర్యము కోరబడినదో అట్టిది అనుట.

ఉపాయతయావక్లృప్త: ఉపాయములుగా వేదాంతములో చెప్పబడిన ఉపాసనాత్మకమైన కర్మజ్ఞాన, భక్తులు లేకపోయినను

సమస్తవస్తు విహీనోపి : ఉపాసనాంగమైన జీవ పరయాథాత్మ్య జ్ఞానము కాని, వర్ణాశ్రమానుష్ఠానము కాని, అమానిత్వాది ఆత్మగుణములు కాని ఈ విధముగా చెప్పబడిన సర్వమూ లేకపోయిననూ

అనంత తద్విరోధి పాపాక్రాంతోపి : అట్టి ఉపాయ, అనుష్ఠానములను సంపాదించుకొందమన్నను వీలుకాకుండా వానికి విరోధములైన అనంత పాపములచే ఆక్రమింపబడియున్నా.

అనంత మదపచార యుక్తోపి : అనేకములగు నా విషయమై చేసిన అపచారములతో కూడియున్న వాడైనను ఇచట **అపచారములనగా** శాస్త్ర విరుద్ధముగా ఆచరించుట, విహిత ధర్మములను ఆచరించకుండుట. ఈశ్వర ఆజ్ఞాతి లంఘనమే **మదపచారము** అని చెప్పబడుచున్నది. అకృత్య కృత్యాకరణములే పాపశబ్దముచే ఇంతకుముందు చెప్పబడినది.

అనంత మదీయాపచార యుక్తోపి అనంత అసహ్యాపచార యుక్తోపి : నావారైన భాగవతుల విషయములో అపచారములు చేసినవాడైనప్పటికి, సహింపరాని అసంఖ్యాకమైన అపరాధములు చేసినవాడైనప్పటికీ

ఏతత్కార్యకారణ భూతానాది విపరీతాహంకార : ఈ విధముగా చెప్పబడిన పాపములకు కార్యము, కారణము అయిన అనాది సిద్ధ విపరీతాహంకారము.

పాపములే దేహాత్మాభిమానమునకు కారణము కావున ఇదే **కార్యము.** పాపములు దేహాత్మాభిమానము చేతనే చేయబడును కావున ఇదే **కారణము** అయిఉన్నది. విపరీతాహంకారము అనగా నేను కాని శరీరము నందు నేను అను బుద్ధి కలుగుట. జ్ఞానానంద స్వరూపమై, ఏకరూపమై, ప్రకృతికన్న విలక్షణమైన జీవతత్త్వము అహం శబ్దము చేత బోధించబడును. ఇది **నేను** చే తెలియజేయబడును. కాని దుఃఖరూపమై జడరూపమై సతత పరిణామ శీలి అయిన ప్రకృతియందు నేను అను బుద్ధి కలుగును. దీని వలన కలుగు ఫలితమేమి "అన్నచో

విమూఢాత్మస్వభావోపి : ఆత్మ స్వభావము మరుగుపడిన స్థితిలో ఉన్నవాడైనను. ఇచట ఆత్మస్వభావమేమి? అనగా శేషత్వము అని చెప్పుచున్నారు. శేషత్వము ఆత్మకు అంతరంగ స్వరూపము కద ! దానిని స్వభావమని ఎట్లు చెప్పవచ్చును? అని మరల సందేహము వచ్చును. శేషత్వము స్వరూపమే. స్వరూపమైన శేషత్వము వలన వచ్చిన స్వభావము **శేషోహం** అని తలచుట. అది మరచి నేను స్వతంత్రుడను అనిపించుటయే ఇచ్చట విమూఢాత్మ స్వభావము.

ఏతత్కార్యకారణ భూతానాది విపరీత వాసనా సంబద్ధోపి

ఇప్పుడు చెప్పబడిన పాపములకు, అహంకారమునకు కార్యము, కారణము అయిన ఆదిలేని విపరీతమైన వాసనా సంబంధము కలవాడైనను

అనేక జన్మల నుండి ఈ జీవునకు శరీర సంబంధము వలన ఎన్నో మానసిక భావనలు అనువర్తిస్తూ ఉంటాయి. వాటినే వాసనలు అంటారు. చేసిన పాపముల వలన కొన్ని **వాసనలు** కలుగుతాయి. వాటి వలన మళ్లీ మళ్లీ పాపములలో ప్రవృత్తులమవడం జరుగుతుంది. అహంకార వాసనవలన మళ్లీ మళ్లీ దేహమే నేననే భ్రాంతి కలుగుతుంది. పాపములు, అహంకారము ఈ వాసన వలననే కలుగుతాయి. కనుక వాసన పాపములకూ అహంకారమునకు కారణమవుతుంది. పాపముల వలన, అహంకారము వలన వాసన ఏర్పడుతుంది కనుక కార్యమవుతుంది. అనేక జన్మల నుండి జీవుని అనువర్తించుచున్న మానసిక భావనలతో కొన్ని సత్త్వగుణ సంపన్నమయినవి ఉంటాయి. కొన్ని రజోగుణ, తమోగుణ సంపన్నములై ఉంటాయి. ఈ రెండవ రకమైనవి దుర్వాసనలు. ఇచట విపరీత వాసనా అనగా దుర్వాసన అని చెప్పుకొనవచ్చును. ఇచట వాసన ప్రవాహరూపేణ అనాది. తత్త్వము, హితము, పురుషార్థము ఉన్నది ఉన్నట్లుగ బోధపడకుండ చేయునది కావున విపరీత శబ్దమువాడిరి.

ఏతదనుగుణ ప్రకృతి విశేష సంబద్ధోపి : అపచార అహంకార, వాసనలు అను మూడింటికిని అనుగుణమైన రాజస, తామస ప్రకృతి చేత ఆవరించబడియున్న వాడైననూ

ఏతన్మూల ఆధ్యాత్మికాధి భౌతికాధి దైవిక : ఈ ప్రకృతి సంబంధము వలన వచ్చు తాపత్రయములు చెప్పబడుచున్నవి. అవి ఆధ్యాత్మికము, ఆధి భౌతికము, ఆధి దైవికము అని త్రివిధములు. ఆధ్యాత్మిక తాపములు మానసికము, శారీరకము అని రెండు రకములు.

మానసికములు : కామ, క్రోధ, భయ, ద్వేష, లోభ, మోహ, విషాదజః శోకాఽసూయావమానేర్ష్యా మాత్సర్యాదిమయ స్తథా"

శారీరకము : "శిరోరోగ ప్రతిశ్యాయ జ్వర శూల భగన్దరైః గుల్మార్శ శ్వయథు శ్వాసచ్ఛర్ద్యాదిభిరనేకదా। తథాఽక్షిరోగాతిసార కుష్ఠాఙ్గమయ సంజ్ఞితైః"

ఆధి బౌతికము :

"పశుపక్షి మనుష్యాద్యైః పిశాచోరగ రాక్షసైః
సరీసృపాద్యైశ్చనృణాం జాయతే చాధిభౌతికః"

వీటి వలన కలుగునవి ఆధిభౌతికములు.

ఆధి దైవికములు : శీతోష్ణ వాత వర్షామ్బు వైద్యుతాది సముద్భవః

సుఖదుఃఖ తద్ధేతు : సుఖము, దుఃఖము వాటికి హేతువైనట్టి ఈ సుఖ దుఃఖములు కలుగుటకు కారణము విషయములతో సంసర్గమే కదా!

తదితరోపేక్షణీయ : ఆ విషయములు మూడు రకములుగా ఉండును. తనకు సంబంధించినవి, పరులకు సంబంధించినవి, మధ్యస్థులకు సంబంధించినవి. తన విషయములో కోరిక తీరుట సుఖహేతువు. తీరకపోవుట దుఃఖహేతువు శత్రువుల విషయములో క్రోధము కలిగినపుడు ఎదుటి వారు మన వలన హానిని పొందితే అది సుఖహేతువవుతుంది. వారిని ఏమీ చేయలేకపోయినా లేక వారు తిరగబడినా ఆ క్రోధమే దుఃఖహేతువవుతుంది. మధ్యస్థుల విషయములో ఉపేక్ష చేయదగియుండును.

అనుభవజ్ఞాన సంకోచ రూప : ఈ విషయముల యొక్క అనుభవము భగవత్ జ్ఞాన సంకోచరూపమై ఉండును. పరభక్తి, పరజ్ఞాన, పరమ భక్తులకు పూర్వముండే అనన్యప్రయోజన భక్తి రూపాపన్న జ్ఞానమునకు విషయానుభవము ప్రతిబంధకము.

మచ్చరణారవింద యుగళైకాన్తి కాత్యంతిక పరభక్తి, పరజ్ఞాన పరమభక్తి విఘ్న ప్రతిహతోపి : నా పాదపద్మముల యందు మాత్రమే నిత్యమై ఏకరూపమై ఉండు పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తులనే మూంటింటికి విఘ్నాన్ని పొందినవాడైనప్పటికి

యేన కేనాపి ప్రకారేణ : ఏదో ఒక విధముగానైననూ ఇంతకుముందు చెప్పినట్లుగా వేదాంత సిద్ధమైన కర్మ, జ్ఞాన, భక్తులు, లేకపోయినను వాటికి అంగములైన అమానత్వాది ఆత్మగుణములు లేకపోయినను కైంకర్యానికి విరోధి అయిన సకల పాపములు ఉన్నను, విపరీత అహంకారము చేత మూఢుడు ఐనప్పటికీ, వీటికి కారణమైన విపరీత వాసనల చేత బంధింప బడినవాడైనప్పటికీ ఈ దుష్ట ప్రకృతితో సంబంధము కలిగియున్నప్పటికీ నా చరణారవిందముల యందు నిత్యమైన, ఇతర విషయ సంబంధములేని పరభక్తి, పరజ్ఞాన, పరమభక్తులకు విఘ్నములు కలిగించు ఇతర విషయజ్ఞానముచే నిండిన వాడైనను ఏదో ఒక విధముగా అని తోచునట్లు **యేన కేనాపి ప్రకారేణ** అని వాడినారు. ఆవిధములు ఏవి? దాని మీద హృదయము నిలుపకపోయినా, సహృదయముతో చేసినా, ఆర్తుడవై అనినా, దృప్తుడవై అనినా, అర్ధ సహితముగా అనినా, అర్థము తెలియక పలికినా నిర్బంధము లేదు. కాని పలుక వలసినదంత మాత్రమే.

ద్వయవక్తాత్వం : ద్వయమును చెప్పిన వారలగు మీరు. ద్వయమంత్రమును మాత్రమే అను సంధించవలెను. మంత్రాంతరములు కాదు. వ్యాప్తిని తెలియజేసిననూ ఇతర మంత్రములు కాదు. శ్రీ సంబంధము ప్రత్యక్షముగా తెలుపని మంత్రములు కూడ కాదు. ద్వయమంత్రమునే అనుష్ఠించవలెను. ద్వయమంత్రమునందలి పూర్వార్థము మాత్రమేకాదు. ఉత్తరార్ధము మాత్రమేకాదు. మొత్తము ద్వయమంత్రమునే అనుసంధించవలెను. భగవానుడే ఉపాయమని ప్రధమ వాక్యము. ప్రాప్యమైన భగవత్కైంకర్య రూప ఫలము రెండవ వాక్యములోను ప్రతిపాదింపబడినది. ఒక్క ప్రధమ వాక్యమును మాత్రము అను సంధానము చేసిన ఉపాయము భగవానుడే అని తెలియును. కాని ఆ ఉపాయమును ఆశ్రయించిన పొందవలసినదేదో తెలియదు. ద్వితీయ వాక్యమును అనుసంధానము చేసిన మనము పొందవలసిన ఫలము తెలియును కాని దానికి ఉపాయమేమో నిష్కర్షగా తెలియదు. అందుచే ఈ రెండునూ తెలియజేయు పూర్వోత్తర ఖండములతో కూడిన ద్వయమంత్రాను సంధానమే చేయవలసినది.

కేవలం మదీయైవ దయయా నిశ్శేష వినష్ట సహేతుక : కేవలం నా యొక్క కృపవలననే సంపూర్ణముగా దాని కారణమైన వాటితో సహా.

మచ్చరణారవింద యుగళైకాన్తి కాత్యంతిక పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తి విఘ్నః : నా యొక్క నిరతిశయ బోగ్యమైన పాదారవిందముల యందు నిత్యమైన, ఇతర విషయ సంబంధములేని పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తులకు ఏర్పడ్డ విఘ్నములన్నీ తొలగించబడినవాడవై.

ఇచట **సహేతుక** అని వాడిరి. అంటే ఇతర విషయ జ్ఞానము, ప్రకృతి సంబంధము, విపరీత వాసన, విపరీత అహంకారము, భగవదపచారాది సకల విరోధి పాపము. ఇవన్నియు కూడ తెలియ జేసిరి.

మత్ప్రసాదలబ్ధ : నా అనుగ్రహము వలన పొందబడిన

మచ్చరణార విదయుగలైకాంతి కాత్యన్తిక పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తి : నిరతిశయ భోగ్యమైన పాదారవిందముల యందు ఇతర విషయ సంబంధములేని నిత్యమైన పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తులు కలవాడవై.

మత్ప్రసాదాదేవ : నా అనుగ్రహము కారణముగా

సాక్షాత్కృత యథావస్థిత మత్స్వరూపరూప గుణ విభూతి లీలోపకరణ విస్తార : నా స్వరూపము, రూపము, గుణము ఉభయ విభూతులు వీటన్నింటిని గురించి ఉన్నది ఉన్నట్లు సాక్షాత్కారము కలిగిన వారలై **ప్రసాదాదేవ** అని ఏవకారము వేసిరి. ఈ స్వరూప, రూప, గుణ, విభూతులు విస్తారముగా తెలియుట స్వామి యొక్క అనుగ్రహము చేత మాత్రమే అని తెలియజేయుటకు ఏవకారము వాడిరి. సహకారి కారణము మరొకటి అవసరము లేదు.

అపరోక్ష సిద్ధ : పరోక్షముగా శ్రవణ మననాదుల చేత తెలియబడుట మాత్రమే కాకుండా సాక్షాత్కరింపబడిన

మన్నియామ్యత : నాకే నియమ్యమై ఉండుట.

మద్దాస్యైక : నాకే దాస్యము చేయుట అనునవియే స్వభావముగా గల

ఆత్మస్వరూప : ఆత్మ స్వరూపమును గ్రహించినవాడవై స్వరూప సాక్షాత్కారమైన తరువాత ఈశ్వరుని యొక్క నియామ్యత్వము, ఈశ్వరునకు దాసత్వము సాక్షాత్కరించినవి.

మదేకానుభవ : నన్నొక్కనినే అనుభవింపగోరిన వాడవై. స్వరూప దర్శనమైన తరువాత ఆయనే శేషి అని, తాను శేషమని, ఆయనను దర్శించి, అనుభవించబడవలసినది కూడ ఆయననే అని తెలిసి.

మద్దాస్యైక ప్రియ : నా కైంకర్యము చేయుట యందే ప్రీతి కలవారలై. ఒழிవిల్ కాలమెల్లామ్ ఉడనాయ్ మన్ని అని నమ్మాళ్వార్లు ప్రార్థించినట్లు.

పరిపూర్ణనవరత : పరిపూర్ణమై క్షణమైనను విరామము లేని నిత్యమైన, మిక్కిలి విశదమైన, ప్రత్యక్ష సమానాకారమై ప్రయోజనాంతరముల యందు అసక్తి లేని, మితిలేని అతిశయము కల ప్రీతికి విషయమైన నాయొక్క అనుభవము కలవాడవై.

త్వం = నీవు, **తథావిధ** = ఆ విధమైన, **మదనుభవ జనిత** = నాయొక్క అనుభవము చేత కలిగిన, **అనవధికాతిశయ** = హద్దులేని అతిశయముగల, **ప్రీతికారిత** = ప్రీతిచే చేయబడిన, **అశేషావస్థోచిత =** అన్ని అవస్థలకు అనుగుణమైన , **అశేష శేషతైక రతిరూప** = సర్వకైంకర్యముల యందు ఒకే రకమైన అభినివేశము గలవాడవై, **నిత్య కింకరోభవ** = కైంకర్యము చేయువానిగా అగుదువు గాక, **ఏవంభూతోసి** = అట్టివాడివే అయితివి.

ఈ చూర్ణికలో రంగనాధుడు భగవద్రామానుజుల ప్రార్థనను స్వీకరించి దానికి తగిన ప్రత్యుత్తరము అనుగ్రహించిరి.

స్వామిని పొందుటకు అడ్డుగానున్న సర్వవిధ అపచారములు క్షమించి, సర్వవిధ ప్రతిబంధకములు తొలగించి పరభక్తి పరజ్ఞాన, పరమభక్తులను అనుగ్రహించి తన స్వరూప రూప గుణ విభూతుల అనుభవాన్ని కలిగించి నిత్య కైంకర్యాన్ని అనుగ్రహించారు. నీవు అట్టివాడవు అయితివి అని తెలియ చేసినారు. దానికి కారణము ద్వయాను సంధానమే అని ఈ చూర్ణికలో తెలియ చేసారు.

ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవిక దుఃఖ విఘ్న గంధ రహితస్త్వమ్, ద్వయమర్థాను సంధానేన సహ సదైవం వక్తా యావచ్ఛరీరపాత మత్రైవ శ్రీరంగే సుఖమాస్వ.

ఆధ్యాత్మికాధి భౌతికాధి దైవిక = ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధి దైవికములనెడి, **దుఃఖ విఘ్న గంధ రహితః** = దుఃఖపరూపమైన విఘ్నములు, వాసన లేనివాడవై, **త్వం** = నీవు, **ద్వయం** = ద్వయ మంత్రమును, **అర్థానుసంధానేన సహ** = అర్థాను సంధానముతో కూడ, **సదా ఏవం వక్తా** = ఎల్లప్పుడు ఇట్లు పలుకువాడవై, **యావచ్ఛరీరపాతం** = శరీర వియోగమగు వరకు, **అత్రైవ** = ఇక్కడనే, **శ్రీరంగే** = శ్రీరంగ క్షేత్రమున, **సుఖమాస్వ** = సుఖముగా ఉండుము.

భయమును కలిగించే దేహేంద్రియములతో కూడుకొని ఉండగా కష్టాలు లేకుండా సుఖంగా ఉండడం సాధ్యమా? తాపత్రయాల వలన కలిగే దుఃఖం భగవదనుభవానికి విఘ్నం కదా !

తాపత్రయాలకు మూలకారణమైన శరీర సంబంధం అలాగే ఉంది. ఈ శరీర సంబంధం ఎప్పుడు వదులుతుందో తెలియదు. వదిలే వరకూ ఏ విధంగా కాలక్షేపం చెయ్యాలో తెలియదు, ఏ ప్రదేశంలో ఉండాలో తెలియదు. అంధకార బంధురమైన ఈ లోకంలో నిరపాయంగా కాలక్షేపం చేసే మార్గం తెలియడం లేదు. ఇలాంటి స్థితిలో కూడ ఏ కొరతా లేదు అంటున్నారు రంగనాధులు. ఇదేదో మర్యాదకు అన్న మాటలా ఉందని భగవద్రామానుజుల సందేహిస్తున్నారని భావించాడేమో భగవానుడు ఈ చూర్ణికలో సమాధానమిస్తున్నాడు. తాపత్రయాలను **ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధి దైవికములు** అని మూడు రకాలుగా చెబుతారు. వీటిని గూర్చి ఇంతకు ముందే వివరించుకోవడం జరిగింది. ఈ తాపత్రయాల వలన కలిగిన దుఃఖం నీ కంటదు అని చెప్పడానికి త్వం అని నిర్దేశించారు. ద్వయ అర్థానుసంధాన తత్పరుడవైన నీకు **ఏవం భూతోసి** అని నేను చెప్పదగినట్లు ప్రవర్తించిన మీకు తాపము అంటదు అని ధైర్యాన్ని అందిస్తున్నారు.

భగవదనుగ్రహపాత్రులైన వీరికి భగవంతుని పొందే కాలం దగ్గరయిందని. కర్మక్షీణిస్తోందని తెలుస్తోంది. కర్మక్షీణించగా ప్రాప్యమైన భగవానుని పొందే రోజులు దగ్గరవుతున్నాయి. ఇక ఏ దుఃఖం వీరిని బాధించదు. పొందబోయే సుఖాన్ని తలచుకుంటూ ఉంటే కష్టం మనసుకు అంటకుండా అయిపోతుంది.

ఈ శరీరం ఉన్నన్ని నాళ్లూ ఎలా గడపాలి అనే సందేహానికి సమాధానం చెబుతున్నారు. ద్వయ మంత్రాను సంధానంతో, అర్థానుభవంతో కాలాన్ని గడిపివేయాలి.

నాట్టారోడియల్ వొళ్ళిన్దు నారణనై నణ్ణిన మే

నాట్టారోడు = లోకులతొడి, **ఇయల్ వొళ్ళిన్దు** = సహవాసమును వీడి, **నారణనై నణ్ణినమ్** = శ్రీమన్నారాయణుని ఆశ్రయింపగంటిమి. ఈ అర్థం తెలిసినప్పుడు లోకులతో సంబంధం తగ్గిపోతుందని ఆళ్వారు చెబుతారు. ఆ స్థితిలో కాలం గడుస్తూంటుంది. భగవత్ప్రాప్తి కావాలంటే ద్వయ మంత్రాను సంధానమే చాలు. కానీ ఇక్కడ ఉన్న రోజులలో కాలం ఆనందంగా గడపడానికి అర్థాను సంధానం అవసరం. అందుకే **ద్వయవక్తా** అని చెబుతూనే **ద్వయమర్థానుసంధానేన** అంటున్నారు.

యన్ముహూర్తం క్షణం వాపి వాసుదేవో న చింత్యతే
సా హానిః తన్మహచ్ఛిద్రం సాభ్రాంతిః సా చ విక్రియా

ఏ క్షణమైన వాసుదేవుని గురించి చింతించకుండా ఉంటే ఆ సయమంలోనే హాని కలుగుతుంది. అదే చెడును మనలోనికి ప్రసరిపచేసే ఒక రంధ్రం. అదే మనకు భ్రాంతి కలిగిస్తుంది. అదే చేయరాని పని.

సదైవం వక్తా ఇందులో **ఏవం** అంటే ఇప్పుడు చెప్పినట్లుగా అని అర్థం. తాము ఆచరించిన దానినే వీరు ఉటంకిస్తున్నారు. ఒక విధంగా కాదు రెండు విధాలుగా కాదు ఇరవై విధాలుగా అయినా శరణాగతి చేసి పొందవలసినదే కాని వేరొక విధాన్ని ఎరిగినవారుకారు భగవద్రామానుజులు. శరణాగతి చెయ్యడం భగవదనుగ్రహం మనమీద ప్రసరించడానికే కద ! ఆ పని ఈ గద్య వలననే అని తెలుస్తోంది. కనుక దీనిని అనుసంధించి, అనుసరించి భగవదనుగ్రహం పొందడం సులభం. దీనినే అనుసంధిస్తూ కాలం గడపమని చెబుతున్నాడు. సర్వేశ్వరుడు. **వక్తా** అనడం వలన మనసులోపల ఉన్నా లేకపోయినా నోటితో పలికితే చాలు ఫలితం ఉంటుంది అంటున్నారు.

ఏవం వక్తా, అర్థానుసంధానేన అనడం వల్ల ఈ గద్యను నోటితో ఉచ్చరిస్తూ మనసులో ద్వయమంత్రం యొక్క అర్థాన్ని భావిస్తూ ఉండమని చెప్పినట్లు తెలుస్తోంది. రెండింటికీ అర్థం ఒకటే. ద్వయాన్ని వివరించేదే ఈ గద్య. **సదా = ఎల్లప్పుడూ** – ఎల్లప్పుడూ ద్వయార్థానుభావనతోటే గడపాలి. ఎందుకు? భగవంతుని కంటే వేరైన ఉపాయాలు నడయాడే ఈ లోకంలో అవి మనసులో దూరకుండా ఉండాలంటే ఈ ద్వయార్థం మనసులో ఎప్పుడూ ఉండవలసిందే. లేక **సదా** అనడానికి మరొక విధంగా కూడా చెప్పుకోవచ్చు. సహజంగా ఈ లోకంలో ఉన్న వారికి ప్రకృతి స్పర్శ వలన విషయాంతరాలపై బుద్ధిపోతుంది. కాని భగవద్రామానుజులు విషయాంతరము లంటే భయపడి భగవద్విషయాన్ని అవలంబించిన వారు. అందువలన ఇతర విషయస్పర్శ లేదు. భగవత్కైంకర్యం పరిపూర్ణంగా చెయ్యాలంటే పరమపదానికి వెళితేకాని వీలుపడదు. అందువలన ఉన్నన్ని రోజులు కాలక్షేపానికి చేసేదే ఈ ద్వయార్థానుసంధానం. ఎప్పుడూ ఇదే పని కనుక **సదా** అన్నారు.

ఈ విధంగా కాలం గడుపుతూ ఈ శరీరం అంతమయే వరకూ వేచి ఉండాలి. వీరు వేరొక ఉపాయాన్ని నమ్మిన వారైతే ఫలిస్తుందో లేదో అని బెంగ ఉంటుంది. వీరు భగవానునే ఉపాయమని నమ్మేరు కనుక ఆ దిగులు లేదు. సమయం కోసమే ఎదురు చూపులు. శరీర వియోగం వరకూ కాలాన్ని నెట్టుకు రావాలి. ఇదే విషయాన్ని ఛాందోగ్యం

తస్యతావదేవ చిరం యావన్న విమోక్ష్యే భగవత్పాదార వింద సన్నిధిని శరణాగతి చేసినవానికి శరీర వియోగమే ఆలస్యం తరువాత వెంటనే మోక్షమే లభిస్తుంది అని చెప్పింది. పాంచరాత్ర సంహిత **ప్రారబ్ధమాత్రం భుక్త్వాత్ర తత్త్వవిత్సుఖ మావ్నుయాత్** ప్రారబ్ధకర్మ మాత్రం అనుభవించక తప్పదు. ఆ ప్రారబ్ధానుభవం పూర్తవగానే తత్త్వమెరిగిన వాడు సుఖమును పొందుతాడు. అని చెప్పింది. అంతేకాక **ప్రారబ్ధమేవ భోక్తవ్యం కర్మబ్రహ్మవిదామపి** బ్రహ్మవేత్త అయినా ప్రారబ్ధకర్మ అనుభవించక తప్పదు అని తెలియజేసింది. బ్రహ్మ సూత్రాలలో **అనారబ్ధ కార్యే ఏవమపూర్వే తదవధేః** ఇంకా అనుభవంలోనికి రాని కర్మ మాత్రమే నశింపచేయబడుతుంది అని చెప్పబడింది. ఉపాసకునికి ఎప్పుడు మోక్షం లభిస్తుంది అన్నది ప్రశ్న. దానికి సమాధానమే పై ప్రమాణ వాక్యాలన్నీ. ప్రారబ్ధ కర్మ పూర్తవడం అన్నది కొన్ని జన్మల అనుభవంతో అవుతుంది. అది పూర్తయ్యాక మోక్షం లభిస్తుంది అని వీటి తాత్పర్యం. కాని ప్రపన్నునికి వేరు. ఆళ్వార్లు చెప్పినట్లుగా **మరణమానాల్ వైగున్దమ్ కొడుక్కుం పిరాన్** ఈ శరీరం పోగానే వైకుంఠం లభిస్తుంది. ఇదే విషయాన్ని భారతంలో **కృతకృత్యాః ప్రతీక్షంతే** అనే చోట కూడ వివరించేరు. ఇక్కడ ఆర్తిలో ఉపాసకునికి, ప్రపన్నునికి తేడా ఉన్నందువల్ల ఫలంలో కూడ ఈ కాలవిలంబ, అవిలంబాలు సిద్ధిస్తున్నాయి.

ప్రాప్యత్వర వలన కాలం ఎంతో పొడవుగా ఉన్నట్లు తోచి ఏ కొరతాలేని ఉపాయాన్ని స్వీకరించి కూడ విలంబాన్ని సహించలేక తల్లడిల్లే ప్రపన్నుని ఆర్తి చూచి సహించలేక స్వామే ఒక ధైర్యాన్ని కలిగిస్తూ కాలావధిని తెలియచేస్తున్నారు.

శ్రీరంగే సుఖమాస్వ : ఈ శ్రీరంగంలోనే శరీర అవసానంలో సుఖంగా గడపమని ఆదేశిస్తున్నాడు శ్రీరంగనాథుడు. శ్రీరంగమంటే మామూలు స్థలం కాదు. భగవంతుడు కూడ పరమపదాన్ని కాదని చేరి నిలచిన స్థలమిది. అక్కడ ఉంటే సుఖమే ఉంటుంది. అక్కడ ఉన్నవారు, ముక్తులతో సమానమైన స్థితి కలిగి ఉంటారు. కనుక **సుఖమాస్వ** అంటున్నాడు సర్వేశ్వరుడు. లీలావిభూతి సంసారులు ఉండే దేశం. నిత్యవిభూతి ముక్తులు ఉండే ప్రదేశం. ఈ శ్రీరంగం ముముక్షువులు చేరే ప్రదేశం. ఇక్కడ శ్రీరంగాన్ని చెప్పడం తాను మెచ్చిన దివ్యక్షేత్రములన్నిటికి ఉపలక్షణమని వేదాంత దేశికులవారి మాట.

ఏవం భూతోసి అన్న దగ్గర నుండి ఇంతవరకు శరీర సమనంతరం లభించే ఫలం శరీరంతో ఉన్న రోజులలో కాలక్షేపం చేయవలసిన విధానం, ఎక్కడ ఉండాలనే విషయం చెప్పేరు. ఇంకా అవసరమైన విషయాన్ని తరువాత చూర్ణికలో ప్రస్తావిస్తున్నారు.

అంతిమ స్మృతి అనగా మరణించే ముందు భగవంతుని స్మరించినపుడే భగవత్ప్రాప్తి లభిస్తుంది అనేది శాస్త్ర సిద్ధమైన విషయం. ఆ అంతిమ స్మృతి ఎలా కలుగుతుంది? అని భగవద్రామానుజులు సందేహిస్తున్నారేమో అని రంగనాథుడు ఇకముందు సమాధానం చెప్పబోతున్నాడు.

శరీరపాత సమయేతు కేవలం మదీయయైవ దయయా అతి ప్రబుద్ధో మామేవావలోకయన్ అప్రచ్యుత పూర్వ సంస్కార మనోరథః జీర్ణమివ వస్త్రం సుఖేనేమాం ప్రకృతిం స్థూల సూక్ష్మరూపాం విసృజ్య తదానీమేవ మత్ప్రసాదలబ్ధ మచ్చరణారవింద యుగలైకాన్తి కాత్యన్తిక పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తి కృత పరిపూర్ణానవరత నిత్య విశదతమానన్య ప్రయోజనానవధికాతిశయ ప్రియ మదనుభవ జనితానవధికాతిశయ ప్రీతి కారితా శేషావస్థోచితాశేష శేషతైక రతిరూప నిత్య కింకరో భవిష్యసి.

శరీరపాత సమయేతు = మరణ కాలమందు, **కేవలం** = కేవలము, **మదీయయైవ దయయా** = నాయొక్క దయచేతనే, **అతి ప్రబుద్ధః** = మిక్కిలి జ్ఞానము కలవాడవై, **మామేవావలోకయన్** = నన్నే చూచుచూ అనగా సాక్షాత్కరించుకొనుచు, **అప్రచ్యుత పూర్వ సంస్కార మనోరథః** = పూర్వ సంస్కారమునకు భంగములేని కోరిక కలవాడవై, **జీర్ణమివ వస్త్రం** = చిరిగిపోయిన వస్త్రము వలెనే, **స్థూల సూక్ష్మరూపాం** = స్థూల సూక్ష్మ రూపమైన, **ఇమాం ప్రకృతిం** = ఈ ప్రకృతిని, **విసృజ్య** = విడచి, **తదానీమేవ** = అప్పుడే, **మత్ప్రసాదలబ్ధ** = నాదయవలన లభించిన, **మచ్చరణారవింద యుగలైకాంతి కాత్యంతిక పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తి** = నా పాద పద్మముల యందలి ఇతర విషయములేని పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమభక్తులచే, **కృత పరిపూర్ణ** = చేయబడిన పరిపూర్ణమైన, **అనవరత** = అవిచ్ఛిన్నమైన, **నిత్యవిశదతమ** = నిత్యమైన, మిక్కిలి స్పష్టమైన, **అనన్య ప్రయోజన** = ఇతర ప్రయోజనము లేని, **అనవధికాతిశయ** = హద్దులేని అతిశయము గల, **ప్రియ** = ప్రీతి పాత్రమైన, **మదనుభవజనిత** = నా అనుభవము చేత పుట్టిన, **అనవధికాతిశయ** = అవధిలేని అతిశయముగల, **ప్రీతికారిత** = ప్రీతిచేత చేయబడిన, **అశేషావస్థోచిత** = అన్ని అవస్థలకు తగిన, **అశేష శేషతా** = సర్వ దాస్యములయందలి, **ఏకరతి రూప** = అభినివేశమే స్వరూపముగా గల, **నిత్య కింకరః =** నిత్య కైంకర్యపరుడవు, భవిష్యసి = కాగలవు

శరీరపాత సమయములో అనగా మరణ సమయములో మీకొక విశేషముండును. స్వస్థ దశలో ఏరకమైన జ్ఞానముండునో ఆరకమైన జ్ఞానము మీకు

కలుగును అని భగవద్రామానుజులకు రంగనాధుడు తెలియజేయుచున్నాడు. మరణ సమయమున సహజముగా బుద్ధి చలించి స్థిరమైన జ్ఞానముండదు. కాని భగవత్పాదారవింద సన్నిధిన శరణాగతి చేసిన మహాపురుషులకు మాత్రము శరీరము స్వస్థముగా ఉన్నప్పుడు ఏ విధముగ మనసు, బుద్ధి పనిచేయునో అట్లే ఈ అంత్యదశలో కూడ పని చేయును. అట్లు పని చేసిననే భగవానునిపై అంతిమస్మృతి నిలుపగలడు. ఈ అదృష్టమును రామానుజులకు కలిగింతునని రంగనాధుడు చెప్పిన మాట.

అంత్యకాలమందు ఏ విషయమునుగురించిన భావముండునో ఆ భావమునకు తగిన శరీరధారణము జరుగును. సామాన్య మానవులకు కఫవాత పిత్తాది దోషములతో కూడిన ఈ శరీరము మరణ సమయములో కాష్ఠ పాషాణ సన్నిభమైనప్పుడు ఈ అంత్య కాలస్మృతి కలుగుటకు అవకాశమున్నదా? అంత్యకాలమందు ఏరూపు చింతించుచు మరణించునో తదనంతరము ఆ రూపమును పొందునని కృష్ణభగవానుడు చెప్పినాడు. దానికి సమాధానముగా శరీరావసానకాలములో కేవలము నా యొక్క స్వభావమైన దయచేతనే మిక్కిలి జ్ఞానము కలవారలు అగుదురు అనెను.

ఉపాసకునకు కర్మయోగము జ్ఞానమునకు హేతువగును. కర్మజ్ఞానములు రెండు భక్తికి కారణములగును. భక్తి పరభక్తిగా, పరభక్తి పరజ్ఞానముగా, పరజ్ఞానము పరమభక్తిగా అవస్థాభేదము పొందును. ఈవిధముగా ముందటి అవస్థ తరువాతి అవస్థకు హేతువుగా ఉండును. స్వామి యొక్క దయయే ఈ అవస్థకు కారణమని తెలియజేయుచున్నారు. విషయీకార దశయందు, విషయీకృత దశయందు, విరోధి దశయందు, అనుకూల్య దశయందు భేదము లేకుండా ఎప్పుడూ ఆయన యొక్క దయయే ఉపకారకము.

విషయీకార దశయనగా భగవంతుని చేత అనుగ్రహింపబడుటకు తాను అంగీకరించిన దశ.

విషయీకృత దశయనగా భగవంతుడు తనను వాని వానిగా అంగీకరించని దశ.

విరోధి దశయనగా భగవంతుని పొందుటకు అనేకమైన అడ్డంకులను తాను కలిగి ఉన్నదశ.

ఆనూకూల్య దశయనగా భగవంతునివైపు అభిముఖుడై భగవంతుని సంబంధము తనకు అనుకూలమని నమ్మి ఉన్నదశ.

ఈనాలుగు దశలలోనూ కూడ భగవంతుని దయయే వెన్నంటి ఉండి ముందుకు నడిపించగా శరణాగతనిష్ఠులైనవారు భగవద్రామానుజులు.

అతి ప్రబుద్ధి : పూర్వదశలో కలిగిన జ్ఞానము అటులనే భాసించినవాడవై

మామేవావలోకయన్ : నన్నే సాక్షాత్కరించుకొనుచు ఇంతకుముందు రెండు విషయముల యొక్క సంబంధము ఉండెడిది.

1. ప్రకృతి సంబంధము 2. భగవత్సంబంధము.

కాని ఇప్పుడు భగవంతుని అనుగ్రహముచే ఒకే విషయ స్పర్శ ఏర్పడినది. అనగా ఎల్లప్పుడనూ భగవంతునే స్మరించు స్థితి కలిగినది.

అప్రచ్యుత పూర్వ సంస్కార మనోరథః : పూర్వ సంస్కారమునకు భంగములేని కోరిక కలవాడై. అనగా భగవానుడే నాకు పరమ ప్రాప్యభూతుడు అను శాస్త్రజన్యమగు సంస్కారమును. భగవత్ ప్రాప్తిరూపమైన కోరికను ఎంత మాత్రము విడిచిపెట్టని మనోరథమునకు భంగములేని స్థితి కలిగి

స్థూల సూక్ష్మరూపాం ఇమాం ప్రకృతిం జీర్ణమివ వస్త్రం సుఖేన విసృజ్య : స్థూల సూక్ష్మరూపములుగా ఉన్న ఈ ప్రకృతిని జీర్ణమైన వస్త్రమును వదిలిపెట్టినట్లుగా సులభముగ వీడి.

ఇచట ఈ శరీరమును జీర్ణమైన వస్త్రముతో పోల్చి సుఖముగా విడుచుటను చూపిరి. కాని మనకు లోకములో ఈశరీరములను వదలు విషయములో శంకలు ఉదయించుచున్నవి. మనుష్య శరీరము వదలినంతనే కొత్తవస్త్రమును ధరించున్నట్లు ఉత్తమ దేహము ధరించుట చూచుటలేదు. ఈదేహములన్నియూ పాతబట్టల వంటివి కావు. మరణించిన వారిలో యౌవనపంతులు అనేకులు ఉన్నారు. ఎట్లు సుఖముగా వదలుట?

ఈ శరీరములు కర్మానుభవమునకే ఏర్పడినవి? ఆ కర్మ ముగిసినతోడనే అవి వయో నియమము లేకనే జీర్ణ శరీరములుగనే వాటిని మనము భావించవలెను. ఎట్లు చిరిగిపోయిన వస్త్రమును అసహ్యముగా తీసి పారవేతుమో ఆవిధముగనే ఈ శరీరము కూడ రక్తమాంసములతో కూడి జుగుప్సను కలిగించునదే కనుక దానిని వస్త్రముతో పోల్చిరి.

కృతకృత్యాః ప్రతీక్షంతే అనునట్లు శరణాగతి నిష్ఠులు చేయవలసిన పని చేసినవారు కనుక మృత్యువునకై ప్రియమైన అతిథి కొఱకు ఎదురు చూచినట్లు చూతురు. బంధుజనులు చుట్టూ చేరి ఉండగా మధ్యన పడియున్న ఈ శరీరమును ఉత్తమగతికి చేరిన జీవుడు తలవనే తలవడు అని **నోపజనం స్మరన్నిదం శరీరం** అనుదాని వల్ల తెలియుచున్నది. అనగా ఈవిధముగా తెలిసినవారు ఈ శరీరాన్ని వీడుట కష్టము కాదని ఎరిగినవారు కనుక తృప్తులై ఉందురు. మరణము సమీపించుచున్నందున భగవత్సన్నిధికి చేరు సమయము ఆసన్నమైనదనీ, భగవత్కింకరులగు, ఆతివాహిక పురుషులను పుణ్యమూర్తులు ఎదురు వచ్చి తనను పరమ పదమునకు నడిపింతురనీ తెలిసియుండుటవలన తృప్తుడై ఉండును **తదానీమేవ** = అప్పుడే ఆలశ్యములేక **మత్ప్రసాదలబ్ధ** = నా అనుగ్రహముచే లభించిన, స్వామి యొక్క ప్రసాదముచే లభించునది ఏది? నిత్యకైంకర్య సామ్రాజ్యమును పొందిన వారు కాగలరు అని అనుగ్రహించుట

మచ్చరణారవింద.. చెప్పబడినవన్నీ ఇంతకు ముందు చూర్ణికలలో చెప్పబడినవే కనుక ఇచట వివరించుటలేదు.

పైన చెప్పబడిన మాటలన్నియూ వాస్తవమేనా? అను అనుమానము రాకుండా **మాతేభూదత్ర సంశయః** ఈ విషయములో మీకు సంశయము అక్కరలేదు. మా విషయములో శరణాగతి చేసిన మీకు సంశయము వలదు అని చెప్పిరి. లోకమున క్షుద్ర ఫలములను పొందుటకు గొప్ప ఉపాయ, అనుష్ఠానములను చూచుచున్నాము. పురుషార్థములలో శ్రేష్ఠమైన మోక్ష పురుషార్థము పొందుటకు ఎంత దుష్కరమైన ఉపాయముండ వలెను. ఈశరణాగతి మాత్రమున అంత ఫలము కలుగునా అని కొందరికి సందేహమేర్పడునని **మాతే భూదత్ర సంశయః** అని సంశయము వలదు అని తెలియజేసిరి.

ఇప్పటి వరకూ చెప్పినదానిని స్థిరీకరించుటకు తానే ఇంతకు ముందు పలికినవాటిని ఇకపై చూర్ణికలో తెలియజేయుచున్నారు.

అనృతం నోక్త పూర్వం మే నచవక్ష్యే కదాచన ।
రామో ద్విర్నాభిభాషతే ।
సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్మీతిచ యాచతే ।
అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యే తద్వ్రతం మమ ॥

సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ ।
అహం త్వా సర్వ పాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మాశుచః ॥
ఇతి మయైవ హ్యుక్తమ్

తాను రామాయణములోను, గీతలోను అసత్యమాడను అని నిశ్చయమును కలిగించుటకు ఒక్కసారి ఈ పై మాటలను చెప్పెను. " అసత్యమును నేనిదివరకు చెప్పలేదు. ఎప్పుడునూ చెప్పును".

"రాముడు రెండు మాటలాడడు".

విభీషణుని వ్యాజముగా చేసుకొని "సకృదేవ ప్రపన్నాయ" అను చరమ శ్లోకములను చెప్పితిని. కేవలము ఒక్కసారి ప్రపత్తి చేసిన వారికి, నీవాడను అని పలికిన వారికి సర్వ ప్రాణులకు అభయమునిత్తును. అది నా వ్రతము."

అర్జునుని వ్యాజముగా చేసుకొని ''సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య....అను చరమశ్లోకమును తెలియజేసితిని. సర్వధర్మములను భావమును పరిత్యజించి నన్నొకడినే శరణు పొందుము. నేను నిన్ను సర్వ పాపముల నుండి విడిపించగలను. శోకింపకుము." అని నా చేతనే చెప్పబడినది. ఇతిహాస శ్రేష్ఠమైన రామాయణములోను, పంచమ వేదముగా కీర్తింపబడిన భారతములోను చెప్పబడిన ఈ మాటలు "ఇతి మయైన హ్యుక్తమ్''అని అనుటలో ఇవి తననుంచే వెలువడిన శ్రుతులవంటివే అనగా వేదమువంటివే అని తెలియజేసినాడు.

"అతస్త్వం తత్త్వతో మద్జ్ఞాన దర్శన ప్రాప్తిషు నిస్సంశయస్సుఖమాస్వ" ఇది ముందు చెప్పినదానిని దృఢపరచి చెప్పుటకు, సంతోషమును కలిగించుటకు.

అతః = అందువల్ల నేను చెప్పిన వాక్యములు మిక్కిలి విశ్వసింపదగినవి కావున

తం = నీవు, నన్నే విశ్వసించియున్న నీవు

తవ = నీ యొక్క నా చే స్వీకరింపబడిన సకల భారములును గల నీయొక్క

తత్త్వతః మద్జ్ఞాన దర్శన ప్రాప్తిషు = యథార్థముగా నన్ను తెలుసుకొనుట, చూచుట, నిత్య కైంకర్యము చేయుట అను వీటి యందు

నిస్సంశయః = సంశయము లేనివాడవై

సుఖమాస్వ = సుఖముగా ఉందువుగాక

నిస్సంశయేషు సర్వేషు నిత్యం వసతి వై హరిః।
ససంశయాన్ హేతుబలాన్నాధ్యావసతి మాధవః॥

సంశయము కలిగినవారి మదిలో మాధవుడు నిలువడు.

ఇంతవరకు భగవానుడు భగవద్రామానుజులతో పలికిన మాటలు.

అన్త్యకాలే స్మృతిర్యాతు తవకైంకర్య కారితా।
తామేనాం భగవన్నద్య క్రియమాణాం కురుష్వమే॥

నీకైంకర్యమునే చేయవలెనను అంత్యకాలస్మృతి ఏది కలదో దానిని నేడే పొందువానినిగ అనుగ్రహింపుము.

ఈ అంత్యకాలస్మృతి పూర్వము ఏ విషయమున మనకు అభ్యాసమున్నదో అదే కలుగుతుంది. కావున అంత్యకాలమున భగవానుని కొత్తగా స్మరించవలయునన్నచో అప్పటికప్పుడు అది కలుగదు కనుక మొదటినుండియు భగవద్విషయికమైన స్మరణ కావలయునని భగవత్కైంకర్య భావన చివరి కాలమున నిరంతర ధ్యానాను సంధానము వలన తమకు కలుగునట్లు అనుగ్రహించమని భగవద్రామానుజులు ప్రార్థించుచున్నారు.

ఉపయుక్త గ్రంధములు

పెరియవాచ్చాన్ పిళ్లై - వ్యాఖ్యానం, వేదాంత దేశికుల - వ్యాఖ్యానం, సుదర్శనాచార్య - వ్యాఖ్యానం, ప్రతివాది భయంకర అణ్ణంగరాచార్య గద్యత్రయ - వ్యాఖ్యానం, డా॥ సముద్రాల వెంకట రంగరామానుజాచార్యస్వామివారి తెలుగు అనువాదము.